

ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ସାଥୀ

ସଞ୍ଚାଳନା ପଦ୍ମିନୀଂ ହାତସା

ଚଳାର ସାଥୀ

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଠାକୁର ଅନୁକୂଳଚନ୍ଦ୍ର

ପ୍ରକାଶକ :
ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ଦଧ୍ୟୁତି ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ
ସ୍ୱର୍ଗଜ୍ଞ ପବ୍ଲିଶିଂ ହାଉସ୍
ଘୋ : ସର୍ବଜ୍ଞ, ଦେଓଘର,
ଖାଡ଼ିଶା

© ପ୍ରକାଶକଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ସର୍ବସ୍ୱତ୍ୱ ସଂରକ୍ଷିତ

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ :
ଜାନୁଆରୀ, ୧୯୮୩
ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ : ୧୯୮୭
ଚତୁର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ : ଡିସେମ୍ବର, ୧୯୯୪
ଚତୁର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ : ଅଗଷ୍ଟ, ୨୦୧୨

ଅନୁବାଦ :
ଶ୍ରୀ ଯତୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାନ୍ତି

ମୁଦ୍ରାକର :
ଶ୍ରୀ ସୁପ୍ରିୟ ଚାଟାର୍ଜୀ
ପ୍ରୋସେସ ଓ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ
କୋଲକାତା - ୭୦୦ ୦୧୯

ମୂଲ୍ୟ : ୩୫.୦୦

CHALAR SATHI (ORIYA)

4th Edition—August, 2012

By Sri Sri Thakur Anukulchandra

Price : Rs. 35.00

ଭୂମିକା

(ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ)

ତିରିଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ‘ଚଲାଉ ସାଥୀ’ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ। ବର୍ତ୍ତମାନ ‘ଚଲାଉ ସାଥୀ’ର ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶ ହେଉଛି। ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣର ଅବିକଳ ପ୍ରତିଲିପି। ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଠାକୁର-ପ୍ରଦତ୍ତ ଏଇ ବାଣୀଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱର୍ଗତଃ କୃଷ୍ଣପ୍ରସନ୍ନ ଭକ୍ତାଚାର୍ଯ୍ୟ, ରତ୍ନଗୀତାର୍ଚ୍ଚ୍ୟ-ମହୋଦୟ ତାଙ୍କରି ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ବସି ଦିନ ପରେ ଦିନ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଯା’ନ୍ତି। ସେହି ବାଣୀଗୁଡ଼ିକର ଶିରୋନାମା ସଂଯୋଜନ ପୂର୍ବକ ଏଇ ପୁସ୍ତକର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି। ଆମେ ସେଇ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାଙ୍କର ନିଶ୍ଚାନନ୍ଦିତ ପୂତପ୍ରୟାସର କଥା ସକୃତଜ୍ଞ ସ୍ମରଣ କରୁଛୁ।

ପରମପ୍ରେମମୟ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଠାକୁର ଏଇ ପୁସ୍ତକରେ ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନଯାତ୍ରା ପଥରେ ସ୍ମରଣୀୟ ଓ ଅନୁସର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବହୁବିଧ ଅମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବାଣୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ସମସ୍ତ ବାଣୀଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକସୂତ୍ରସଂଗତ ଏକ ପରମ ଉଦାର ସାର୍ବଜନୀନ ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ-ବେଦର ଉଦାର ରାଗିଣୀ ଅନୁରଣିତ ହୋଇ ଉଠିଛି। ଆଦର୍ଶ, ଧର୍ମ, କର୍ମ, ଶିକ୍ଷା, ଶିଳ୍ପ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ବିବାହ, ନୀତି, ଆଚାର, ଆଚରଣ, ଆହାର-ବିହାର, ଚଳନ-ଚରିତ୍ର, ଜନନ, ଜୀବନ, ଜୀବିକା, ସେବା, ବାକ୍ୟ, ବ୍ୟବହାର, ଦାମ୍ପତ୍ୟଜୀବନ, ପରିବାର, ସମାଜ, ରାଷ୍ଟ୍ର, ଦେଶ, ନେତା, ସଂଗଠନ, ଆତ୍ମନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ, ଭକ୍ତି, ଜ୍ଞାନ, ଜପଧ୍ୟାନ, ଯଜନ, ଯାଜନ, ନାରୀ, ପୁରୁଷ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ବେକାର-ସମସ୍ୟା, ବିଜ୍ଞାନ, ଗବେଷଣା, ବ୍ୟବସାୟ, ଯୋଗ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ସଦାଚାର, ସାହିତ୍ୟ, ସଂଗୀତ, ସ୍ୱାଧୀନତା, ସୁଖ, ଶାନ୍ତି, ଭଗବତ୍‌କାଉଁ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ତଥା ଜୀବନର ଆତ୍ମଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରତି-ପଦକ୍ଷେପରେ, ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟଭାବରେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଅଗଣିତ ସମାଧାନମୂଳକ ଅମୃତ-ସଂକେତ ଏଇ ପୁସ୍ତକର ଛତ୍ରେ ଛତ୍ରେ ଦ୍ୟୁତିମୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଲାଭ କରିଛି। ଅଜ୍ଞତାର ଅନ୍ଧକାରରେ ଦିଗୁଣ୍ଡା ହୋଇ ଆର୍ତ୍ତପ୍ରାଣରେ ଆହୁଳ-ବିକଳ ହୋଇ ପଥ ଅଣ୍ଟାକୁଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ

ବାଣୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ବୋଧହୁଁ ଉଭାସିତ କରି ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ଆଶାର ଦୀପଶିଖା ଜଳାଇ ଦିଏ ସେମାନଙ୍କର ହତାଶ ପ୍ରାଣରେ। ସେମାନେ ପଥ ପା'ନ୍ତି, ଆଲୋକ ପା'ନ୍ତି, ଉପାହବପ୍ରାପ୍ତ ହୃଦୟରେ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ନବଜୀବନର ଅଭିସାରରେ ଅମିତ ବୀର୍ଯ୍ୟ ନେଇ ଅଗ୍ରସର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି। ବାଣୀଗୁଡ଼ିକର ସଞ୍ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ଏଇପରି। 'ସୃଜନ-ପ୍ରଗତି' ଶୀର୍ଷକ ସୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ୱ ସଂପର୍କିତ ଯେଉଁ ଦୀର୍ଘ ବାଣୀଟି ପ୍ରଥମେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି, ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ, ଶାସ୍ତ୍ର, ଚରାଜ୍ଞାନ, ଅପରୋକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ଇତ୍ୟାଦିର ସୁସମନ୍ୱୟରେ ଭକ୍ତ ବାଣୀଟି ଯେପରି ଏକ ଅପରୂପ ଦିବ୍ୟସୃଷ୍ଟିରୂପେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଛି ମାନବ-ସାହିତ୍ୟରେ। ଏଇ ବାଣୀଟି ମଧ୍ୟରେ ସଂହତଭାବରେ ସଂହିତ ହୋଇଛି ନିଖିଳ ପ୍ରଜ୍ଞାର ନିଃଶେଷ ନିର୍ଭର। ଏଇ ଗୋମୁଖୀ ଉତ୍ସରୁ ମଣିଷର ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସାଧନାର ଧାରା ନବ ନବ ସାର୍ଥକତାର ପଥରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଚଳାର ପ୍ରେରଣା ପାଇବ ଯୁଗଯୁଗ ଧରି।

ପରମଦୟାଳଙ୍କ ଚରଣରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ଆମର—ତାଙ୍କର 'ଚଳାର ସାଥୀ' ଅନୁସରଣ ପୂର୍ବକ ଆମର ପ୍ରତିଟି ଚଳନ, କଥନ ଓ ଚିନ୍ତନ ଯେପରି ନିର୍ଭୁଲ ଓ ଉତ୍ସମୁଖୀ ହୁଏ ଏବଂ ସମାଜ ଓ ସଂସାରକୁ ଯେପରି ଆମେ ସୁସ୍ଥ, ଦୀପ୍ତ, ଗ୍ଳାନିମୁକ୍ତ, ପବିତ୍ର ଓ କଲ୍ୟାଣମଣ୍ଡିତ କରି ତୋଳିପାରୁ। ବନ୍ଦେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମମ୍।

ସତ୍ସଙ୍ଗ (ଦେଓଘର)

୧୫ ଶ୍ରାବଣ, ଶୁକ୍ରବାର, ୧୩୭୧(ବଂ) ଶ୍ରୀ ଅମରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ

୩୧/୭/୧୯୭୪

ନିବେଦନ

ଗତ ଜୁଲାଇ ୫ ତାରିଖ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ବଡ଼ ନାଟମଣ୍ଡପରେ ପରମପୂଜ୍ୟପାଦ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀବତ୍ସଦା 'ଚଳାର ସାଥୀ' ବାଣୀଗ୍ରନ୍ଥର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖକଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ। ନାନବିଧ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପରମଦୟାଳଙ୍କ ଦୟା ଓ ପରମପୂଜ୍ୟପାଦ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀବତ୍ସଦା'ଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଏଇ ଅମୂଲ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥର ଅନୁବାଦ ଲେଖକ ଅଗଷ୍ଟ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଶେଷକଲା।

ଏହାକୁ ଅନୁବାଦ ନକହି ଭାଷାନ୍ତର କହିବାହିଁ ଅଧିକ ସମୀଚୀନ ମନେହେବା କାରଣ ପରମପୂଜ୍ୟଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖନିଃସୂତ ଦେବ ସାହିତ୍ୟର ଅନୁବାଦ ଏକ ଧୂଷତା ବୋଲି ମନେହୁଏ। ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଠାକୁରଙ୍କର ସାହିତ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏପରି ଯେକୌଣସି ଭାଷାରେ ଭାଷାନ୍ତରିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ନିଜସ୍ୱ ମୌଳିକତା କ୍ୱଚିତ୍ କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ। ସାର୍ବଜନୀନ ଏହାର ଆବେଦନ ଏବଂ ପ୍ରାଣ, ମନ ଓ ଅନ୍ତରସ୍ପର୍ଶ ଏହାର ପ୍ରକାଶଭଙ୍ଗୀ। ଏଇ ମହତ୍ତ୍ୱଗ୍ରନ୍ଥ ପୂର୍ବରୁ ଏକାଧିକବାର ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାଷାନ୍ତରକାଳରେ ଏହା ସହିତ ଲେଖକର ନିବିଡ଼ ପରିଚୟ ଘଟିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା। ଏହାର ମହିମା, ଗାନ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉପାଦେୟତାରେ ଲେଖକ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଛି। ଜାତି, ଧର୍ମ, ନିର୍ବିଶେଷରେ ଜୀବନବର୍ତ୍ତନକାମୀ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ନର-ନାରୀ ପାଇଁ ଏହାର ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ମନନ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ।

ନାନା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସହୃଦୟ ସତୀର୍ଥ ତାଙ୍କର ବିନାୟକ ମହାପାତ୍ର ଏହାର ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ଆତ୍ମଳତ୍ୱ ପାଠକରି ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି। ଅନୁଜପ୍ରତିମ ଶ୍ରୀମାନ ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ମିଶ୍ର ବହୁ ଆୟାସ ସ୍ୱୀକାର କରି ଏହାର ଭ୍ରମ ସଂଶୋଧନ ତଥା ବିଷୟ-ସୂଚୀ ପ୍ରଣୟନ ପୂର୍ବକ ଏକ ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ସଂପାଦନ କରିଛନ୍ତି। ଶ୍ରୀମାନ୍ କୈଳାଶ ଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ ଏହାର ମୁଦ୍ରଣକାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱରିତ ସଂପାଦନ କରିଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ମୁଁ ପରମଦୟାଳଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣରେ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି। ଏଇ ଅନୁଦିତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅନୁବାଦଗତ, ଭାଷାଗତ ଓ ମୁଦ୍ରଣଗତ ଯେଉଁ ପ୍ରମାଦସବୁ ସୁଧା ପାଠକବର୍ଗଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବ ତାହା ଦୟାପୂର୍ବକ ଦର୍ଶାଇଲେ ଲେଖକ ଅନୁଗୃହୀତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପରି-ସଂସ୍କୃତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସୀ ହେବ।

ପରିଶେଷରେ ଏହାର ପ୍ରକାଶକ ପରମପୂଜ୍ୟପାଦ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଦେବ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀବତ୍ସଦାଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣରେ ଲେଖକର ଶତକୋଟି ପ୍ରଣାମ । ଇତି ।

ସତ୍ସଙ୍ଗ, ଦେଓଘର

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀବତ୍ସଦା'ଙ୍କର ଜନ୍ମତିଥି

ଇଂରାଜୀ ୭ ଅଗଷ୍ଟ, ୧୯୯୦

ଶ୍ରୀ ଯତୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାନ୍ତି

ଅନୁବାଦକ

ସୂଚୀପତ୍ର

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଅବୃତ୍ତତା	୧୫୭
ଅଧିବନ୍ଧନ	୧୩୪
ଅନ୍ତର ବୀରତ୍ବ	୯୦
ଅନାହତ ଅନୁଧ୍ୟାବନରେ ପାତିତ୍ୟ	୧୨୦
ଅନୁତାପ	୧୭୭
ଅନୁଲୋମ ବିବାହ ଓ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବରେ ଜାତିର ଅଧଃପତନ	୧୧୬
ଅନୁଲୋମରେ ପୁଣ୍ୟ ଓ ପ୍ରତିଲୋମରେ ପାପ	୧୧୭
ଅନ୍ୟାୟକାରୀର ଅପଦସ୍ଥ-କରଣରେ	୮୬
ଅନ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେହିଁ ଆତ୍ମପ୍ରତିଷ୍ଠା	୮୦
ଅବଲମ୍ବନରେ ଆଶ୍ରୟ ଓ ଆସକ୍ତି	୫୧
ଅବୁଝା ଚାଲୁଲ୍ୟ	୬୯
ଅଭିଜ୍ଞତାର ପାରମ୍ପରିକ	୬୦
ଅନୃତ ଓ ମରଣ	୪୩
ଅହଂକାରର ଚାଲୁଲ୍ୟରେ ହୋଲିର ରାଜା	୮୪
ଅଶାନ୍ତିର ଶାନ୍ତି	୧୩୪
ଅସୁସ୍ଥତାରେ ପ୍ରକୃତିର ସଂକେତ	୧୪୦
ଆତ୍ମମୁଖୀ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ବ୍ୟର୍ଥତା	୧୮୦
ଆଦର୍ଶ, ଆଦେଶ ଓ ଦେଶ	୧୬୬
ଆଦର୍ଶରୂପରେ ପାତିତ୍ୟ	୧୧୪
ଆଦର୍ଶ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଉନ୍ନତିର ଅଭିନନ୍ଦନ	୮୯
ଆଦର୍ଶପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ସର୍ବବୃଦ୍ଧି	୬୪
ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତାରେ ବୀର୍ଯ୍ୟ	୭୯
ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତାରେ ଶାନ୍ତି	୭୭
ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତାର ସାକ୍ଷ୍ୟ	୪୩
ଆଦର୍ଶ ବା ଇଷ୍ଟପୂଜାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ	୧୭୨
ଆଦର୍ଶ ବା ଗୁରୁ ଓ ଆଦର୍ଶାତ୍ମରକ୍ତି	୪୫
ଆଦର୍ଶ-ବିରୂପରେ ବଂଶାତ୍ମକ୍ରମିକତାର ଅପମାତ	୧୩୫
ଆଦର୍ଶ-ବିସର୍ଜନରେ ଗୋଲାମୀ	୧୩୫

ବିଷୟ

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଆଦର୍ଶବିହୀନତାରେ ରାଜାର ପତନ ଓ ମୃତ୍ୟୁ	୧୬୫
ଆଦର୍ଶ ରୂପରେ ବହୁ, ବାସ୍ତବତଃ ଏକ	୭୭
ଆଦର୍ଶ—ଶିକ୍ଷାଦାନର କୁହୁକରେ	୪୮
ଆଦର୍ଶହୀନର ବରଣରେ ହୀନତ୍ବରେ ପର୍ଯ୍ୟବସାନ	୧୧୮
ଆଦର୍ଶାନୁଗ୍ର ଶିକ୍ଷାରେ ଚରିତ୍ରାନୁରଞ୍ଜନ	୯୮
ଆଦର୍ଶାନୁସରଣରେ ସାର୍ଥକତା	୧୮୩
ଆଦର୍ଶାବହେଳାରେ କାପୁରୁଷତା	୫୪
ଆଦର୍ଶଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନରେ	୧୭୧
ଆଦର୍ଶର ପ୍ରଚ୍ଛଦରେ ବ୍ୟବସାୟ	୧୪୬
ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା	୫୭
ଆତ୍ମିକ-ବ୍ରାହ୍ମଣ	୧୩୦
ଆଳସ୍ୟରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ	୩୬
ଆତ୍ମା ଓ ବିଶ୍ୱାସର ଛଳ	୧୦୭
ଆହଙ୍କା ସେବା	୪୧
ଆହାତ୍ୟରେ ଭାବ ସଂଚାରଣ	୧୩୭
ଆହାରରେ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଅବସାଦହୀନ କର୍ମତତ୍ପରତା	୧୩୮
ଇଚ୍ଛା-ଅଧିକାରର ଦାବୀ	୧୫୫
ଇଚ୍ଛାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ	୧୦୫
ଇଚ୍ଛା-ବିଳାସୀ	୩୩
ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିର ଜାଗରଣ	୧୦୫
ଇଷ୍ଟ ଅନଭିପ୍ରେତ କର୍ମ	୬୫
ଇଷ୍ଟନିଷ୍ଠାରେ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକର ସହକୋଚ୍ଛିତ ଯାଜନ	୬୩
ଇଷ୍ଟପ୍ରାଣତାରେ ନିର୍ଭରତାର ଅଭାବାଦନ	୭୭
ଇଷ୍ଟାନୁଗ୍ର ସର୍ବସ୍ୱାର୍ଥତାରେହିଁ ସିଦ୍ଧି	୬୬
ଉତ୍ସବ	୧୭୩
ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀର ସଂପ୍ରବ-ତ୍ୟାଗରେ କଲ୍ୟାଣ	୧୨୦
ଉଦ୍ଭାବନା	୧୦୦
ଉନ୍ନତିର ପଥ	୧୬୨
ଉପଚୟରେ ବଜ୍ରକପାତ	୧୫୯
ଉପଭୋଗର ନିତ୍ୟନବୀନତାରେ	୧୪୩

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଗଣ ଗ୍ରହଣ	୧୫୩
ଗଣଦାନ	୧୫୪
ଗଣି	୫୯
ଏକତାରେ ଆଦର୍ଶ ଓ ବିବାହ-ବନ୍ଧନ	୧୨୪
ଏକାନ୍ତପ୍ରାଣତାରେ ଏକତା	୧୨୪
ଓକିଲ	୧୪୮
କଥାଦେବୀ	୧୪୯
କଥୋପକଥନରେ ସଫଳତା	୧୫୬
କପଟତା	୩୧
କର୍ମନିପୁଣତାରେ ଅନୁପ୍ରାଣତା	୩୬
କର୍ମପ୍ରେରଣାର ଅନୁପୂରଣରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା	୫୭
କର୍ମଫଳ ଓ ଅଦୃଷ୍ଟ	୫୬
କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗ	୧୨୭
କର୍ମୀ ଓ ସମିତିର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ	୧୬୯
କାର୍ଯ୍ୟ ପଣ୍ଡ କରିବାରେ ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରତା	୩୮
କାପୁରୁଷତା ନାରୀବରଣରେ	୮୩
କାମ-କୁହକ	୯୩
କାମ ଦମନରେ ପ୍ରେମ	୪୭
କାମହୁଷ୍ଟିରେ ପୁତିଗନ୍ଧ	୧୬୧
କାମ ଲିପ୍ସାର ତାହାଣୀ ତାକରା	୯୧
କାମଲୋକୁପତାରେ ମାତୃଚିନ୍ତା	୯୨
କାମିନୀପରାୟଣତାରେ ବଂଶହାନୀ	୯୩
କାମର ଚାହିଦା	୪୭
କୁ-ଅଭ୍ୟାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	୧୦୬
କୁସା-କୁର୍ବ୍ଦତିକା	୧୬୦
କେବଳ ଯୌନ-ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ବାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ	୯୧
କୃତକାର୍ଯ୍ୟତାର କ୍ରମାଗତି	୨୭
କୃତକାର୍ଯ୍ୟତାର ଧାରା	୧୩୨
କୃତାର୍ଥତାର ରାଜକଳକ୍ଷଣ	୩୨
କୃପଣତା	୧୪୩

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
କୃପା	୯୦
କ୍ରୋଧରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା	୩୯
ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ଓ ଖୁଆଇ ବଞ୍ଚିବା	୧୪୩
ଖାଣ୍ଡି ଚାହିଦାର କଷ୍ଟପଥର	୩୩
କ୍ଷତ୍ରିୟତ୍ବ	୧୨୯
କ୍ଷମା	୧୭୮
କ୍ଷୁଧାହୀ ଆହାର୍ଯ୍ୟର ପରିମାପ	୧୩୮
କୃଣାର ଅପଘାତରେ	୮୭
ଚରିତ୍ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ	୩୨
ଚଳାର ସାଥୀ	୨୭
ଚିକିତ୍ସକ	୧୫୦
ଚିନ୍ତା ବିଳାସୀ	୩୩
ଚିର ରୁଗ୍‌ଣ ଯଶ	୮୯
ଚୌର୍ଯ୍ୟର ପରିଣତି	୩୯
ଜପାଦ୍ ସିଦ୍ଧି	୬୭
ଜପରେ ବୋଧ ଓ ଜ୍ଞାନର ଉଦ୍‌ଘାପନା ଓ ହିତପରାୟଣତା	୭୪
ଜପର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ	୬୭
ଜୟରେ ପ୍ରୟୋଜନପୂରଣ	୩୪
ଜାତିର ବନ୍ଧନରେ ଗଣି ଓ ନୀତି	୧୭୪
ଜୀବନର Elixir	୧୩୩
ଜୀବନର ସାଧ୍ୟ	୧୩୪
ଜ୍ଞାନାର୍ଜନରେ ଭକ୍ତି	୯୯
ତେଜ ଓ କ୍ରୋଧ	୧୭୯
ଦକ୍ଷିଣା (Honorarium)	୧୩୬
ଦୟା	୧୭୭
ଦୟାର ଅପଳାପ	୧୫୭
ଦରିଦ୍ରତାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ	୮୩
ଦରିଦ୍ରତାର ବନ୍ଧୁ	୩୭
ଦାୟିତ୍ବବୋଧ	୧୮୧
ଦାନତାର ଛଳନାରେ ଇଷ୍ଟାପଘାତ	୯୦

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରଚାରକ	୧୮୧
ଦୁଷ୍ଟର ଚିନ୍ତା	୨୮
ଦୁର୍ବଳତାର ଅବସାନ	୭୬
ଦୁଷ୍ଟଶାୟୀ କାମ କ୍ରୋଧ	୯୧
ଦେଶ	୧୬୬
ଦୈବ ଓ ପୁରୁଷକାର	୫୭
ଦୋଷ-ଦର୍ଶନ	୩୦
ଦୋଷ ଦେଇ ଦୋଷ ପରିଷ୍କାର	୮୭
ଦୋଷଦୃଷ୍ଟି ଉନତିର ଅନ୍ତରାୟ	୩୦
ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିସଂପନ୍ନା ସ୍ତ୍ରୀର ସଂପ୍ରବ-ତ୍ୟାଗ	୧୨୦
ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିର ଚକ୍ରମାତୋର	୮୭
ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିର ପରିଣାମ	୧୩୨
ଦୋଷରିକ୍ତକରଣ	୩୧
ଦ୍ଵିଜର ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ଯାଜନ	୧୩୦
ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ	୬୨
ଧର୍ମ—ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ସେବାଶୂନ୍ୟତାରେ	୬୩
ଧର୍ମରେ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଓ ବଞ୍ଚିତହିବା, ବୃଦ୍ଧିପାଇବା	୬୯
ଧର୍ମରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ	୧୩୬
ଧାରଣାନୁରଞ୍ଜିତ ଦର୍ଶନ	୩୪
ଧ୍ୟାନ	୬୮
ନରନାରୀର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ	୯୫
ନର୍କର ପଥ	୧୬୨
‘ନା’ ସହିତ କୁରୁମିତା	୩୫
ନାରୀ-ଜନନରେ	୧୦୯
ନାରୀମୁଖୀନତାରେ ଶଇତାନର ଆକ୍ରମଣ	୧୧୫
ନାରୀର ଏକଗାମିନୀତ୍ଵ ଓ ପୁରୁଷର ବହୁଗାମିତ୍ଵ ଧାତୁରତ	୧୨୨
ନାରୀର ବିବାହରେ ବରଣାଧିକାର	୧୧୦
ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ	୭୩
ନିଦ୍ରା	୧୪୨
ନିୟମ ଅବସ୍ଥାଭେଦରେ	୧୭୩

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ନୀତିର ଆଶ୍ରୟରେ ସଂସ୍କୃତ ନୀତିତା	୧୩୧
ନୀତି କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ କରେ ନା	୧୭୪
ପରବର୍ତ୍ତାରେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ	୬୨
ପରଲୋକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଇହକାଳ	୭୬
ପରଶ୍ରୀକାଚରତା	୨୯
ପାଇବା	୫୨
ପାଇବାର ପଥ	୧୩୨
ପାପର ବଞ୍ଚନା	୧୩୬
ପାରିବାରେ ‘ନା’	୩୫
ପାରିବାରେ ‘ହୁ’	୩୪
ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକରେ ଅସ୍ଥିତ ଓ କ୍ଷୟ	୧୨୭
ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ପ୍ରତୁଳତାରେ ଆତ୍ମପ୍ରତୁଳତା	୭୨
ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ସ୍ଵାର୍ଥକେନ୍ଦ୍ର	୧୨୫
ପାରିବାରିକ ଶିକ୍ଷାରେ ନିତ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ	୧୦୧
ପିତାମାତାଙ୍କ ସେବାରେ ସ୍ତ୍ରୀ	୧୨୧
ପୂର୍ବତନ ପ୍ରତି ଅଶ୍ରୁକ୍ଷା ଓ ଅକୃତଜ୍ଞତା	୬୧
ପ୍ରକୃତ ଓ ଆହମ୍ଭକୀ ଦାନତା	୮୧
ପ୍ରକୃତ ଆକର୍ଷଣର ଅଭାବ	୧୮୨
ପ୍ରକୃତ ନେତା	୧୬୩
ପ୍ରକୃତ ବୀରତ୍ଵ-ବାଧାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	୮୯
ପ୍ରକୃତ ସମ୍ରାଟ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ	୧୬୬
ପ୍ରକୃତିର ଧ୍ବଂସ	୨୮
ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଅକୃତଜ୍ଞତା	୧୫୮
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କର୍ମରେ ଆଦର୍ଶାନୁସରଣ	୧୭୦
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଠନରେ	୧୬୭
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଠନରେ ସହରାମନକାରୀ ସମିତି	୧୬୮
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଠନରେ ସାଫଲ୍ୟ	୧୭୧
ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ପ୍ରେମରେ	୧୧୫
ପ୍ରୟୋଜନ-କ୍ରିଷ୍ଣର ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନାରେ ସଫଳତା	୧୪୪
ପ୍ରୟୋଜନାନୁପୂରଣେ	୩୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପ୍ରାଣହୀନ ସମାଜ	୧୨୭
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତରେ ଚାନ୍ଦାୟଣ ବ୍ରତ	୧୪୦
ପ୍ରିୟର ମୁଖରେ ଅହଂ ଯାଜନ	୪୩
ପ୍ରେମରେ ଦକ୍ଷତା ଓ ନିପୁଣତା	୩୨
ପ୍ରେମର ଚାହିଦା	୪୬
ପ୍ରେମର ବିକୃତି	୧୧୮
ପ୍ରେମାସ୍ଥବର ଯାଜନ	୪୮
ଫଳହୀ କର୍ମର ମୋସାହେବ	୧୪୯
ଫଳଶାରେ କର୍ମ-ଲାଞ୍ଛନା	୧୪୮
ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତାର ବିକୃତିରେ ଗୋଲାମୀ	୧୩୫
ବଂଚନା	୩୭
ବଡ଼ ନିହୁକ	୧୫୫
ବଡ଼ରେ ଧର୍ମାନୁସରଣ	୮୮
ବଡ଼ ବା ପଦସ୍ଥତା	୧୫୭
ବରଣ ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ	୧୧୬
ବରଣାଦର୍ଶ	୧୧୧
ବହୁରୂପୀ କାମ	୫୧
ବହୁସ୍ରୀ ଗ୍ରହଣର ସାମର୍ଥ୍ୟ	୧୨୩
ବାଧାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା	୧୫୪
ବିକ୍ଷତ ସମାଜ-ଜୀବନ	୧୩୦
ବିଦେଷଭାବାପନ୍ନ ସ୍ତ୍ରୀ-ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ କ୍ଷୀଣ ଶିଶୁର ଉଦ୍ଭବ	୧୧୯
ବିଭିନ୍ନତାର ଐକ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର	୧୨୫
ବିବାହ	୧୦୯
ବିବାହରେ ବହନ	୧୧୦
ବିବାହରେ ବୟସ	୧୧୨
ବିବେକ	୪୯
ବୀର	୮୦
ବୁଝାଇବାର ବାଟ	୯୯
ବେକାର ଅବସ୍ଥାରେ ଉପାର୍ଜନର ପଥ	୧୫୩
ବେକାର ସମସ୍ୟାରେ	୧୫୨

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ବେଦନା ବା ଶାନ୍ତି	୬୧
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଗବେଷଣା	୧୦୨
ବୈଶ୍ୟଦ୍	୧୨୯
ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟହୀନ ଶିକ୍ଷାରେ ନୟୁଂସକଦ୍	୯୭
ବୋଧହୀନ ଶିକ୍ଷା	୯୮
ବ୍ୟବସାୟରେ ପ୍ରୟୋଜନପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଲାଭ	୧୪୫
ବ୍ୟବସାୟରେ ବ୍ୟବହାର	୧୪୫
ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରିୟଚରିତ୍ର	୧୪୬
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ	୧୦୩
ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନ—ନିଜର ବୋଧରେ ବ୍ୟଷ୍ଟି ଓ ସମସ୍ତସହ	୫୮
ବ୍ରାହ୍ମଣଦ୍	୧୨୮
ଭଗବାନ ବାସ୍ତବତାରେ	୬୦
ଭଗବାନଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ	୧୧୩
ଭାବ-ଚରିତ୍ରରେ ଓ ଚଳନରେ	୫୫
ଭଲପାଇବାର ପ୍ରକୃତି	୭୮
ଭଲପାଇବାରେ ବିପରୀତ ସଂଘାତରେ ଉଦ୍‌ଘାଟନା	୭୯
ଭଲପାଇବାର ସାଧନା	୧୦୪
ଭଲପାଇବାରେ କର୍ମପ୍ରବଣତା	୨୯
ଭଲପାଇବା-ବିପରୀତ ସଂଘାତରେ	୪୮
ଭଲପାଇବାରେ ଜ୍ଞାନ	୨୯
ଭୋଗଲିପ୍ତସାରେ ମୃତ୍ତତା	୯୫
ଭ୍ରାନ୍ତି ବା ଅନୈକ୍ୟ	୧୭୦
ମତପ୍ରକାଶ	୧୫୬
ମନଗଢ଼ା ଧାରଣାରେ ସହଜ ଜ୍ଞାନର ବାଧା	୫୫
ମନ୍ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	୧୦୮
‘ମାଛି-ମଣିଷ’	୮୨
ମାଦକତା	୧୪୨
ମାନସିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅସୁସ୍ଥତା	୧୪୦
ମଣିଷର ଉନ୍ନତିର ନିୟାମକତାରେ ବ୍ୟବସାୟ	୧୪୫
ମଣିଷ-ଜୀବନର ସମ୍ରାଟ	୮୫

ବିଷୟ

ମାନବ ଦୁର୍ବପାକ	୧୪୮
ମୃତ୍ୟୁର ଦୃଢ଼	୮୪
‘ମହୁ-ମଣିଷ’	୮୨
ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରେମ	୪୯
ଯଶସ୍ବିତାରେ ସେବା	୨୭
ଯାଜନ—ଅହଙ୍କାରରେ ଓ ପ୍ରେମରେ	୪୩
ଯାଜନରେ ପ୍ରିୟ-ଉପଭୋଗ	୪୦
ଯାଜନରେ ବୃଦ୍ଧି ଓ ଅପଳାପ	୪୪
ଯାଜନରେ-ଉନ୍ନୟନ	୪୦
ଯାଜନର ଅପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ବୋଧର ଦାନତା	୪୯
ଯାଜନରେ ଚିତ୍ରସଂଶୟତା ଓ ଭକ୍ତିର ପ୍ଲାବନ	୭୮
ଯେଉଁଠାରେ ଧର୍ମ ସେଠାରେହିଁ ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ	୭୧
ଯୋଗ	୪୮
ଯୋଗ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସ	୪୮
ରାଜନୀତି	୧୬୪
ରାଜ-ପାର୍ଶଦ	୧୬୪
ରାଜ-ମନ୍ତ୍ରୀ (Drone)	୧୨୧
ରାଜା	୧୬୩
ରାଜାର ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନତାରେ ବିପତ୍ତାତ	୧୬୪
ରିପୁ ଦମନ	୪୦
ରୋଗ	୧୩୯
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆବିର୍ଭାବ	୧୧୨
ଲୋଭ	୩୮
ଶକ୍ତିସଂପନ୍ନ ଦୁର୍ବଳତା	୮୧
ଶକ୍ତିତାମୀ ଅଂହର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	୪୨
ଶକ୍ତିତାମର ପିଞ୍ଜଳବର୍ମ	୧୩୧
ଶିକ୍ଷକ	୧୦୧
ଶିକ୍ଷାରେ ଆଦର୍ଶାନୁରକ୍ତି	୯୭
ଶିକ୍ଷାରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ	୯୬
ଶୁଭଦର୍ଶୀ ଓ ମନ୍ଦଦର୍ଶୀ	୩୦

ବିଷୟ

ଶୁଶ୍ରୂଷାର ସାର୍ଥକତା	ପୃଷ୍ଠା
ଶୋକ	୧୫୧
ଶ୍ରେଷ୍ଠର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ଆତ୍ମବନ୍ଦନା	୪୨
ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର-ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	୮୩
ସଂଘାତରେ ଚେତନା ଓ ଧର୍ମ	୧୬୦
ସଂଯମର କସରତ୍ୱ	୪୪
ସଂଶୟ	୧୧୫
ସଂଚୟ ଓ ସେବା	୪୧
ସତ୍ୟ ଓ ମିଥ୍ୟା	୪୫
ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଆସକ୍ତି	୪୨
ସନ୍ଦେହରେ ସଙ୍କୋଚ	୭୯
ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା	୭୧
ସଫଳ ବଞ୍ଚିବା	୭୦
ସମାଜ	୧୨୪
ସମାଜ ବିଧାନରେ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ	୧୨୭
ସହଜ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ	୧୦୮
ସହାନୁଭୂତି ଉଦ୍ରେକ କରିବାରେ	୮୫
ସହାନୁଭୂତିର ପାଦ	୬୫
ସାଧନା ଓ ସିଦ୍ଧି	୫୬
ସାଧନାରେ ଚରିତ୍ର ଓ ଯୋଗବିଭୂତି	୭୫
ସାଧୁ	୭୪
ସାନ୍ତରେହିଁ ଅସାମର ବାସ୍ତବତା	୫୯
ସାଫଲ୍ୟରେ ଗୁରୁ ଓ ଗଣ	୧୪୪
ସାହସରେ ମଙ୍ଗଳ ଓ ଉନ୍ନତି	୭୯
ସାହିତ୍ୟ	୧୦୭
ସାର୍ଥକ ବଧୂତ୍ୱ	୧୧୧
ସାର୍ଥକ ସେବା	୭୩
ସିଦ୍ଧିଲାଭ	୩୨
ସିଦ୍ଧିର ପଥ	୩୫
ସୁଖ	୩୬

ବିଷୟ

ସୂଚନ-ପ୍ରଚ୍ଛଦ	
ସେବା ଓ ସଂପଦ ପାରିପାଶ୍ବିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ	
ସେବାବିହୀନର ଦାବୀ	
ସେବାର ହାତୁଡ଼ିପିତା	
ସେବାହୀନ ଶୁଶ୍ରୁଷା	
ସ୍ତୁତି ଓ ଖୋଶାମତ	
ପ୍ରାର ଉଦ୍ଦୀପନାରେ ଜନକତ୍ୱ	
ପ୍ରାର ଭାବହୀନ ସତ୍ତାମର ଜନନୀ	
ସ୍ବାୟତ୍ତ ଚୌକିଲ୍ୟରେ ଓ କାମରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନତା	
ସ୍ମୃତିର ଉତ୍କଳତା	
ସ୍ବାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ	
ସ୍ବାଧୀନତାର ବିକୃତି	
ସ୍ବାଭାବିକ ସ୍ବାଧୀନତା	
ସ୍ବାମୀ-ପ୍ରାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ	
ସ୍ବାର୍ଥ	
ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଭଙ୍ଗରେ ଅସୁସ୍ଥର ଆହାରୀୟ	
ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଲାଭରେ ପରିଶ୍ରମ	
ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ମନ ଓ ପାରିପାଶ୍ବିକ	
ହାତ-କଲମରେ ଶିକ୍ଷା	

ପୃଷ୍ଠା

୨୧
୮୦
୪୭
୧୫୨
୪୧
୧୪୭
୧୧୯
୧୧୯
୯୫
୧୦୦
୧୪୭
୧୬୨
୧୬୩
୧୧୩
୩୯
୧୩୭
୧୪୧
୧୩୮
୯୯

ଆମାର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟର ଧୂଳି ତୋମାର -
 ଧୂଳି କ୍ଷାନ୍ତ-ପ୍ରସାରୀର ମୋହାତ୍ମ୍ୟ ମନେ ରଖ
 କରାଯିବ ତା ଆମ୍ଭଙ୍କର ଶେଷ ଆଦେଶ
 ମୋହାତ୍ମ୍ୟର ଧୂଳି -
 ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଧୂଳିରେ ମୁଣ୍ଡ ନା ଆମ୍ଭ -
 ଓମ୍ -
 ମାତ୍ରାଧାର ତୋମାର
 ଓମ୍ ମାତ୍ରାଧାର ଶୃଙ୍ଖଳା ଧାରେ -
 ତା ଶିଳ୍ପ ଆମ ଶିଳ୍ପ -
 ତୋମାର "ଆମ"

(ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଠାକୁର ଅନୁକୂଳଚନ୍ଦ୍ରକ ଅମିୟ ହସ୍ତଲିପି)

ମୋର କହିବା ଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ତୁମର —

କେବଳ କଥା ଓ ଚିନ୍ତାର ହିଁ ଖୋରାକ୍ ମାତ୍ର ହୁଏ —

କରିବା ବା ଆଚରଣ ଭିତର ଦେଇ

ସେଗୁଡ଼ିକ ଯଦି

ବାସ୍ତବେହିଁ ପୁଟାଇ ତୋଳି ନପାର —

ତେବେ —

ପ୍ରାପ୍ତି ଯେ ତୁମର

ତମସାଜ୍ଞର ହିଁ ରହିଯିବ —

ତା' କିନ୍ତୁ ଅତି ନିଶ୍ଚୟ —

ତୁମର - 'ମୁଁ'

ତୁମେ ଅକିଞ୍ଚନ ହୁଅ,

ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ତୁମର ଯେପରି

ଆଉ କିଛିହିଁ ନଥାଏ—

ତୁମର ଅନ୍ତର-ଆକର୍ଷଣକୁ ବ୍ୟାପି,

ଏହା ଭିତର-ଦେଇ

ତୁମର ସାତୁତ କୃତି-ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ

ଅଶେଷ ହୋଇଉଠୁ—

ତାଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି,

ଉତ୍କ୍ରମଣୀ ଅନୁବ୍ୟାପନାରେ;

ଏହିପରି ଯଦି ନ ହୁଏ,—

ତେବେ ତୁମର ଧର୍ମ ବି ହେଲା ନାହିଁ,

କର୍ମ ବି ହେଲା ନାହିଁ।

ସୃଜନ-ପ୍ରଗତି

୧

ସ୍ୱପ୍ନ-ସମ୍ବେଗରେ

ଅବ୍ୟକ୍ତର ହୃଦରେ

ହୃତ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ

ବିଭୂଷିତ ସରୀର

ଉଚ୍ଛ୍ୱସ-ବିଚ୍ଛରଣ-ସଂବିଦ୍

ସଂସାରକମ୍ପିତ

ଛନ୍ଦେ ଭାସମାନ

ଶକ୍ତି-ଶରୀରୀ

ପ୍ରତିଧ୍ୱନିହିଁ

ଆଦିବାକ୍—

ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଗତି!

୨

କମ୍ପିତ-କଳ, ସୃଜନ-ଉତ୍ସ ସେଇ ହୃତବାକ୍

ବିଜ୍ଞାପିତ-ସମ୍ବେଗରେ, ଆତ୍ମ-ବିଚ୍ଛରଣରେ,

ସହସମ୍ପଦରେ, ଭାସବିଚ୍ଛୋରଣରେ, ବହୁଧା-ପ୍ରକଟରେ

ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ରହିଲେ—

ଅବ୍ୟକ୍ତରହିଁ ହୃଦରେ!—

କିନ୍ତୁ ସେ-ସ୍ୱୟନରେ

ବ୍ୟକ୍ତ-ବିମୁଖ

ସାତ୍ତା ବେଳା ନାହିଁ!

୩

ସ୍ୱୟନପୁତ, ବିପ୍ଳବ-ବହିଁ, ଶକ୍ତି-ସମୁଦ୍ର,

ଘୋଷ-କଳ, ଜାତବାକ୍

ପ୍ରକଟ-ପ୍ରାତୁର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତଦବସ୍ଥା!

ସେହିଁ ଇଶ୍ୱର, ଆଦିବାକ୍—

ପରମଦୈବତ!

୪

ଅବ୍ୟକ୍ତରେ

ବିରାଗ-ସମେଶକ—

ବାଚିସ୍ମିତସଭା

ସଂକ୍ଷୁଧିତ-ଆବେଗ-କମ୍ପନରେ

ସିଂସୁ ହୋଇ

ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ-ସୃଜନ-ସ୍ରୋତରେ

ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ-ସଂଘାତରେ

ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତ-ବୃତ୍ତାନ୍ତାସରେ

ଚେତନୋଦ୍‌ଘାତରେ

ଅସମ-ବହୁଳ-ପ୍ରକଟପରାୟଣ

ହେଲେ—

ଏବଂ

ସେ-ହଁ

ପ୍ରୋଦିତବାକ୍!—

୫

ବିଚ୍ଛୁରିତ ସଭାର

ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ-ବିଭେଦାନ୍ତରାଳରେ

ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ-ବ୍ୟସ୍ତିରେ

ବିଭିନ୍ନ-ବୋଧ ଉତ୍ପ କର—

ଅନୁସୂଚିତ-ଆକର୍ଷଣ-ଉପେକ୍ଷାରେ

ସମତ୍ୱ ହରଣ କରିଲେ ଯେ—

ସେ-ହଁ ଅବ୍ୟକ୍ତ!

୬

ଅବ୍ୟକ୍ତର ହୃଦରେ

ବିସ୍ମୟ-ବାକ୍-ବିଚ୍ଛୁରଣ—

ନାନା ସଂଘାତରେ

କ୍ରିୟାପାରମ୍ପର୍ୟରେ

ପ୍ରକଟିତ ଅସମରେ

ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟସ୍ତିରେ

ଘୋଟପ୍ରାଣରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ—

ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ

ବିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା!—

ଆଉ, ପରମଦୈବତ

ଜୀବନ ଓ ଜୀବରେ

ନିଜକୁ ଇତ୍ୟାକାରରେ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ କରି—

ଜୀବନ୍ତ ରକ୍ତମାଂସରେ

ପର୍ଯ୍ୟବସିତ କରିଲେ!

୭

ଏକପରିଭାବେ

ଜୀବନ୍ତ ରକ୍ତମାଂସ

ସଂକ୍ଷୁବ୍ଧ-ସମେଶରେ

ଯୋଜନ-ଆକୂଳ୍ୟରେ

ଜୀବନ୍ତ-ଶରୀର-ପରିଗ୍ରହରେ

ଜୀବଜନ୍ତୁରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇ

କ୍ରମାଧିଗମନରେ

ନରାକୃତିରେ ଉନ୍ନତ ହୋଇ

କ୍ରମୋଦ୍‌ବୋଧନରେ

ଆଶୟ-ଆସକ୍ତ-ଜ୍ଞାନ-କର୍ମ-ଧୀ-ସମନ୍ୱିତ

ହୋଇ ଉଠିଲା!

ଆଉ, ବିରାମ-ବିଭେଦ-ବିଶେଷ ପାହା-କିଛି

ବ୍ୟସ୍ତି-ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ହୋଇ

ତତ୍‌ସଂଘାତ-ପାରମ୍ପର୍ୟରେ

ଘୋଟ-ଚେତନାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେଲା—

କିନ୍ତୁ ଆଦିବାକ୍

ସ୍ୱପ୍ନାରେ ସ୍ଥିତ ଥାଇ

ଜନଗଣ-ସମୂହର

ପରମଜନନୀତାରୁପେ
ସ୍ବମହିମାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିଲେ!

ତେଣୁ

ଯେତେବେଳେହିଁ

ପରମେ-ଆକୃଷ୍ଟ

ବିମୋହିତ ବିଶେଷ

ସମ୍ବେଦନରେ

ଜୀବକଳ୍ପ-କ୍ଳିଷ୍ଟ

ଉତ୍ସାହ, ବେଦନାପିଣ୍ଡ,

ଆର୍ତ୍ତ-ଆଶ୍ରୟ-ଉତ୍ତାର

ପ୍ରକଟ ହୋଇ

ପରିସ୍ଥିତିକୁ

ସେବା, ଉଦ୍ୟମ ଓ ଭରସାର ବ୍ୟକ୍ତନରେ

ସୁସ୍ଥ ଓ ଉଦୀପ୍ତ କରି

ଶ୍ରେୟ ପରିବେଷଣରେ ମୁକ୍ତ କରି ତୋଳନ୍ତି,

ସେହିଁ

ରକ୍ତମାଂସ-ସଙ୍କୁଳ

ଜୀବପ୍ରଭ

ନରନାରାୟଣ

ମଣିଷର ଆଦର୍ଶ—

ମୁକ୍ତିର ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମାଦ୍

ଉଦାର ଉନ୍ନତ ବର୍ମ!

୮

ତେଣୁ

ଉଦୀପ୍ତ-ସହାନୁଭୂତି-ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ-

ମୁଗ୍ଧ-ପ୍ରଣୟରେ

ଆକ୍ରମଣାତ୍ମକରେ

ଜୀବନ-ବର୍ତ୍ତନରେ ସଂଚାଳନସ୍ବଭାବ—

ପ୍ରିୟ-ପରମରେ

ଆଲିଙ୍ଗନ-ଉଦ୍ବେଳ ଯେତେବେଳେହିଁ ଯେ—

ଉଦ୍ଭାସିତ ଜ୍ଞାନାଧାରମରେ

ପ୍ରଜ୍ଞୋଦୟରଶ୍ମିଜାଳରେ

ଅଜଣା ଅବ୍ୟକ୍ତର

କ୍ରମନିରସନ

ସେତେବେଳେହିଁ ତାର!

୯

ଆଉ, ବିକୀର୍ଣ୍ଣପ୍ରଜ୍ଞା

ମୁକ୍ତଜୀବନ

ବ୍ୟସ୍ତ-ପାରିପାର୍ଶ୍ବକରେ

ଆଦର୍ଶର ସାର୍ଥକ ପରିପୂରଣରେ

ଦୀପ୍ତସମ୍ବେଗସଂଚାଳନରେ

ବିବର୍ତ୍ତନ-ବିନ୍ୟାସରେ

ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ନତି ପରିବ୍ୟାପନରେ

କ୍ରମ-ସ୍ମୃତି-ବିକଶନରେ

ସେବାତପ୍ତତାରେ

ପ୍ରିୟ-ପରମରେ

ଆତ୍ମ-ଉନ୍ନତ-ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ-

ଝଙ୍କମକଦ୍ଦୀପ୍ତିରେ

ଉଜ୍ଜ୍ବଳତର କରି—

ଆଲିଙ୍ଗନ-ଆହୂତିରେ

ପ୍ରାଣତର ହୁଏ।

୧୦

ବିରାଗୋହିତ—

ବିପରୀତ ସମସଭାରେ

ମିଳନ-ପ୍ରବଣତାରେ

ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ-ଆସକ୍ତି-କ୍ଷୁଧିତ-ଶୋଷଣରେ

ଉପ୍ରି-ଆହ୍ବାନରେ

ଆକୃଷ୍ଟକରଣରେ

ଧୃତିଶିହରଣରେ

ପରମାପିତ-ବିଶେଷ-ବିବର୍ଦ୍ଧନରେ

ଆକୃତ କରି

ଉତ୍ସୃତ କରି

ପୋଷଣରେ ବର୍ଦ୍ଧନ କରେ ଯେ—

ନାରୀ ସେ-ହଁ;

ଆଉ, ସମେଶୋଦୀୟ—

ପୁରଣ-ସ୍ୱଭାବ

ଉପ୍ରି-ଆନତ

ନାରୀ-ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନ-ହୁଷ୍ଟ

ଗୌରବ-ମୁଖର ଆହୁତି-ପର

ପାଳନଯୁତ ଯେ—

ସେ-ହଁ ପୁରୁଷ;—

ତେଣୁ, ପୁରୁଷର

ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁଭୂତ-ପ୍ରଣୟରେ

ଶୋଷଣକ୍ଷୁଧ-କାମିନୀ-ଆନତି

ବର୍ଦ୍ଧନ-ବିମୁଖତାରେ

ବିକ୍ରତ କରି

ବିଧୂଷିରେ

ବିଲୀନ କରି ପକାଏ!

ଚଳାର ସାଥୀ

ତୁମେ ଜଗତରେ ପ୍ଲାବନ ପରି ଭୁଲିପଡ଼—

ସେବା, ଉଦ୍ୟମ, ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ ନେଇ

ବ୍ୟସ୍ତି ଓ ସମସ୍ତିରେ

ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି—

ଜୟ, ଯଶ ଓ ଗୌରବର ସହିତ;—

ଆଉ, ନାରୀ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ତୁମକୁ ଚାହେ

ତେବେ ହୁଅ ସେ ତା'ର ମଙ୍ଗଳକ୍ଷଣନିନାଦରେ

ସର୍ବପ୍ରାଣକୁ ମୁଖରିତ କରି ତୁମଆଡ଼େ,—

କିନ୍ତୁ ସାବଧାନ!—

ଚାହ ନା ତୁମେ ତା' ! ୧ ।

କୃତକାର୍ଯ୍ୟତାରେ କ୍ରମାଗତି

ତୁମେ ଜାଣ ବା ନ ଜାଣ

ପାର ବା ନ ପାର—

ତୁମର ଚେଷ୍ଟାର କ୍ରମାଗତି ଅତୁଟ,

ଅବ୍ୟାହତ ଥାଉ,—

ସିଦ୍ଧିର ପଥ ଖୋଜି ନିଅ

କୃତାର୍ଥ ହେବ,

କୃତକାର୍ଯ୍ୟତା ଆସିବ;

ଆଉ, ତୁମର ପ୍ରତିଷ୍ଠା

ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବହଁ—

ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ ! ୨ ।

ଯଶସ୍ବିତାରେ ସେବା

ତୁମେ ମଣିଷର

ଏପରି ନିତ୍ୟ-ପ୍ରୟୋଜନୀୟ

ହୋଇଉଠ—

ଯଦ୍ବାରା ତୁମର ସେବାରେ

ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବକ

ଯଥାସାଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନକୁ ପୂରଣ କରି

ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ

ଆଲିଙ୍ଗନ କରିପାରେ;—

ଆଉ, ଏପରି କରିହେଁ ତୁମେ

ପ୍ରତ୍ୟେକର ଅନ୍ତରରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୁଅ

ଓ ଏଗୁଡ଼ିକ ତୁମର

ଚରିତ୍ର ହୋଇ ଛିଡ଼ାହେଉ, —

ଦେଖିବ

ଯଶ ତୁମକୁ କ୍ରମାଗତ

ଜୟଗାନରେ ଯଶସ୍ବୀ କରିତୋଳିବ

ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ! ୩ ।

ପ୍ରକୃତିର ଧୂକ୍କାର

ପ୍ରକୃତି ସେଇମାନଙ୍କୁ ଧୂକ୍କାର କରେ

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷକୁ ଅବଜ୍ଞା ବା ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି

ପରୋକ୍ଷକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରନ୍ତି;—

ଆଉ, ପରୋକ୍ଷ ଯାହାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷକୁ

ରଞ୍ଜିତ ଓ ଲାଞ୍ଜିତ କରେ—

ସେହି ଫାଙ୍କର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ! ୪ ।

ଦୁଃଖର ଚିନ୍ତା

ଦୁଃଖର ଚିନ୍ତାରେ ବିବ୍ରତ ରୁହନାହିଁ—

ଦୁଃଖର ଭାବ କାହାକୁ ମଧ୍ୟ

ଆନନ୍ଦିତ କରି ପାରେ ନାହିଁ!—

ବରଂ କିପରି ମଣିଷକୁ ସୁଖୀ କରି ପାରିବ,

ମଣିଷ କିପରି ବ୍ୟବହାର ପାଇଲେ ସୁଖୀ ହୁଏ—

ତାହା କିପରି ଭାବରେ କରାଯାଇପାରେ ଇତ୍ୟାଦି

ଚିନ୍ତା କର

ଏବଂ

କାମରେ ଲାଗି ଯାଅ;—

ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସୁଖୀ ହେବ

ଏବଂ ଅନ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବ! ୫ ।

ଭଲପାଇବାରେ ଜ୍ଞାନ

ମାନସିକ ସ୍ବଚ୍ଛତା ଏବଂ ଭଲପାଇବାକୁହଁ

ଜ୍ଞାନ ଓ ଶୁଭଦର୍ଶିତାର ଆବିର୍ଭାବ ହୁଏ—

କିନ୍ତୁ

ଦୃଢ଼, ଅବିଶ୍ବାସ ଓ ବିତୃଷ୍ଣାରୁ—

ଅଜ୍ଞାନତା

ଓ

ନିରାଶ୍ରାପ୍ରବଣତାରୁହଁ

ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ! ୬ ।

ପରଶ୍ରୀକାତରତା

ଯଦି ନିଜକୁ ବିଶ୍ରୀ କରି

ବିପଥରେ

ବିପନ୍ନହଁ ହେବାକୁ ଚାହଁ—

ତେବେ ପରଶ୍ରୀକାତରତାକୁ

କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଡ୍ୟାଗ କର ନାହିଁ! ୭ ।

ଭଲପାଇବାରେ କର୍ମପ୍ରବଣତା

ଭଲପାଇବାରୁ

ଦୃଢ଼ତା, ଆମୋଦଶୀଳତା

ଓ

କର୍ମପ୍ରବଣତାର ଅଭ୍ୟୁଦ୍ଧାନ ହୁଏ,

ଆଉ,

ଭଲ-ନ-ଲାଗିବାରୁ

ଅବସରତା, ଅକର୍ମଣ୍ୟତା, ଦୁଃଖ

ଓ

ଅଶାନ୍ତି ହିଁ ଆସିଥାଏ! ୮ ।

ଶୁଭଦର୍ଶୀ ଓ ମନ୍ଦଦର୍ଶୀ

ଶୁଭଦର୍ଶୀ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ

ଆପଦ, ବିପଦ, ବ୍ୟାଘାତ ଓ ଦୁଃଖ ଭିତରେ

ଗୋଟାଏ ଉନ୍ନତି ଓ ଆନନ୍ଦର

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ!—

କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦଦର୍ଶୀ

ସବୁ ଭଲ ଭିତରେ—ମଧ୍ୟ

ଅବାଧରେ ଦେଖି ନେବ ଅପାରଗତା, ଅସମ୍ଭବତା—

ଗୋଟାଏ ଦୂରଦୃଷ୍ଟର ଦୂରପନେୟ ଦୂର୍ଭୋଗ! ୯ ।

ଦୋଷଦୃଷ୍ଟି ଉନ୍ନତିର ଅନ୍ତରାୟ

ଯଦି ଉନ୍ନତ ହେବାକୁ ଚାହଁ—

ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିକୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ବିଦାୟ ଦିଅ,

ମଣିଷର ଗୁଣ ଯାହାକିଛି ଦେଖ

ତାହା ହିଁ ଭାବ,

ତାହା ହିଁ କୁହ,

ଏବଂ ଆଲୋଚନା କର;—

ପାର ତ ସାବଧାନ ଥାଅ—

କାହାରି ବି ଦୋଷ ତୁମଠାରେ

ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାର କ୍ଷତି ସୃଷ୍ଟି ନ କରିପାରେ! ୧୦ ।

ଦୋଷଦର୍ଶନ

ଦୋଷ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ହିଁ—

ତାହା ଭାବିବାକୁ ହେବ

ଚିନ୍ତା କରି ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ,—

ଆଉ ତା ସହିତ

ଗୋଟାଏ ବିରକ୍ତିର ବା ଆକ୍ରୋଶର ବୋଧକୁ

ସଜାଗ ରଖିବାକୁ ହେବ;—

ଆଉ, ଏହା କରିବାକୁ ଗଲେ ହିଁ

ମନ୍ତ୍ରିଷରେ ଠିକ୍ ଏପରି ଭାବ ହିଁ ମହକୁଦ୍ ରହିବ,

ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ

କିଛି ଦିନ ପରେ

ସେଇ ଦୋଷଗୁଡ଼ିକର ଅଭିନୟ ତୁମେ

କିପରିଭାବରେ କରୁଛ;—

ତେଣୁ, ସାବଧାନ ହୁଅ—

ଦୋଷ—ଦେଖିବାଠାରୁ,

ଦୋଷ—ଭାବିବାଠାରୁ,

ବିରକ୍ତି ଓ ଆକ୍ରୋଶଠାରୁ ! ୧୧ ।

ଦୋଷ—ରିକ୍ତକରଣ

ଆଉ, ଯଦି ଦେଖୁ ପକାଇଥାଅ କାହାରି ବି ଦୋଷ,—

ତୁମ ମୁଣ୍ଡରେ ତାହା ମହକୁଦ୍ ହିଁ ଥାଏ—

ତାର କାରଣ ଓ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି—

କିପରିଭାବରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ତା' ପକ୍ଷରେ

ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ବୁଝି—

ଗୋଟାଏ ସହାନୁଭୂତିର ଭାବ ନେଇ

ଯାହା ତୁମର ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ମହକୁଦ୍ ଅଛି—

ତାକୁ ଏପରିଭାବରେ ରିକ୍ତ କର

ଯେପରି

ପୁଣି ଏପରି ଘଟିବାହିଁ

ତୁମ ପକ୍ଷରେ ଅସ୍ବାଭାବିକ ହୁଏ ! ୧୨ ।

କପଟତା

କପଟତା ପାରିପାର୍ଶ୍ବକୁ

ଭ୍ରାନ୍ତ କରି

ନିଜର ଉନ୍ନତିର କବାଟ

ରୁଦ୍ଧ କରିଦିଏ! ୧୩ ।

ଚରିତ୍ର-ନିର୍ଣ୍ଣୟ

ତୁମର ଚଳନ ଓ କଥନହିଁ କହିଦିଏ—
ତୁମେ କିପରି ମଣିଷ, କ'ଣ ତାହୁଁ—
ଆଉ, କ'ଣ ବା ପାଇପାର! ୧୪ ।

ସିଦ୍ଧିଲାଭ

କରିବା, ଲାଗି-ରହିବା, ଦେଖିବା

ଓ

ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରିବା—
ଏଇ କେତୋଟିହିଁ
ବୋଧ, ବିଜ୍ଞାନ, ଦକ୍ଷତା
ଓ ସିଦ୍ଧିକୁ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରେ! ୧୫ ।

କୃତାର୍ଥତାର ରାଜଲକ୍ଷଣ

ବିଶ୍ୱସ୍ତତା, କୃତଜ୍ଞତା ଓ କର୍ମନିପୁଣତାର ସହିତ

ଯାହାର

ବିପଦ ଭିତରେ

ଶୁଭ ଓ ସୁଯୋଗ-ଦର୍ଶନ

ତୁଟି ଉଠେ—

ତୁମେ ଅତି ନିଶ୍ଚୟତାର ସହିତ

କହି ଦେଇପାର—

ସେ ଯେପରିବି ହେଉନା କାହିଁକି—

କୃତାର୍ଥତାର ମୁକୁଟରେ

ତାହାର ମସ୍ତକ

ସୁଶୋଭିତ ହେବହିଁ ହେବ! ୧୬ ।

ପ୍ରେମରେ ଦକ୍ଷତା ଓ ନିପୁଣତା

ଏକମାତ୍ର ଭଲପାଇବାହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରେ

ତାହାର ପ୍ରିୟ କିପରିଭାବରେ

ଜୀବନ, ଯଶ, ପ୍ରୀତି ଓ ବୃଦ୍ଧିରେ ଉନ୍ନତ ହୋଇ

ତାଙ୍କର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଭିତରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ପାରନ୍ତି,—

ତେଣୁ, ପ୍ରେମ ବା ଭଲପାଇବାହିଁ

ମଣିଷଠାରେ ସହଜ ଜ୍ଞାନର ସମାବେଶ କରି

ଦକ୍ଷତା ଓ ନିପୁଣତାର ସହିତ

ତାଙ୍କୁ ବାସ୍ତବତାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରେ! ୧୭ ।

ଚିନ୍ତା-ବିଳାସୀ

ଯେତେବେଳେହିଁ ଦେଖିବ

ତୁମର ଯେ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ଓ ଚଳନ

କର୍ମକୁ ତାକି ଆଶେ ନାହିଁ

ବା ତହିଁରେ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ରହେ ନାହିଁ—

ବୁଝିବ,

ତାହା ତୁମର

ଚିନ୍ତା ବା କଳ୍ପନାରହିଁ

ବିଳାସିତା! ୧୮ ।

ଖାଣ୍ଡି ତାହିବାର କଷ୍ଟପଥର

ତୁମର କୌଣସି ତାହିବା ଲାଗି

ବିପରୀତ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ତାହାଲ୍ୟ କରିପାରୁ ନାହିଁ—

ଏହାହିଁ ହେଉଛି ଜାଣିବାର ଉପାୟ ଯେ

ତୁମର ତାହିବା ଖାଣ୍ଡି ନୁହେଁ! ୧୯ ।

ଭଜ୍ଜା-ବିଳାସୀ

ଯାହା ତାହୁଁଛି—

ତୁମର ଚଳନ, ଚରିତ୍ର, ବାକ୍

ବ୍ୟବହାର ଓ କ୍ରମାଗତି ଅର୍ଥାତ୍ ଲାଗି ରହିବା

ଯେପରି କରି ବା ଯେପରି ହେଲେ ତାକୁ ପାଇ ପାରେ

ତା'ର ପାଖ ଦେଇ ଯାଉ ନାହିଁ

ବା ଯିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଉଛି,—

ନିର୍ଦ୍ଧାତ ବୁଝିବ—

ତୁମର ଚାହିଁବା ତ ଖାଣି ନୁହେଁ

ବରଂ ତାହା ଚାହିଁବାର ବିଳାସିତା ମାତ୍ର ! ୨୦ ।

ଧାରଣାହରଣିତ ଦର୍ଶନ

ତୁମର ଚିନ୍ତା ଓ ଚଳନ

ତୁମକୁ ଯେପରି ପ୍ରକୃତ କରି ତୋଳିଛି—

ତୁମେ ଯେଉଁଠାକୁ ଯାଅ ନା,

ଯାହାବି ଦେଖ ନା,—

ତୁମର ପ୍ରକୃତି

ପାରିପାର୍ଶ୍ବକକୁ

ତାହାହିଁ ଭାବିବ,

ତାହାହିଁ ଦେଖିବ ! ୨୧ ।

ଜୟରେ ପ୍ରୟୋଜନ-ପୂରଣ

ଜୟହିଁ ଯଦି କରିବାକୁ ଚାହିଁ

ବାହ୍ୟକ ଶକ୍ତିଚାଳନାରେ ଅଭିଭୂତ କରି ନୁହେଁ,—

ତାହାର ପ୍ରୟୋଜନପୂରଣ କରିବାରେ

ତୁମେ ମୁଖର

ଓ ବାସ୍ତବ

ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୁଅ ! ୨୨ ।

ପାରିବାରେ ‘ହୁଁ’

ପାରିବା ଓ ନ-ପାରିବା ମଧ୍ୟରେ

ସେତେବିକେ ତପାତ୍

ଯେତେବିକେ ‘ହୁଁ’ ଓ ‘ନା’ ଭିତରେ:—

ପାରିବାରେ ଯେ ‘ନା’ କୁ ଡାକିଆଣେ ନାହିଁ,

ଯାହାର ପାରିବା ସମ୍ଭବରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

ଅଥଚ କର୍ମକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରେ,—

କର୍ମର ଆନନ୍ଦରେ କୌଣସି ଜିନିଷରେ ସ୍ଥିତିତ ହୁଏ ନାହିଁ,

ସେହିଁ ପାରେ ! ୨୩ ।

ପାରିବାରେ ‘ନା’

ଏବଂ ପାରିବାର ଚିନ୍ତାରେ ଯେ ‘ନା’ କୁ ଡାକିଆଣି

କଷ୍ଟ ନେବାକୁ ଚାହେଁ—‘ନା’ ଯାହାର ଏତେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ!

‘ନା’ କୁ ବାଦ୍ଦେଇ ଯାହାର କୌଣସି ଭାବ,

କୌଣସି ଚିନ୍ତା,

କୌଣସି କର୍ମ—ତାଳନାହିଁ ହୋଇଉଠେ ନା,

ପାରିବା ବା କରିବାର ସାଜ ସରଞ୍ଜାମ

ସେ ଯେତେ ବି କରୁ ନା କାହିଁକି,

ତାର ସମସ୍ତଟାହିଁ ‘ନା’ ଟାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି

ଅବଶ ହୋଇ ଘୁମାଇ ପଡ଼େ ! ୨୪ ।

ସିଦ୍ଧିର ପଥ

ପାରିବି—ନାହିଁ ଭାବିବା

ବା ପାରିବାରେ ସନ୍ଦେହ

କାର୍ଯ୍ୟତଃ ‘ନ-ପାରିବାକୁ’ ହିଁ ସୃଷ୍ଟିକରେ:—

ପାରିବାରେ ‘ନା’ ବା ସନ୍ଦେହକୁ ଚଢ଼ିଦିଅ—

ଲାଗିଥାଅ,

ଚେଷ୍ଟାକର,

ସିଦ୍ଧି ସମ୍ଭବରେହିଁ ତୁମର ! ୨୫ ।

‘ନା’ ସହିତ କୁତୁମ୍ଭିତା

‘ନା’ ଯାହାର ସହଧର୍ମିଣୀ,

‘ହୁଏ ନା’ ଯାହାର ଶାଳକ

ସେ ଯଦି ଅଭିନନ୍ଦିତ ହୁଏ—

ତୁର୍ଦ୍ଦଶାର ସିଂହାସନ ଅଟଳ ରହିବ

ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ! ୨୬ ।

କର୍ମନିପୁଣତାରେ ଅନୁପ୍ରାଣତା

ଅନୁପ୍ରାଣତା ଯେଉଁଠାରେ ଯେତେ ସହଜ ଓ ତୀକ୍ଷ୍ଣ
କର୍ମପଦ୍ଧତା ସେଠାରେ
ସେତେ ସ୍ବାଭାବିକ
ଓ

ଉଦାମ! ୨୭ ।

ସୁଖ

ଯାହା ତୁମର being-ଟାକୁ (ସତ୍ତାକୁ)
ସଜୀବ, ଉନ୍ନତ ଓ ଆନନ୍ଦିତ କରି
ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ମଧ୍ୟରେ ଖେଳେଇ ଯାଇ
ସମସ୍ତକୁ ଉଦ୍‌ଘୁଲି କରିତୋଳେ—
ସୁଖ ଯଦି କୁହାଯାଏ—
ତାହାକୁହିଁ କୁହାଯାଇ ପାରେ! ୨୮ ।

ଆଳସ୍ୟରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ

ଆଳସ୍ୟ, ପାରେ ନା, ହୁଏ ନା ବା ପାରା-ଯାଏ ନା
ଏସବୁ ଚିନ୍ତା ଓ ଚଳନଠାରୁ
ସାବଧାନ ଓ ସତର୍କ ଆଅ,—
କାରଣ, ଏଗୁଡ଼ିକ ସହଜରେହିଁ
ବଂଶ-ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ସଂକ୍ରାମିତ ହୁଏ
ଏବଂ
ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଏଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ବାରା ହୁଏ ହୋଇଉଠେ:—
ଫଳରେ ବଂଶ, ସମାଜ ଓ ଦେଶ
ମୂଢ଼, ମୁହ୍ୟମାନ ଓ ଅବସନ୍ନ ହୋଇ
ବିଶାଳ ଦରିଦ୍ରତାରେ
ନିଃଶେଷ ହୋଇଯାଏ ! ୨୯ ।

ପ୍ରୟୋଜନାହୁପୂରଣେ

ଆଳସ୍ୟକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଦିଅ ନା,
ସେବା ତପ୍ତ ହୁଅ,
ସଂବର୍ଦ୍ଧନାରେ ମଣିଷକୁ ଅଭିନନ୍ଦିତ କର,—
ସାଧ୍ୟାହୁସାରେ, ଯେପରି କରିପାର
ଅନ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନର ଅହୁପୂରକ ହୁଅ,—
ନିଜେ ହୁଏ ଓ ତୃପ୍ତ ଥାଇ
ପରକୁ ହୁଏ
ଓ ତୃପ୍ତ କର:—

ଦେଖିବ

ନ ତାହିଲେ ମଧ୍ୟ
ଅର୍ଥ, ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ତୁମଠାରେ
ଅବାଧ ହୋଇ ରହିବ,
ଦରିଦ୍ରତା—
ତୁମରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ତୁମକୁ
ଅଭିବାଦନ କରିବ! ୩୦ ।

ବଞ୍ଚନା

ଯଦି ବଞ୍ଚନାର ପ୍ରେମ
ଅତୁଟ ରଖିବାକୁ ଚାହିଁ,
ତେବେ ଯାହାଠାରୁ ପାଇ
ପୁଷ୍ଟ ହେଉଛ,
ତାକୁ ପୁଷ୍ଟ କରିବାର ଧନ୍ଦାରେ
କାହିଁକି କଷ୍ଟ ପାଇବ ? ୩୧ ।

ଦରିଦ୍ରତାର ବନ୍ଧୁ

ଆଳସ୍ୟ, ଅବିଶ୍ବାସ, ଆତ୍ମନିରୀତା
ଓ
ଅକୃତଜ୍ଞତା ପରି ବନ୍ଧୁ ବା ମିତ୍ର ଥିଲେ
ଦରିଦ୍ରତାକୁ ଆଉ ଖୋଜିବାକୁ ହେବନାହିଁ:—

ଏପରିକି ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ
ଦରିଦ୍ରତାର ଏପରି ବନ୍ଧୁ
ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଯେପରି ସେ
ରହି ବି ପାରେ ନାହିଁ,
ଏପରି ଧନ ଯଦି ତୁମ ଅନ୍ତରରେ
ବସବାସ କରେ
ଦୁଃଖର ଅଭାବର ଭାବକୁ
ଆଉ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବନାହିଁ ! ୩୨ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ପଣ୍ଡ କରିବାରେ ଦୀର୍ଘ-ସୂତ୍ରତା

ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରତା ଆଳସ୍ୟରହିଁ ସମ୍ବନ୍ଧୀ—
କାର୍ଯ୍ୟ ପଣ୍ଡ କରିବାର ଗୁରୁଠାକୁର!—
ଯାହା କରଣୀୟ
ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ କରି
ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରତାକୁ ବିଦାୟ କର;—
ଦକ୍ଷତା ଓ କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି
ତୁମର ଅନୁଚର ହେବେ ! ୩୩ ।

ଲୋଭ

ଯଥୋପଯୁକ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନକୁ
ଅତିକ୍ରମ କରି
ଅତିରିକ୍ତରେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ଆକାଂକ୍ଷାକୁହିଁ
ଲୋଭ କୁହାଯାଇପାରେ;—
ତୁମେ ସେଇ ଅତିକ୍ରମଣଠାରୁ
ସାବଧାନ ଥାଅ,
କାରଣ, ତାହା ତୁମକୁ
ଅବସନ୍ନତା ଦିଗରେ ଚଳାଇ
ମୃତ୍ୟୁରେ ନିଃଶେଷ କରିପାରେ ! ୩୪ ।

କ୍ରୋଧରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା

କ୍ରୋଧ ଯାହାକୁ କ୍ଷିପ୍ତ କରି
ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ତର ଅବଶତାରେ
ଅନ୍ୟକୁ ବ୍ୟାହତ କରାଏ,
ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା
ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ହୋଇ
ଅଜହାସ୍ୟରେ ତାହାର ଅନୁସରଣ କରେ ! ୩୫ ।

ସ୍ୱାର୍ଥ

ଯାହାଠାରୁ ପାଇବା ଘଟୁଛି—
ତାହାକୁ ପୂରଣ କରି, ଉଚ୍ଛଳ କରି
ପାଇବାକୁ ଅବାଧ କରିବାହିଁ
ସ୍ୱାର୍ଥର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ;—
ପାଇବାର ଉତ୍ସୁକ ପୂରଣ ନ କରି
ଗ୍ରହଣ ଯେଉଁଠାରେ ମୁଖର ହୋଇଛି,
ସ୍ୱାର୍ଥ ସେଠାରେ ଭ୍ରାନ୍ତିର କବଳରେ ପଡ଼ି
ମ୍ଳାନ ଓ ମୁହ୍ୟମାନ ନିଶ୍ଚୟ ! ୩୬ ।

ଚୌର୍ଯ୍ୟର ପରିଣତି

ଚୋରି କର ନା;—
ଚାହିଁଦାରେ ଘୃଷ୍ଣ ହୁଏବୁଡ଼ି
କାହାକୁ ମଧ୍ୟ
ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ନ କରି
ଅନ୍ୟାୟଭାବରେ,
ଅଜ୍ଞାତସାରରେ
ପରିପୁରିତ ହେବାକୁ ଚାହେଁ—
ତାହାହିଁ ଚୌର୍ଯ୍ୟ;

ଚୌର୍ଯ୍ୟରେ

ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି ଦିନୁଦିନ
 ଅନ୍ୟର କ୍ଷତି କରି
 ଅପକର୍ଷ ପ୍ରତି ଧାବିତ ହୁଏ ବୋଲି
 ଅର୍ଥାତ୍, କରିବା ଭିତର ଦେଇ
 ଯେପରିଭାବରେ ତାହାକୁ ପୂରଣ କଲେ
 ବୋଧ ଓ ଜ୍ଞାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାହା ମିଳିଯାଏ—
 ତାହାହିଁ ଚୌର୍ଯ୍ୟରେ ଆହତ ଓ ଅବସନ ହୋଇ
 ଅଧର୍ମକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରେ ବୋଲି
 ଏତେ ଘୃଣ୍ୟ, ଏତେ ପାପ, ଏତେ ହୀନତା—
 ତେଣୁ କହେ,
 ଏଇ ଚୌର୍ଯ୍ୟବୃଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦେଇ
 ତୁମର ଓ ତୁମ ପାରିପାର୍ଶ୍ବକର
 ସର୍ବନାଶ କର ନା
 ସାବଧାନ ହୁଅ ! ୩୭ ।

ରିପୁଦମନ

କାମକ୍ରୋଧାଦି ରିପୁଗଣକୁ
 ଦମନ କରିବା ପ୍ରୟାସରେ
 ବିବ୍ରତ ହୋଇ ଉଠ ନା,—
 ଏଇ ବିବ୍ରତଭାବ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାହିଁ କରେ;
 ବରଂ ଉଦ୍‌ଯାତ୍ତ ରିପୁକୁ
 ଏପରି କୌଣସି ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ
 ବିଷୟ ବା ଭାବରେ
 ନିୟୋଜିତ ହୋଇ
 ନିରସ୍ତ କର
 ଯେପରି ତା'ର ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ
 ତୁମ ଭିତରେ କ୍ୱଚିତ୍ ମୁଣ୍ଡ ଟେକେ;—
 ଦେଖୁବ
 ରିପୁକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା କେତେ ସହଜ ! ୩୮ ।

ସଞ୍ଚୟ ଓ ସେବା

ସଞ୍ଚୟ କର,
 କିନ୍ତୁ ସେବା ପାଇଁ!
 ତୁମର ସଞ୍ଚୟ ଯଦି
 ସେବାକୁହିଁ ପୂଜା ନ କଲା,
 ନିଷ୍ପୟ ଜାଣ—
 ତାହା
 ଯାହା ବର୍ଷନକୁ ଯୁଗ୍ମ କରେ
 ତାହାରି ପାଇଁ! ୩୯ ।

ସେବାହୀନ ଶୁଶ୍ରୂଷା

ସେବା ମାନେ ତାହାହିଁ—
 ଯାହା ମଣିଷକୁ
 ସୁସ୍ଥ, ସୁଖ, ଉନ୍ନତ ଓ ଆନନ୍ଦିତ କରି ଡୋଳେ;
 ଏବଂ, ତାହା ହୁଏ ନା ଅଥଚ ଶୁଶ୍ରୂଷା ଅଛି,
 ସେ ସେବା ଅପଳାପକୁହିଁ
 ଆବାହନ କରେ ! ୪୦ ।

ଆହମ୍ଭକୀ ସେବା

ସେବା ଯେଉଁଠି ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ଆନନ୍ଦ
 ଓ ଉନ୍ନତି ଆଣି ପାରେ ନା,
 ଅଥଚ ପରିଶ୍ରମ, ଉତ୍ସାହ ଓ ଆକୁଳତା
 ସବୁକିଛି ବ୍ୟର୍ଥତାରେ ନିଃଶେଷ ହୋଇଥାଏ—
 ନିଷ୍ପୟ ଜାଣ
 ସେ ସେବା ଆହମ୍ଭକୀ ସେବା! ୪୧ ।

ଶଇତାନୀ ଅହଂର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

ତୁମେ ଅହଙ୍କାର ଯେତେବେଳେହୁଁ

ଅନ୍ୟକୁ ଛୋଟ କରି

ବା ଅସ୍ୱୀକାର କରି

ନିଜକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହେଁ

ତତ୍ତ୍ୱଶାତ୍ ତାକୁ ଶଇତାନୀ ଅହଂ

ବୋଲି ଚିହ୍ନିରଖ;—

ତୁମେ ଅହଂକୁ ଏପରିଭାବରେ

ନିୟୋଜିତ କର—

ଯେପରି ତାକୁ ଚାଳନା କରି

ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକର

ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ

ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ପାର ! ୪୨ ।

ସେବାବିହୀନର ଦାବୀ

ମଣିଷର ସେବା—ଯେଉଁଥିରେ ସେ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ, ଶାନ୍ତି

ଓ ଆନନ୍ଦ ପାଏ,

ଅନ୍ତତଃ ଏପରି କିଛି ନ କରି

ନେବାବେଳେ ନିଜର ବୋଲି ଦାବୀ କରି

ନେବାକୁ ଯାଅ ନାହିଁ;—

ସେଥିରେ ପାଇବା ତ ହୁଏ ନାହିଁ,

ବରଂ ଲାଜନା ଓ ତାହାଲ୍ୟହିଁ

ତୁମକୁ

ଅପଦାତରେ କ୍ଷୁଦ୍ର କରି ତୋଳିବ ! ୪୩ ।

ଅମୃତ ଓ ମରଣ

ତୁମେ ଯେତେହୁଁ ବହୁରେ ଅନୁରକ୍ତ ହେବ—

ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାରରେ—

ଏକକୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ନ କରି,

ସେତେବେଳେହୁଁ ସେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁରକ୍ତ

ପୃଥକ ଭାବରେ

ନାନା ପ୍ରକାରେ,

ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ବୃତ୍ତିର ସୃଷ୍ଟି ସହକାରେ

ତୁମକୁ ଛିନିଭିନ୍ନ କରି

ମୃତ୍ୟୁ ଓ ମରଣର ପଥ ପରିଷ୍କାର କରିବ;—

ଏବଂ ଯେତେବେଳେହୁଁ ତୁମେ

ଏକାନ୍ତରକ୍ତିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି

ବହୁକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବ—

ସେଇ ବହୁ ଓ ବହୁଠାରୁ ସୃଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧିଗୁଡ଼ିକ

ସେଇ ଏକାନ୍ତରକ୍ତିରେ ନିରୋଧ ଲାଭ କରି

କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ବିନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ

ବୋଧ ଓ ଜ୍ଞାନର ଉଦ୍‌ଘାଟନା ସହିତ

ଅମୃତକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବ ! ୪୪ ।

ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତାର ସାକ୍ଷ୍ୟ

ତୁମେ ଯେତେହୁଁ ଆଦର୍ଶରେ ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରାଣ ହେବ—

ସେବାରେ ଦକ୍ଷତା, କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିପୁଣତା,

କଥାରେ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ମିଷ୍ଟତା,

ସହାନୁଭୂତି ଓ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା—

ଏଗୁଡ଼ିକ ତୁମ ଚରିତ୍ରକୁ ଅନୁଲିପ୍ତ କରି

ତୁମ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବହୁଁ—

ତୁମେ ଆଦର୍ଶରେ ଯେ ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରାଣ ହୋଇଛ,

ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠାହିଁ ତୁମର ପରମ ସ୍ୱାର୍ଥ—

ଏଇ ଆକୃତିହିଁ

ତୁମକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଇ,

ଅଥଚ ଅଜ୍ଞାତସାରରେ

ଏପରି କରି ତୋଳିବ!—

ଏବଂ ଏହାହିଁ

ତୁମର ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତାର ସାକ୍ଷ୍ୟ! ୪୫ ।

ସଂଘାତରେ ଚେତନତା ଓ ଧର୍ମ

ତୁମେ ଚେତନ ସେତିକିବେଳେ

ଯେତେବେଳେହିଁ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକ

ତୁମଠାରେ ସଂଘାତ ସୃଷ୍ଟିକରେ;

ଏବଂ, ଏଇ ଚେତନତାହିଁ

ତୁମେ ଯେ ଜୀବନରେ ଅଛ

ତାହାରି ଅଭ୍ରାନ୍ତ ସାକ୍ଷ୍ୟ!

ତାହା ହେଲେହିଁ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକ

ତୁମଠାରେ ଯେପରି ସଂଘାତ

ସୃଷ୍ଟି କରିବ

ତୁମର ଭାବ, ବୋଧ ଓ ବୁଦ୍ଧିର

ସେହିପରି ସମାବେଶ ହେବ;

ଏହା ଯଦି ହୁଏ—

ତେବେ ତାହା କରିବାହିଁ ଧର୍ମ

ଯହିଁରେ ତୁମେ ଓ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକକୁ ନେଇ

ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୁଦ୍ଧିର କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧନରେ

ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇପାର—

ଏବଂ ତୁମେ ତାହାହିଁ କୁହ, ତାହାହିଁ ଆଚରଣ କର,

ତାହାରି ଅନୁଷ୍ଠାନ କର

ଯହିଁରେ ତୁମେ ଓ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକରେ

ଯେପରି ଏଇପରି ହେବ!—

ଦେଖିବ

ଅମଙ୍ଗଳ, ଅଶୁଭ ଓ ଭୟଠାରୁ

କେତେପରିମାଣରେ ଦ୍ରାଣ ପାଆ! ୪୬ ।

ଆଦର୍ଶ ବା ଗୁରୁ ଓ ଆଦର୍ଶାନ୍ତରକ୍ତି

ଯାହାଙ୍କର ସେବା, ସାହଚର୍ଯ୍ୟ

ଓ ଅନୁରକ୍ତିର ସହ ଅନୁସରଣ

ମଣିଷକୁ ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୁଦ୍ଧିରେ

କ୍ରମୋନ୍ନତ କରିତୋଳେ—

ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ଐକାନ୍ତିକ ଅନୁରକ୍ତି ବା ଭକ୍ତି

ଅନୁଚିନ୍ତାବରେ ନିବନ୍ଧିତ ଥିବାରୁ

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକ ଓ ଜଗତ ତହିଁରେ କୌଣସିପ୍ରକାରର

ବିକ୍ଷେପ ସୃଷ୍ଟି ନ କରି ପାରିବା ହେତୁ

ସେଇ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ସଂଘାତଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ଓ ବିନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ,

ସ୍ୱାର୍ଥକତା ଲାଭ କରି,

ଭାବରେ, ଜ୍ଞାନରେ ଓ ବୋଧରେ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଉଠି

ଅନୁତନ୍ତ ଆଲିଙ୍ଗନ କରେ

ସେହି ଆଦର୍ଶ, ଇଷ୍ଟ ବା ଗୁରୁ;—

ତେଣୁ, ଇଷ୍ଟ, ଆଦର୍ଶ ବା ଗୁରୁଙ୍କଠାରେ

ଐକାନ୍ତିକ ଅନୁରକ୍ତି

ମଣିଷର ଜୀବନ ପକ୍ଷେ ଏତେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ;

ଧର୍ମକୁ ଅନୁଚିନ୍ତା କରି ଜୀବନକୁ ବହନ କରିବାକୁ ହେଲେହିଁ

ଏଇ ଆଦର୍ଶ, ଇଷ୍ଟ ବା ଗୁରୁହିଁ ହେଉଛନ୍ତି

ପ୍ରଧାନ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ!

ତୁମେ ତାଙ୍କଠାରେ ତୁମର ଅନୁରକ୍ତି, ଭକ୍ତି, ଭଲପାଇବାକୁ

ନ୍ୟସ୍ତ କରି—

ତାଙ୍କୁ ପରମ ସ୍ଵାର୍ଥ ବିବେଚନା ପୂର୍ବକ

ତାଙ୍କରି ଅନୁସରଣ କର—କୃତାର୍ଥ ହେବ! ୪୭ ।

ପ୍ରେମର ଚାହିଦା

ପ୍ରେମ ବା ଭଲପାଇବା ତାହେଁ

ତାହାର ପ୍ରେମାସଦକୁ

ନିଜର ଯାହାକିଛି ସବୁ ନିଗାଡ଼ି

ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ;—

ପ୍ରେମାସଦହଁ ତାହାର ପରମ ସ୍ଵାର୍ଥ,

ସେ ତାହେଁ ନା ତାହା

ଯାହାକି ତାର ପ୍ରିୟକୁ ସ୍ଵାର୍ଥମଣ୍ଡିତ ନ କରେ,—

ସେ ତାର ଜଗତ ଖୋଜି ଯାହାହଁ ପାଏ—

ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିର ଅନୁକୂଳ—

ତାହାହଁ ଆଣି

ତା'ର ପ୍ରେମାସଦକୁ ସଜାଇ

ନିଜକୁ ସ୍ଵାର୍ଥକ ବିବେଚନା କରେ,—

ଏବଂ, ଏଇଥିରେହଁ ତା'ର ପୁଷ୍ଟି, ତୃପ୍ତି ଓ ମୁକ୍ତି;—

ସେ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବାକୁ ତାହେଁନା ତାହାକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ,

ପ୍ରିୟର ଅଧୀନତାହଁ

ପ୍ରିୟର ସେବାହଁ

ତାହାର ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ, ମୋକ୍ଷ;—

ଏଇପରି କରିହଁ

ପ୍ରେମ ତା'ର ପ୍ରିୟକୁ

ବୋଧରେ, ଜ୍ଞାନରେ, କର୍ମରେ, ଜୀବନରେ ଓ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟରେ

ପ୍ରଭୁଳ କରିଡୋଳି

ଅଜ୍ଞାତସ୍ଵାଭାବରେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଏ—

ତେଣୁ, ପ୍ରେମ ଏତେ ନିଷ୍ଠାପ,

ପ୍ରେମ ଏତେହଁ ମହାନ! ୪୮ ।

କାମର ଚାହିଦା

କାମ ତାହେଁ କାମ୍ୟକୁ ତାହାର ଚାହିଦା ମାଟିକ

ଉପତୋକନ ପାଇବାକୁ,

ସେ କାମ୍ୟକୁ ସଂବୃଦ୍ଧ କରିବାର ଝଞ୍ଜାଟ

ବହନ କରିବାକୁ ଏକଦମ୍ ନାରାଜ,—

ଯଦି ସେଥିରେ ତା'ର ଭୋଗର କୌଣସି ପ୍ରକାର

ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନ ଘଟେ;

ତେଣୁ, କାମ ମଣିଷକୁ ମୂଢ଼ କରି

ତାହାର ଜଗତରୁ ଚୋରି କରି,

ସେଇ ଟିକକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ସାମାରେ ଆବଦ୍ଧ ରଖିବାକୁ ତାହେଁ

ଯେତେବେଳେ ଭୋଗଲିପ୍ତତା ତାକୁ ଯେପରି

ଉଦ୍‌ଘୀପ୍ତ କରି ରଖେ;—

ଏବଂ, ତାହାର ଅବସାନରେହଁ ସବୁ ଅବସାନ!

ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ବୃଦ୍ଧି ନାହିଁ,

ଜୀବନ ଓ ଯଶ ସଙ୍କୋଚଶୀଳ,

ତମସାର ଅତଳ ଗହ୍ଵରରେ ମରଣ-ପ୍ରହେଳିକାରେ

ତାହାର ଛିତି—

ତାହାହଁ ପାପ,

ତେଣୁ ସେ ଦୁର୍ବଳ, ଅବସନ୍ନ ଓ ଅଜ୍ଞାନ,

ହୁଝିଦେଖ, କ'ଣ ତାହଁ? ୪୯ ।

କାମ ଦମନରେ ପ୍ରେମ

ପ୍ରେମକୁ ଅବଲମ୍ବନ ନକରି

କାମକୁ ଯେ ଦମନ କରିବାକୁ ଯାଏ

ସାଧାରଣତଃ ବିକଟ ଉଦ୍‌ଘୀନରେ

କାମହିଁ ତାହାକୁ

ବିଧିକ୍ଷ କରିଥାଏ! ୫୦ ।

ପ୍ରେମାସଦର ଯାଜନ

ସ୍ୱତଃ-ଉସାରିତ ପ୍ରେମାସଦର ଗୁଣଗାନ

ଏବଂ

ତାଙ୍କର ଯାଜନରେ ସ୍ୱଭାବସିଦ୍ଧତା

ଟାଣ ବା ଭଲପାଇବାର

ଗୋଟାଏ ଚରିତ୍ରଗତ ଲକ୍ଷଣ;—

ଏଥିରୁ ହୁଏତାଯାଏ

ପ୍ରେମାସଦକୁ ନେଇ

ସେ ସୁସ୍ଥ ଓ ଦୀପ୍ତ ଅଛି! ୫୧ ।

ଭଲପାଇବା—ବିପରୀତ ସଂଘାତରେ

ଭାବ, ଭକ୍ତି, ଭଲପାଇବା

ଯଦି ତାର ବିପରୀତ ସଂଘାତରେ

ଉଦାମହିଁ ନ ହେଲା,—

ତେବେ ତାହା ଆଦୌ ଥିଲା କି ନାହିଁ

ସନ୍ଦେହଯୋଗ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ! ୫୨ ।

ଆଦର୍ଶ—ଶଇତାନର ହୁହୁକରେ

ତୁମେ ଯଦି ଏପରି କିଛିରେ ଲୁବ୍ଧ ହୋଇ

ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ ଅତିକ୍ରମ କର,—

କିନ୍ତୁ ତାହା ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ

ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରେ ନା,—

ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ କରେ ନା,—

ହୁଏ

ଶଇତାନର ହୁହୁକରେ

ତୁମେ ମୁଗ୍ଧ ଓ ଲୁବ୍ଧ ହୋଇଅଛ,—

ଏବେ ବି ଫେରିଲେ

ନିନ୍ଦାରକୁ ସ୍ୱର୍ଗ କରିପାର! ୫୩ ।

ବିବେକ

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—

ଯାହା ସ୍ମୃତି ଓ ଅନୁଭୂତି ହୋଇ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଅଛି—

ତାହାର ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରିବାହିଁ ବିବେକ,

ଏବଂ ଏଇପ୍ରକାର ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରି

ଯେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି

ସେ ହିଁ ବିବେକୀ ! ୫୪ ।

ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରେମ

ପ୍ରେମ ମଣିଷର ଅନ୍ତରକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକରେ ଉସାରିତ ହୋଇ

ପ୍ରିୟକୁ ସେବା ଓ ଯାଜନରେ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରେ;—

ଏବଂ ଏ ଲକ୍ଷଣ ଯେଉଁଠାରେ ନାହିଁ

ତାହାକୁ ସନ୍ଦେହ କର,

ହୁଏବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର! ୫୫ ।

ଯାଜନର ଅପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ବୋଧର ଦୀନତା

ଯେତେବେଳେହିଁ ଦେଖିବ

ତୁମର ଯାଜନ-ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦୀନ ହେଉଛି

ବା ଶ୍ରମିତ ହୋଇ ଯାଇଛି,

ଠିକ୍ ହୁଏ—

ତୁମର ଅନ୍ତରର ବୋଧ

ଓ

ଉପଭୋଗ

ଦିନକୁ ଦିନ ସ୍ବର ହୋଇଛି

ଓ ହେଉଛି! ୫୬ ।

ଯାଜନରେ ଉନ୍ନୟନ

ଯାଜନ

ଯାଜିତ ଯା'

ତାକୁ ତୁଆ କରି

ନାନାପ୍ରକାରେ ଉପଭୋଗ କରାଏ;—

ତେଣୁ, ଜ୍ଞାନ ବା ପ୍ରେମର ଯାଜନ

ଉନ୍ନତିର ଗୋଟାଏ

ସହଜ ସୋପାନ ! ୫୭ ।

ଯାଜନରେ ପ୍ରିୟ-ଉପଭୋଗ

ପ୍ରେମ ବା ଜ୍ଞାନ

ଯେତେବେଳେ ଜୀବନକୁ ଉଦ୍‌ଘୁଲ କରିତୋଳେ,

ସେତେବେଳେହିଁ ଯାଜନ-ପ୍ରକୃତି ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇଉଠେ

ନାନା ପ୍ରକାର ତୁଆ ମଣିଷକୁ ଖୋଜେ:—

ସେ କହିବାକୁ ଚାହେଁ ନାନାପ୍ରକାରେ, ନାନା ଜଙ୍ଗରେ

ତା'ର ପ୍ରିୟ ଯାହା ତାହାରି କଥା,

ଏବଂ, ଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହେଁ

ନାନାପ୍ରକାରେ

ଏଇପରି ଭାବରେ:—

ଯେତେବେଳେହିଁ ଦେଖିବ

ଏଇ ଖୋଜା-ଖୋଜି

ଏବଂ ଏହି ପାଇବା-ପୁଇବା

ତ୍ରିମିତ ହୋଇ ଯାଉଛି,

ପ୍ରିୟର ବୋଧ ଓ ହୃଦି ମଧ୍ୟ

ତୁମ ଭିତରେ

ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ଉଠୁଛି ! ୫୮ ।

ବହୁରୂପୀ କାମ

ନ-ପାଇବା ଯେଉଁଠାରେ ତୁମକୁ ଶୁଷ୍କ କରେ,

ଯାହାର ଚୂର୍ଣ୍ଣ ତୁମକୁ ଅବସନ୍ନ କରେ,

ଅନ୍ୟର ପ୍ରତି ଆଦର ତୁମକୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ କରେ,—

ଅଥଚ ଆସନ୍ତି, ଅନୁରକ୍ତି

ତୁମକୁ ଲୋଲିହୀନ କରିତୋଳିଛି,

ହୁଏ ସେଠାରେ ପ୍ରେମ ନାହିଁ,

ଅଛି ବହୁରୂପୀ କାମ! ୫୯ ।

ଅବଲମ୍ବନରେ ଆଶ୍ରୟ ଓ ଆସକ୍ତି

ଆଶ୍ରୟ ବୋଲି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାଠାରୁ

ଆସକ୍ତି ବୋଲି ଅବଲମ୍ବନ କରିବା

ଢେର ଭଲ;—

ପ୍ରଥମ ଅବଲମ୍ବନରେ

ଚରିତ୍ର ରଞ୍ଜିତ ହୁଏତ ନ ହୋଇପାରେ,

କିନ୍ତୁ ଦ୍ବିତୀୟରେ ତାହା ହେବାକୁହିଁ ବାଧ୍ୟ—

ଏହା କିନ୍ତୁ ପାତ୍ର ହିସାବରେ ! ୬୦ ।

ସଂଶୟ

ସଂଶୟଶୀଳ

ନିନ୍ଦିତ

ଉନ୍ନତିପ୍ରବଣତାକୁ ସନ୍ଦେହ କରି

କର୍ମନିରସ୍ତତାରେ

ନିଜରହିଁ

ବିନାଶକୁ ଡାକି ଆଣେ! ୨୧ ।

ପାଇବା

ପାଇବାକୁ ହେଲେ—

କରିବାକୁହିଁ ଅନୁସରଣ କର,—

କେବଳ ବିବେଚନା—

ପାଇବାକୁ

ଅନେକ ସମୟରେ

ଅବଶ କରିଡୋଳେ! ୨୨ ।

ଶୋକ

ଶୋକ ଯଦି

ଅନୁଶୋଚନାକୁ ଡାକି

ଅପଳାପର ପଥ

ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କରିଡୋଳେ

ତେବେ ତାହାହିଁ ସମୀଚୀନ,—

ନହୁବା ତାହାକୁ

ତାହାଙ୍କୁ କରିବାହିଁ ଶ୍ରେୟଃ ! ୨୩ ।

ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଆସକ୍ତି

ନିଜର କାହାରି ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଭାବ, ଭକ୍ତି ଓ ଭଲପାଇବା

ଇତ୍ୟାଦିକୁ

ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା ବା ସନ୍ଦେହ କରିବା

ବା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା—

ଆଉ, ଜୀବନର Elixir-କୁ

ମଜଲଗଦାରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା

ଏକା କଥା! ୨୪ ।

ଯାଜନ—ଅହଙ୍କାରରେ ଓ ପ୍ରେମରେ

ଯାଜନ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରେମାସ୍ୱଦର ନାମରେ ନିଜର

ଅହଙ୍କାରର ହୁଏ,

ଆହତ ହେଲେହିଁ ତାହା ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିବ;

ତୁମେ କାହାର ଯାଜନ କରୁଛ,

ଏଇ ଲକ୍ଷଣରେ ହିଁ ତାହା ଧରି ପାରିବ;

ଯାଜନଟା ପ୍ରେମଜ ଓ ପ୍ରେମାସ୍ୱଦର ହେଲେହିଁ—

ବାଧାରେ ବା ଅପଘାତରେ

ତାହା ଏପରି ଉଦ୍‌ଭାମ, ଜୟମୁଖର

ଓ ଉଭୟତଃ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଉଠେ—

ଯେ ଭୋଗ କରିଛି

କେବଳ ତାହାରହିଁ ବୋଧଗମ୍ୟ ତାହା! ୨୫ ।

ପ୍ରିୟର ମୁଖରେ ଅହଂ ଯାଜନ

ତୁମର ଯାଜନରେ ଜୟ, ଗୌରବ ଓ ଉପଭୋଗର

କଥା କହିଁ

ତୁମର ପ୍ରେମାସ୍ୱଦଙ୍କ ପାଖରେ

ତୁମର ଆବଶ୍ୟକତା, ବାହାଦୁରି

ଓ ପ୍ରାଧାନ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା

ଯେତେବେଳେହିଁ ତୁମକୁ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ କରି ଡୋଳିଛି,

ଏବଂ ସେଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ବିହୀନାନ୍ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦି ମଧ୍ୟ

ତୁମକୁ ଅସହନଶୀଳ କରିଡୋଳି,

ପ୍ରେମାସ୍ୱଦଙ୍କଠାରେ ଓ ତାଙ୍କର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକଳାରେ

ବେଦନା ଓ ବିପରୀତଭାବର
ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରୁଛି,

ବୁଝିବ

ଏ-ଯାଜନ

ତୁମର ପ୍ରେମାସ୍ପଦର ପ୍ରେମର ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ,
କେବଳ ନିର୍ଭୁଲ ଅହଂ-ପ୍ରେମର! ୨୬ ।

ଆଦର୍ଶାବହେଳାରେ କାପୁରୁଷତା

ଯେ-ପୁରୁଷ ତାହାର ଆଦର୍ଶକୁ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ

ଗୌରବର ଅନୁସରଣ ନ କରି,

ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ

କାମିନୀ ଓ କାଞ୍ଚନରେ ଅନୁରକ୍ତ ହୋଇ,

ତାତ୍ତ୍ୱଲ୍ୟ ଓ ବିପଳତାକୁ ଆହରଣ କରେ—

ତାହାକୁ

ପୁରୁଷ ନ କହି

କାପୁରୁଷ କହିବାହିଁ ଭଲ! ୨୭ ।

ଯାଜନରେ ବୃଦ୍ଧି ଓ ଅପଳାପ

ଯାହାକୁ ଯାଜନ କରିବ

ତାହାହିଁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ,—

ତେଣୁ, ନଜର ରଖ

ଯହିଁରେ ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିର

ଅପଳାପ ଆଣିଥାଏ—

ତୁମର ଯାଜନ-ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେ ଆଡ଼େ ଚାଳନା କରିବ ନାହିଁ;—

ମରନା ଓ ମାରନା! ୨୮ ।

ମନଗଢ଼ା ଧାରଣାରେ ସହଜଜ୍ଞାନର ବାଧା

ଶୁଣା

ବା

କୌଣସି ମନଗଢ଼ା ଧାରଣାର

ଚକ୍ରମା ପିନ୍ଧି

ଯେ ଜଗତର ବ୍ୟସ୍ତି ଓ ସମସ୍ତିକୁ

ଦେଖେ ଓ ବୋଧ କରେ,—

ସହଜଜ୍ଞାନ ତାହାକୁ

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିରକ୍ତ କରେ ନା! ୨୯ ।

ଭାବ—ଚରିତ୍ରରେ ଓ ଚଳନରେ

ଯେଉଁପରି ଭାବ

ଯେତେବେଳେ ଯେପରି ଭାବରେ

ତୁମଠାରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ରହିବ,

ତୁମର ଚିନ୍ତା, ଚଳନ ଓ ଭାଷା

ସାଧାରଣତଃ ସେଇପରିହିଁ ହେବ:—

ଏବଂ ଏହା ଯେତେହିଁ ଉନ୍ନତ ହୋଇ

ତୁମଠାରେ ସମାହିତ ରହିବ,

ତୁମର ଚିନ୍ତା, ଚଳନ ଓ ଭାଷା ମଧ୍ୟ

ସେଇପରି ଉନ୍ନତ ଧରଣର ହେବ! ୩୦ ।

ସତ୍ୟ ଓ ମିଥ୍ୟା

ଯାହାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ ବିକାଶ ଅଛି,

ଏବଂ ଯାହା, ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ

ଅନୁଷ୍ଠ ରଖି

ଉନ୍ନୟନରେ ପରିଚାଳିତ କରେ,—

ଏପରି କି, ଆଉ କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ବର
ବିଚ୍ଛେଦ ବା ବିରତି ଆଣେ ନା
ତାହାହିଁ ସତ୍ୟ;—

ପୁଣି ଯଦ୍ବାରା ଏଇ ଅସ୍ତିତ୍ବକୁ
କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରିତୋଳି

ଅନ୍ୟର ଅସ୍ତିତ୍ବର ବିକ୍ଷେପ

ବା ଅପଳାପ ଘଟାଏ—

ତାହାହିଁ ମିଥ୍ୟା ! ୭୧ ।

ସାଧନା ଓ ସିଦ୍ଧି

କୌଣସି କିଛିକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା ପାଇଁ

ତାହାର କୌଣସି ଅବଗତ ହେବାର

ପୁନଃ-ପୁନଃ ଏକତାନ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁହିଁ

ସାଧନା କୁହାଯାଏ;—

ଏବଂ ଯେତେବେଳେ

ଏହା ଜାଣିବା ଓ କରିବା ଫଳରେ

ଚରିତ୍ର ଚଞ୍ଚିତ ହୋଇଉଠେ

ସେତେବେଳେହିଁ ସିଦ୍ଧି

ତାହାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିଥାଏ ! ୭୨ ।

କର୍ମଫଳ ଓ ଅଦୃଷ୍ଟ

ତୁମର କର୍ମପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ସଂକ୍ଷୁଧିତ ପାରିପାର୍ଶ୍ବକରେ

ତୁମର କର୍ମଫଳ ନିଃସୂତ ହୋଇ

ସଂକ୍ରମଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନାନା ରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ

ତୁମର ଜାଣିବାର ସୀମା ବାହାରେ

ତୁମ ପାଇଁ ଯାହା ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି

ତାହାହିଁ ତୁମର ଅଦୃଷ୍ଟ ! ୭୩ ।

ଦୈବ ଓ ପୁରୁଷକାର

ସହଜ ଦୈଶିଷ୍ଟ୍ୟସମୃତ ସଂସ୍କାର—

ଯାହା ନେଇ ମଣିଷ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ,

ଏବଂ ଯାହାଫଳରେ

ପାରିପାର୍ଶ୍ବକ ତାହାକୁ

ଯେପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରେ—

ତାହାହିଁ ଦୈବ;—

ଏବଂ ପୁରୁଷକାର

ଏଇ ଦୈଶିଷ୍ଟ୍ୟନିହିତ କ୍ଷମତା—

ଯାହା ମଣିଷକୁ ପ୍ରକୃତ କରି

ପ୍ରକୃତି ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ବକରେ

ଚାଳନା କରେ ! ୭୪ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା

ଅସ୍ତିତ୍ବସହ ଗ୍ରହଣ ହୋଇ

ବା ଅସ୍ତିତ୍ବକୁ ଅଧିକାର କରି ଯେ ଭାବ

ତଦ୍ବାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ

ଚିନ୍ତା, ଚଳନ ଓ କର୍ମରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ

ତାହାହିଁ ବସ୍ତୁତଃ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ! ୭୫ ।

କର୍ମପ୍ରେରଣାର ଅନୁପୂରଣରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା

ଯେଉଁଠାରେ

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା

ଅର୍ଥାତ୍

being କୁ (ସତ୍ତା ବା ଜୀବନକୁ) basis (ଭିତ୍ତି)

କରି କିଛି ନାହିଁ,

ଅଥବା କର୍ମପ୍ରାଣତା ଅଛି,—

ତାହା ଯେପରି କାହାରିକୁ ହେଲେ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବା ସାର୍ଥକ କରେ ନାହିଁ,—

ସେଇପରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଅଛି

ଅଥଚ କର୍ମପ୍ରେରଣା ନାହିଁ,—

ତାହା ମଧ୍ୟ

କାହାକୁ ଧନ୍ୟ ବା ନନ୍ଦିତ କରେ ନାହିଁ ! ୭୭ ।

ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନ—

ନିଜର ବୋଧରେ ବ୍ୟଷ୍ଟି ଓ ସମଷ୍ଟିସହ

ଯଦି ବ୍ୟଷ୍ଟି ଓ ସମଷ୍ଟିକୁ

ନିଜର ବୋଧରେ ପକାଇ

ନ ଜାଣି ପାରିଲ,

ତେବେ ତୁମର ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନ

ମଣ୍ଡିତବିକାର ଛଡ଼ା

ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ! ୭୭ ।

ଯୋଗ

କୌଣସି କିଛିରେ

ଯୁକ୍ତ ବା ଆସକ୍ତ ହେବାକୁହିଁ

ତଦ୍‌ବିଷୟକ ଯୋଗ କୁହାଯାଏ;—

ତେଣୁ ବିଷୟାନୁକ୍ରମେହିଁ

ଯୋଗର ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥା

ଓ-ଫଳାଫଳ

ନିର୍ଭର କରେ ! ୭୮ ।

ଯୋଗ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସ

ଯାହାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସଂକଳ୍ପ

କିଛି ବା କାହାଠାରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଅଛି

ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତ ସଂକଳ୍ପ

କର୍ମକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରି,

କିଛି ବା କାହାରି ହେଲେ

ଜୀବନ ଓ ବର୍ତ୍ତନକୁ

ଉଚ୍ଛଳ କରି ଦେଉଛି

ସେହିଁ ଯୋଗୀ,

ସେହିଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ! ୭୯ ।

ରକ୍ଷି

ଯେ ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଗମନ କରି,

ଅର୍ଥାତ୍, ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣି,

ସେମାନଙ୍କର ସମାବେଶ ଓ ସମାଧାନ କରି,

ଏକରେ ସାର୍ଥକ କରିତୋଳି

ନିଜ ମନକୁ ଗ୍ରାଣ କରିଛନ୍ତି,

ସେହିଁ ରକ୍ଷି,—

ତେଣୁ “ରକ୍ଷୟୋ ମନ୍ତ୍ରବ୍ରହ୍ମାରଃ” ! ୮୦ ।

ସାତରେହିଁ ଅସୀମର ବାସ୍ତବତା

ତୁମେ ସାକାରପରାୟଣହିଁ ହୁଅ,

ଆଉ ନିରାକାରବାଦୀହିଁ ହୁଅ,

ତୁମର ସବୁକୁ ବା ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରେ

ଏକାନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତି ବା ଭକ୍ତି

ସାର୍ଥକ ହୋଇ

ସେଇ ସାକାରତ୍ୱ ବା ନିରାକାରତ୍ୱ

ଜ୍ଞାନ ଓ ବର୍ତ୍ତନରେ

ତୁମକୁ ତୁମର ବୋଧରେ ପକାଇ

ଯଦି ଉଭାସିତ ନହୁଏ,

ଅର୍ଥାତ୍, ସାତ ଯଦି ତୁମର ବର୍ତ୍ତନରେ

ବାସ୍ତବଭାବରେ

ଅସୀମ ଓ ସୀମାହରା ହୋଇଛି

ତୁଟି ନ ଉଠିଲା,

କଷ୍ଟନାର ନିରର୍ଥକ ମୁଖ-ବିକୃତି

ତୁମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଛାଡ଼ି ଦେବ ନାହିଁ—

ଠିକ୍ ଜାଣିଥାଅ ! ୮୧ ।

ଭଗବାନ ବାସ୍ତବତାରେ

ନ-ଜାଣିବାର କଷ୍ଟନାରେ ତୁମେ ତୁମର ଭଗବାନକୁ

ମୂର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନା,—

ବ୍ୟର୍ଥତାରେ ତିରାବସନ ହେବାର ପଥ

ସୃଷ୍ଟି କରନା!—

ଯେଉଁଠାରେ ତୁମର ସର୍ବ

ବା ଅଧିକାଂଶ ବୃତ୍ତି ସାର୍ଥକ ହୁଏ

ସେଠାରେ ତୁମର ପ୍ରୟୋଜନ, ଭଲପାଇବା,

ଭକ୍ତି ଓ ପ୍ରେମକୁ ନିୟୋଜିତ କର,

ତୁମର ଭଗବାନ ସେଠାରେହିଁ ତୁମର ବୋଧରେ

ପ୍ରକୃତ ହୋଇ

ପ୍ରକଟ ହେବେ,—

ଯେପରି, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନର ଭଗବାନ!—

ଭୟ ନାହିଁ,—

ଭ୍ରାନ୍ତି ତୁମକୁ

ବିପଥଗାମୀ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ୮୨ ।

ଅଭିଜ୍ଞତାର ପାରଂପର୍ଯ୍ୟ

ଅଭିଜ୍ଞତା, ଦର୍ଶନ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସତ୍ୟ

ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀକୁ

ସାର୍ଥକ କରିଛି

ସମୃଦ୍ଧିରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୁଏ,

କିନ୍ତୁ ନିରର୍ଥକତା ବା ଅପକାପ ଆଣି

ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲିଭାଇ ଦେଇ

ସଞ୍ଚିତ-ଜ୍ଞାନକୁ

ଅପଦସ୍ଥ କରେ ନାହିଁ ! ୮୩ ।

ପୂର୍ବତନପ୍ରତି ଅଶ୍ରୁକ୍ଷା ଓ ଅକୃତଜ୍ଞତା

ଯିଏ ପୂର୍ବତନ ଦ୍ରଷ୍ଟା, ପ୍ରେରିତ ବା ଇଷ୍ଟଗଣଙ୍କୁ

ଅସ୍ୱୀକାର ବା ତାହାଲ୍ୟ କରି

ନିଜର ମତ ବା ଦର୍ଶନକୁ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି,

କିନ୍ତୁ ଅବନତମସ୍ତକରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରି—

ଅଜ୍ଞାନତା, ସମୟ ଭିତର-ଦେଇ,

ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଭିଗୁଡ଼ିକର ଯେ ବିକୃତି ଘଟିଅଛି,

ତାହା ସଶ୍ରବ୍ଧରେ ସଂଶୋଧନ କରି—

ଅଧିକତ୍ର ସେଇ ସଂଶୋଧନ ଉପରେ

ତାହାର ସମଯୋଚିତ ପରିପୂରଣ ଓ ପରିପୁଷ୍ଟି ଆଣି,

ସହଜ, ଉନ୍ନତ ଓ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସୀ ନ ହୋଇ,

ଅସ୍ମୃତି ଓ ଅପକାପ କରି

ତାହାକୁ ଏକାବେଳେ ବ୍ୟର୍ଥ କରିବାକୁ ବନ୍ଧପରିକର,

ତାହାକୁ ସନ୍ଦେହ କର;—

କାରଣ, ଏହା ଠିକ୍ ଯେ,

ପୂର୍ବତନର ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଗକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିଛି

ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ବା କରୁଛନ୍ତି

ତାହାର ଅଭ୍ୟୁଦୟ;—

ତେଣୁ, ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ

ପୂର୍ବତନରେ ଅଶ୍ରୁ ବା ଅକୃତଜ୍ଞତା ହେତୁ
ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଆତ୍ମପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଯତ୍ନବାନ,
ସେମାନେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁସରଣକାରୀଙ୍କ ଭିତରେ
ସେଇ ଅକୃତଜ୍ଞତା ଓ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାକୁ ଖୋଜାଇ
ଜାତି ଓ କୃଷିକୁ
ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ କରିଦେବେ
ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ—
ତେଣୁ କହୁଛି—
ସାବଧାନ ହେବାକୁ ଦିଧା କର ନା ! ୮୪ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀରେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ

ଯେଉଁଠାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ
ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି
ତାହାର ଉତ୍କର୍ଷରେ ଅନୁପ୍ରେରିତ,
ଠିକ୍ ହୁଏ—
ଏଇ ସେଇ ପ୍ରେରଣା
ଯାହା ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀର ସଂଘଟନ ଘଟାଇଥିଲା । ୮୫ ।

ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ

ଧର୍ମମାନେ ତାହା ଯାହା
ଅସ୍ଥିତ ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ
ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ଉନ୍ନତି-ପ୍ରବଣତାର ସହିତ
ଏକତାନରେ ବାନ୍ଧି, ଧରି ରଖି
ଅମୃତକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରାଏ—
ଏବଂ ଯାହା
ଏଗୁଡ଼ିକର ଅପଳାପ ଘଟାଇ
ସଙ୍କୋଚ, ଅବସନ୍ନତା

ଓ ଅଧଃପତନର ପଥରେ ନେଇ
ମରଣକୁ ଘର୍ଷ କରାଇଦିଏ—
ତାହାକୁହିଁ ଅଧର୍ମ କୁହାଯାଏ ! । ୮୬ ।

ଧର୍ମ

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ସେବାଶୂନ୍ୟତାରେ

ଧର୍ମ ଆଚରଣ କରୁଛି
ଅଥଚ
ତୁମର ନିଜର ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର
ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିର ସେବା
ତୁମର ସ୍ୱାର୍ଥ ହୋଇ ଉଠି ନାହିଁ,
ବରଂ ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
ହାନିବୋଧ, ଅବଜ୍ଞା, ଘୃଣା ଇତ୍ୟାଦି ଆସି
ତୁମକୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତର କରି ତୋଳୁଛି,—
ନିଶ୍ଚୟ ହୁଏ
ତୁମେ ଧର୍ମକୁ ମୋଟେହିଁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ନାହିଁ,—
ପୂଜା କରିଛ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାକୁ,
ଅହଂକୁ, ଅବଜ୍ଞାକୁ,—
ଏବଂ, ବିବର୍ତ୍ତନରେ ପାଉଛ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ! ୮୭ ।

ଇଷ୍ଟନିଷ୍ଠାରେ

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ସହକୋଚ୍ଛିତ ଯାଜନ

ତୁମର ଇଷ୍ଟନିଷ୍ଠା ଅଛି
ଅଥଚ ତାହାର ଆବେଗ
ତୁମ ଭିତରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ,
ତାଙ୍କର ଯାଜନ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର
ଆକୃତି ଓ ଉଦ୍ଭାବନା

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକରେ ନିଃସୂତ ବା ପ୍ଲାବିତ ହୋଇ
ତୁମର ଇଷ୍ଟକଠାରେ ସେମାନଙ୍କୁ
ପୁଷ୍ପ ଓ ତୁଷ୍ଟ କରି ଡୋଳୁନାହିଁ,—
ହୁଏ, ତୁମର ଇଷ୍ଟନିଷ୍ଠା
ଗୋଟାଏ ବାହ୍ୟାତ୍ମର ମାତ୍ର,—
ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ! ୮୮ ।

ଆଦର୍ଶ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ସର୍ବବୃତ୍ତି

ଆଦର୍ଶ ତୁମର ପିତା,
ଆଦର୍ଶ ତୁମର ପାଳକ,
ଆଦର୍ଶ ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ,
ଆଦର୍ଶ ତୁମର ଚାଳକ,
ଆଦର୍ଶ ତୁମର ପ୍ରିୟତମ !
ଧୀମାନ୍ ! ସର୍ବପ୍ରକାରେହିଁ ତୁମ ଆଦର୍ଶର ହୋଇ ଥାଅ,—
ଏବଂ ତୁମର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାହିଁ ଯେପରି ଥାଏ
ତୁମ ଜଗତରେ ଯେପରି ତାହାକୁ
ସର୍ବପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି
ସାର୍ଥକତାରେ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ହୋଇ
ଅମୃତକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିପାର;—
ତୁମର ଭଲମନ୍ଦ ଯେତେ ବୃତ୍ତିହିଁ ଆଉ ନା କାହିଁକି
ସକଳ ବୃତ୍ତିରେହିଁ
ଯେପରି ତୁମର ଆଦର୍ଶ
ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ ଅନୁପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି;—
ତୁମେ କେବେହେଲେ ତାଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ଫେରାଇ
କାମ-କାଞ୍ଚନରେ ଉଡୁଇ ହୋଇ
ଆତ୍ମଦାନ କରି,
ଅମୃତ, ଉନ୍ନତି ଓ ଜୀବନକୁ

ଅପଘାତରେ ଅବମାନନା କରନା—
ଜାଗ୍ରତ ଥାଅ ! ୮୯ ।

ସହାହୁତୁତିର ପାନ୍ଦ

କାହାରି ପ୍ରତି ସେବା ଓ ସହାହୁତୁତିପରବଶ ହୋଇ
ଆଦର୍ଶ ପ୍ରତି ପ୍ରଣୟ-ଓ-ପ୍ରୟାସବିହୀନ ହୁଅ ନା;—
ଆଦର୍ଶରେ ପ୍ରଣୟର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦ୍ଵାରା
ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପରିପୂରଣର ଚେଷ୍ଟା
ଯେ କଷ୍ଟ ଓ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରେ
ତାହାରି ଉଦ୍‌କ୍ରମଣ
ମଣିଷକୁ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ନତିରେ ଅଧୁରୁଦ୍ଧ କରାଏ;
ଏବଂ
ଅଯାଚିତ ସେବା, ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଓ ସହାହୁତୁତି
ମଣିଷକୁ ବିମୂର୍ଖ ଓ ବିଲୋକ କରି
ଆଦର୍ଶକଠାରୁ ଛିଟକାଇ ଦେଇ
ସାଫଲ୍ୟରୁ ସର୍ବନାଶର ଗହ୍ଵରରେ ନିକ୍ଷେପ କରେ;—
ଏଭପରି ଅଜ୍ଞତାଠାରୁ
ସର୍ବଦା ଦୂରେଇ ଥାଅ—
ଅବସନ୍ନତାର ଲୋକତତ୍ତ୍ଵ
ତୁମକୁ ବିବଶ କରି ଡୋଳିବ ନାହିଁ ! ୯୦ ।

ଇଷ୍ଟ-ଅନଭିପ୍ରେତ କର୍ମ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଇଷ୍ଟ ବା ଆଦର୍ଶର
ଅନଭିପ୍ରେତ
ହାନିତାବ୍ୟକ୍ତିକ କର୍ମ କଲେ
ତାଙ୍କର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିବାର ସାହସକୁ
ଦୂର୍ବଳ କରିଦେବେ—

କିନ୍ତୁ ଯଦି ସହଜ ଓ ଅକପଟ ଟାଣି ଆଏ

ତେବେ

ମିଳନବାଧାଜନିତ

ଏପରି ବେଦନା ଓ ଅନୁତାପ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଉଠେ

ଯାହା

ସମସ୍ତ ଦୁର୍ବଳତାକୁ

ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ମଧ୍ୟ

ବେଦନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଆକୃଳ ଉଦ୍ୟମରେ

ଉଦ୍ୟମକର୍ଷଣରେ

ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ ନକରି ରହି ପାରେନା—

କିନ୍ତୁ ଅକୃତଜ୍ଞତା ଓ କାମଲୋଚ୍ଛାଦତାରେ

ସେ ବୋଧକୁ କ୍ରମେ

ଅପଦସ୍ଥ ଓ ଖିନ୍ନ କରି

ମୂଢ଼ତମକୁ ନେଇଯାଏ

ସାବଧାନ ହୁଅ—

ଏପରି ଉଚିଥିଲେ ଏକ୍ଷଣି ଫେରି ଛିଡ଼ାହୁଅ—

କଷ୍ଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପଥ ପାଇପାର ! ୯୧ ।

ଇଷ୍ଟାହୁଗ ସର୍ବସ୍ୱାର୍ଥତାରେହିଁ ସିଦ୍ଧି

ତୁମେ ଲକ୍ଷ ପୂଜା କର,

ଲକ୍ଷ ଜପ କର,

ଏବଂ ଲକ୍ଷ ଧ୍ୟାନ କର,

ତୁମେ ଯଦି ତୁମ ଇଷ୍ଟ ବା ଆଦର୍ଶରେ

ଏପରିଭାବରେ ଆସକ୍ତ ନ ହୋଇ ପାର

ଯହିଁରେ ସେ ସର୍ବପ୍ରକାରରେ

ତୁମର ସ୍ୱାର୍ଥ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି,

ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ପୂଜା, ଜପ, ଧ୍ୟାନ

ତୁମର ପ୍ରୟୋଜନକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ସିଦ୍ଧ କରି,

ବାସ୍ତବରେ ଚରିତ୍ରକୁ ତାଳନା କରି,

ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିରେ

ନ୍ୟସ୍ତୁହିଁ କରିପାରିବ ନାହିଁ ! ୯୨ ।

ଜପାତ୍ ସିଦ୍ଧିଃ

ତୁମର ଜପ ଯାହାକିଠାରୁ ପ୍ରୟୋଜିତ ହୋଇଛି

ସେହିଁ ତୁମର ଜପର ପ୍ରୟୋଜନ;—

ଏବଂ ଏଇ ପ୍ରୟୋଜନକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି

ଯେଉଁ ମାନସିକ ଆବୃତ୍ତି ତୁମଠାରେ

ଗୋଟାଏ ଉଦ୍ୟମନା ସୃଷ୍ଟି କରେ,—

ଅଥଚ ତାହା କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି

ସଂବନ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ,

ତାହା ବିକୃତିକୁହିଁ ଡାକି ଆଣେ;—

କିନ୍ତୁ ସେଇ ମାନସିକ ଆବୃତ୍ତି ବା ଆନ୍ଦୋଳନ ଯଦି

ଯିଏ ତୁମର ପ୍ରୟୋଜନ

ତାକରିଠାରେ ସଂବନ୍ଧ ଓ ବିନ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ,

ତାହାହେଲେ ତାହା ପ୍ରକୃତିକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି

ସହଜ ବୋଧ, ଭାବ ବା ଜ୍ଞାନରେ

ଚରିତ୍ରକୁ ଉଚ୍ଛଳ କରି

ସଂବୃଦ୍ଧ କରି ଡୋଳେ;—

ତେଣୁ

‘ଜପାତ୍ ସିଦ୍ଧିର୍ଜପାତ୍ ସିଦ୍ଧିର୍ଜପାତ୍ ସିଦ୍ଧିର୍ନ ସଂଶୟଃ’ ! ୯୩ ।

ଜପର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ

ଜପର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟହିଁ ହେଉଛି—

ଯାହା ଜପ କରିବାକୁ ହେବ

ତାହାକୁ

ଓ

ତତ୍ସମନ୍ତାୟ ଯାହା-କିଛି

ମନେ ମନେ ଆଲୋଡ଼ନ କରି

ଚିନ୍ତା ଓ ଅନୁଧ୍ୟାବନର ସହିତ

ବୋଧକୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି

ଉପଲବ୍ଧିକୁ

ଉଚ୍ଛଳ କରି ତୋଳିବା;

ତେଣୁ,

ଏପରି ଭାବରେ ଯଦି

ତୁମର ଜପକୁ

ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ନ କରି ଥାଅ—

ସେ ଜପ ତୁମର କେତେଦୂର କ'ଣ କରିପାରେ? ୯୪ ।

ଧ୍ୟାନ

ଧ୍ୟାନ କରିବା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ—

ମଣିଷ ଯେପରିଭାବରେ ତାହାର ପ୍ରିୟକୁ

ଚିନ୍ତାକରି ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଓ ଉଲ୍ଲାସିତ ହୁଏ,

ଅର୍ଥାତ୍,

ଯାହାକୁ ଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହେବ

ତାହାକୁ ଯେପରି ଦେଖାଯାଏ,

ତାଙ୍କଠାରେ ଯାହା ଯାହା ଅଛି,

ଯାହା ଯାହା ନେଇ ସେ,—

ତାଙ୍କର ତଳା-ବୋଲା, ଭାବ-ଭଙ୍ଗୀ ସହକାରେ

ଭାବନା, ଚିନ୍ତା ଓ ମାନସିକ ଆଲୋଚନା କରି

ବୋଧ, ଅର୍ଥ ଓ ଉପାୟରେ ଉପନୀତ ହୋଇ,

ତାଙ୍କଠାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ, ଉଚ୍ଛଳ ଓ ଆପ୍ରାଣ ହୋଇ,

ତାହାକୁ ସାର୍ଥକ କରିବାକୁ

ଉରୁଖ ଓ ଉଦ୍ୟମ ହେବା;—

ପୁଣି, କାହା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ

ଏପରି ଭାବିବା, ଚିନ୍ତିବା ଓ କରିବାର କ୍ରମାଗତି

ତାହାକୁ, ଯେ ଚିନ୍ତା କରେ,

ତାହାର ପ୍ରିୟ କରିତୋଳେ;—

ଏବଂ, ଏପରି କରିବୁଁ

ଧ୍ୟାୟ ବା ପ୍ରିୟ ଯେତେବେଳେ ତୁମଠାରେ

କେବଳ ହୋଇ ଉଠିବେ,

ସେତେବେଳେ ତୁମେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଠାରେ କେବଳ ହୋଇ

ସମାହିତ ହେବ,

ଆଉ, ଏଇ ସମାହିତ ଭାବରୁଁ

ସମାଧିକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବ;—

ପୁଣି, ଏଇଥିରେହିଁ ମଣ୍ଡିତରେ ସହଜ ବୋଧ

ଓ ମନରେ ସହଜଭାବର

ଅଭ୍ୟୁଦ୍‌ଧାନ ହେବ! ୯୫ ।

ଅବୁଝା ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ

ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ

ହୁଏ ବୋଧ

ଅପସାରଣ କରିଦିଏ ! ୯୬ ।

ଧର୍ମରେ

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଓ ବଞ୍ଚିରହିବା, ବୃଦ୍ଧି-ପାଇବା

ତୁମେ ଧାର୍ମିକ!

ନିୟତ ଭଗବାନଙ୍କର ଆରାଧନା କରୁଛ,

ପୂଜା, ସନ୍ଧ୍ୟା, ଆହ୍ନିକ ନେଇ ବିବ୍ରତ;

ଅଥଚ ସେବା, ଅର୍ଥ, ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ, ଜୀବନ,
 ଯଶ, ବୃଦ୍ଧି, ଦୁଷ୍ଟି, ପୁଷ୍ଟି ଇତ୍ୟାଦି
 ତୁମକୁ ଅଭିନନ୍ଦିତ କରୁନାହିଁ,
 ଏବଂ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ତୁମଠାରେ
 ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପାଇ
 ସମୃଦ୍ଧ ହେଉ ନାହିଁ,—
 ହୁଏ—ତୁମର ଧର୍ମ-ଆଡ଼ମ୍ବରରେ
 ବଞ୍ଚିରହିବା ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ନାହିଁ;
 ତେଣୁ, ତୁମେ ଓ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ
 ଉଭୟେହିଁ
 ଧର୍ମଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଛ! ୯୭ ।

ସଫଳ ବଞ୍ଚିବା

ତୁମର ବଞ୍ଚିବାକୁ
 ଏପରି ସହଜ ଓ ଅତୁଟ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର
 ଯେପରି ପ୍ରକୃତି ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଠାରୁ
 କେବଳ ଅସ୍ଥିତର ଉପକରଣ ନେଇହିଁ
 ତୁମର ବଞ୍ଚିବାକୁ ଅବାଧ କରିପାରି;—
 କିନ୍ତୁ ବଞ୍ଚିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
 ବିଧିସ୍ଥ ହୋଇ
 ଯଦି କେହି ତୁମର ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାର୍ଥୀ ହୁଏ,
 ତେବେ ତାର ପ୍ରୟୋଜନରେ ମଧ୍ୟ
 ଯଥାସାଧ୍ୟ ଅଧିକ ଦାନ କରି
 ତାହାକୁ ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ କରି ତୋଳ,
 ଯେପରି ତାହାର ବଞ୍ଚିବା ଓ ପ୍ରୟୋଜନର
 ପ୍ରେୟ ଓ ଶ୍ରେୟର ଉପକରଣ
 ତୁମେହିଁ ହୋଇଉଠ,—

ଦେଖିବ, ତୁମର ବଞ୍ଚିବା
 କେତେ ଯେ ସାଫଲ୍ୟରେ ଅଧିଭୂତ ହୋଇ
 ଗୌରବପୂର୍ଣ୍ଣଭିତ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ
 ଦିଗନ୍ତ ଉଭାସିତ କରିବ ! ୯୮ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା

ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନାରୁ
 ବିରତ ହୁଅ ନା,
 ଆଉ ଏହାକୁ ଭାବମଧୁର କରି
 ବୋଧର ସହିତ
 ଆକୁଳ ସମ୍ବେଗରେ ଯେତେହିଁ କରିପାର,
 ସେତେହିଁ ତୁମର ମନକୁ
 ଉଦ୍‌ଘାସ ଓ ପବିତ୍ର କରି,
 ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଚରିତ୍ରକୁ ଉନ୍ନତ କରିତୋଳିବ;—
 ଫଳରେ ସେବା, ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ—
 ବ୍ୟବହାର ଓ କର୍ମନିପୁଣତାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ
 ତୁମକୁ ଅଭିନନ୍ଦିତ କରିବ
 ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ! ୯୯ ।

ଯେଉଁଠାରେ ଧର୍ମ ସେଠାରେହିଁ ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ

ତୁମେ ଧର୍ମକୁ ଯେତେବେଳେହିଁ
 ବାସ୍ତବିକଭାବରେ, ସେବା ସହକାରେ
 ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବ
 ଜୀବନ, ଅର୍ଥ, କାମ, ମୋକ୍ଷ
 ତୁମକୁ ସେବା କରିବହିଁ କରିବ;—
 ଆଉ, ଯେତେବେଳେହିଁ ଏମାନଙ୍କର ସେବାରେ ଅନୁରକ୍ତ ହୋଇ

ତୁମେ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନତ ହେବ,—

ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ

ଏମାନେ ତୁମକୁ ଏପରି

କଟାଡ଼ି ଦେଇ ପଳାୟନ କରିବେ ଯେ—

ପୁନରାୟ ଉତ୍ଥାନଶକ୍ତିକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା

ତୁମ ପକ୍ଷେ

ନିତାନ୍ତର ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ ହେବ;

ତୁମେ ଏମାନଙ୍କୁ ନେଇ

ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ସେବାରେ

ନିଯୋଜିତ କର—

ଶ୍ରେୟଲାଭ କରିବ! ୧୦୦ ।

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ପ୍ରତୁଳତାରେ ଆତ୍ମପ୍ରତୁଳତା

ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ ହେଉଛି ଚେତନା,

ଆଉ, ଏଇ ଚେତନା ହୁରିତ ହୁଏ

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଜୀବନର ସଂସ୍ଥାପନରେ,—

ଏବଂ ତାହାଠାରୁ

ବୃଦ୍ଧିସଂହତ ମନର ଉତ୍ସରଣ;—

ପୁଣି, ଏଇ ମନରୁ ଅନୁକୂଳ ଓ ପ୍ରତିକୂଳକୁ

ବିବେଚନା କରି

ମଣିଷକୁ ଚଳାଏ;—

ତେଣୁ, ତୁମେ ଯଦି ତୁମର ଉନ୍ନତିକୁ,

ମନକୁ, ଜୀବନକୁ

ପ୍ରକୃତରେ କାମନା କର—

ତାହାହେଲେ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକକୁ

ତୁମର ସେବାରେ

ଏପରି କରିତୋଳ

ଯଦ୍ଦିରେ ସେମାନେ ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ହୋଇ

ଜୀବନ ଓ ଆନନ୍ଦରେ

ପ୍ରତୁଳ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି! ୧୦୧ ।

ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ

ନିତ୍ୟକର୍ମ ପରି ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକକୁ

ବ୍ୟସ୍ତି ଓ ସମସ୍ତି ହିସାବରେ

ଚିନ୍ତା, ଆଳାପ ଓ ଆଲୋଚନାର ସହିତ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନରୁ ଦେଖ,—

ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟହରୁ

ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ପୂରଣ କରିପାର

ଏପରି କିଛି

ଯେତେବେଳା ପାର କରିବ—

ଦେଖିବ,

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଟଳା ହୋଇ ରହିବେ ! ୧୦୨ ।

ସାର୍ଥକ ସେବା

ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ—

ମଣିଷର ମନକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି

ତାହାର ଶାରୀରିକ ପ୍ରୟୋଜନର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ଅପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ

ଉପାୟ, ଆଶୁଷ୍ଟି, ସାହାଯ୍ୟ, ସହାୟତା ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ବାରା

ଦୃଢ଼ ମନର ସେବା-ଶୁଶ୍ରୂଷା ଦ୍ବାରା

ଚାହିଦା ପୂରଣ କରିବାରେ ମଣିଷ ବେଶୀ ଉପକୃତ ହୁଏ;

ତୁମେ ସେବା କରିବାକୁ ଯାଇ

ପ୍ରଥମେ ତାହାର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି

ଚାହିଦାକୁ ଆବିଷ୍କାର କର

ଓ ତାହାରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି

ବିବର୍ଦ୍ଧନରେ

ତଦନୁରୂପ—

ଯେପରି ସେ ସୁନ୍ଦ ଓ ସମ୍ପର୍କିତ ହୋଇପାରେ—

ତୁମର ଭାବ, ବାକ୍ୟ, ବ୍ୟବହାର, ଅର୍ଥ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ

ଯେତେତିକେ ସମ୍ଭବ ସେବାରେ ନ୍ୟସ୍ତ କର—

ଦେଖିବ,

ତୁମର ସେବା ସାର୍ଥକ ହୋଇ ଉଲ୍ଲସିତ ହେବ—

ସାଫଲ୍ୟମଣ୍ଡିତ ହେବ! ୧୦୩ ।

ସାଧୁ

ଯେ ସିଦ୍ଧିର କୌଶଳକୁ

ଚରିତ୍ରଗତ କରି

ତତ୍ତ୍ୱାବେ ଜୀବନକୁ

ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି

ତାହାଙ୍କୁହିଁ ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ

ସାଧୁ କୁହାଯାଏ ! ୧୦୪ ।

ଜପରେ

ବୋଧ ଓ ଜ୍ଞାନର ଉଦ୍‌ଘାଟନା ଓ ହିତପରାୟଣତା

ତୁମେ ଜପ କରୁଛ ଓ ପୂଜା କରୁଛ

ଅଥଚ ତୁମର ସହଜ ବୋଧ

ଓ ଜ୍ଞାନର ଉଦ୍‌ଘାଟନା

ବା ହିତପରାୟଣତା

ଉଦ୍‌ଘାତ ହେଉ ନାହିଁ,—

ନିଶ୍ଚୟ ତୁଝେ, ଯାହାଙ୍କୁ ଜପ କରୁଛ

ତାଙ୍କରି ଚିନ୍ତା ନେଇ

ତୁମେ କ୍ଷତିତ୍ୱ ବ୍ୟାପ୍ତ ଅଛ,

ଏବଂ ଯାହାର ପୂଜା କରୁଛ

ସେ ତୁମର ମୋତେହିଁ ସ୍ୱାର୍ଥ ହୋଇ ଉଠି ନାହାଁନ୍ତି!

ତେଣୁ, ତାଙ୍କର ହିତ

ଓ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକକୁ

ପୁଷ୍ଟ ଓ ହୁଷ୍ଟ କରି

ତୁମର, ତୁମ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକର ଏବଂ ତାଙ୍କର

ଜୀବନ, ଯଶ, ପୁଷ୍ଟି, ହୁଷ୍ଟି ଓ ବୃଦ୍ଧି କରି

ହିତରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ କରିବାର ଧନ୍ଦା ବା ପ୍ରୟୋଜନ

ତୁମକୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରି ଡୋଳି ନାହିଁ,—

ତାହା ହେଲେ

ତୁମର ଏପରି ଜପ ଓ ପୂଜା

ତୁମର କ'ଣ କରିପାରେ? ୧୦୫ ।

ସାଧନାରେ ଚରିତ୍ର

ଓ

ଯୋଗବିଭୂତି

ସାଧନ-ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ

କୁମାରଗତ ଚେଷ୍ଟା ଓ ଅଭିନିବେଶରେ

ଶବ୍ଦ, ଜ୍ୟୋତିଃ, ଦୈବବାଣୀ ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗବିଭୂତି

ଯାହା ସଂଘଟିତ ହୋଇଥାଏ

ସେଗୁଡ଼ିକ ତୁମର ମସ୍ତିଷ୍କର

ବୈଧାନିକ ପରିବର୍ତ୍ତନହିଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଥାଏ—

ଏହା ତୁମର ପ୍ରକୃତ ସତ୍ତା ଓ ଚରିତ୍ରକୁ

ସ୍ପର୍ଶ ମଧ୍ୟ କରି ନ ପାରେ;

କିନ୍ତୁ ଆଦର୍ଶରେ ଭକ୍ତି ବା ଭଲପାଇବାର ଅକାଟ୍ୟ ଚାଣରେ

ବା ଚତୁର୍ବହ ଯୌଗିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଯାହା ସଂଘଟିତ ହୁଏ

ତାହା ସରା ଓ ଚରିତ୍ରକୁହି ଆକର୍ଷଣ କରି
 ଉନ୍ନତିରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରେ
 ଏହା ସ୍ଥିର ନିଶ୍ଚୟ ! ୧୦୬ ।

ଦୁର୍ବଳତାର ଅବସାନ

ତୁମର ଅନୁରକ୍ତି ଯେତେବେଳେ ସର୍ବତୋଭାବରେ
 ତୁମର ଆଦର୍ଶକଠାରେ ସାର୍ଥକ ହେବାର ଆକୃତିକୁ
 ଅବିରଳଭାବରେ ବହନ କରି
 କର୍ମନିପୁଣତାରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହେବ,
 ଦୁର୍ବଳତାର ଅବସାନ ତୁମର
 ସେଇ ସମୟରୁହିଁ
 ଆରମ୍ଭ ହେବ ! ୧୦୭ ।

ପରଲୋକ-ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଇହକାଳ

ତୁମର ଧର୍ମ ଯେ ତୁମକୁ
 ପରଲୋକରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଆଣିଦେବ
 ତାହାର ସାକ୍ଷ୍ୟହିଁ ଏଇ ଯେ,—
 ତୁମେ ଇହଲୋକରେ
 ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ସହିତ
 ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିରେ ଉନ୍ନୀତ ହେଉଅଛ;—
 ଏବଂ ଏହା ନହେଲେ ହୁଏ,
 ଏଠାରେ ଯାହା ହେଉଛି—
 ପରଲୋକରେ
 ଏହାହିଁ ତୁମର ସେ-ଜୀବନକୁ
 ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବ ! ୧୦୮ ।

ଇଷ୍ଟପ୍ରାଣତାରେ ନିର୍ଭରତାର ଅଭୀ-ବାଦନ

ତୁମର ଯାହାକିଛି ସବୁହିଁ ଯେତେବେଳେ
 ତୁମର ଇଷ୍ଟ, ଆଦର୍ଶ ବା ଗୁରୁକଠାରେ
 ସାର୍ଥକ ହେବାର ଉଦ୍ଘାଟନାରେ
 ଆପ୍ରାଣ ହୋଇ ଉଠିବ,
 ନିର୍ଭରତା ତତ୍ତ୍ୱକ୍ଷଣାତ୍ ତୁମକୁ
 ଅଭୀ-ବାଦନ କରିବ ! ୧୦୯ ।

ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତାରେ ଶାନ୍ତି

ତୁମର ଯାହା-କିଛି ଅଛି
 ସବୁହିଁ ଯେତେବେଳେ ନିର୍ଭର କରିବ
 ତୁମର ଆଦର୍ଶର ଉପରେ,
 ଶାନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱକ୍ଷଣାତ୍
 ଅବିଚଳିତ ଭାବରେ
 ତୁମକୁ
 ଧାରଣ କରି ରଖିବ ! ୧୧୦ ।

ଆଦର୍ଶ ରୂପରେ ବହୁ, ବାସ୍ତବତଃ ଏକ

ଅନ୍ୟର ଆଦର୍ଶକୁ ତାଲୁଲ୍ୟ କରି
 ନିଜର ଆଦର୍ଶକୁ
 ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଯାଅ ନାହିଁ,
 ବରଂ ସ୍ୱୀକାର କରି,
 ସମ୍ମାନର ସହିତ
 ନିଜର ଆଦର୍ଶ ସହିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦନ କର,

ଦେଖିବ

ସମସ୍ତେହିଁ ତୁମର

ଆପଣାର ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି! ୧୧୧ ।

ଯାଜନରେ

ରିକ୍ତ-ସଂଶୟତା ଓ ଭକ୍ତିର ପ୍ଲାବନ

ତୁମର ପ୍ରେମ, ଭକ୍ତି ବା ଭଲପାଇବା

ପ୍ରେମାସ୍ପଦଙ୍କ ଭାବରେ ଅଶେଷ ହୋଇ

ଯଦି ଯାଜନରେ ମୁଖରହିଁ ନ ହେଲା,

ହୁଡ଼ିବ କେଉଁଠି, କେଉଁ କୋଣରେ

ସଂଶୟ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି

ଚୋର ପରି ଉଠି ମାରୁଛି;—

ସାବଧାନ ହୁଅ,—

ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ରିକ୍ତସଂଶୟ ହୁଅ,—

ତୁମର ଭକ୍ତିର ପ୍ଲାବନରେ

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ

ପ୍ଲାବିତ ହେବେହିଁ ହେବେ! ୧୧୨ ।

ଭଲପାଇବାର ପ୍ରକୃତି

ପ୍ରକୃତ ଭଲପାଇବାର

ଚରିତ୍ରଗତ ଆଉ ଏକ ଲକ୍ଷଣହିଁ ହେଉଛି ଏଇ—

ପ୍ରିୟର ଦୋଷ

ହୁଷ୍ଟ, ହୁଷ୍ଟିତ ଓ ବିରକ୍ତ କରି

କେବେହେଲେ ଅନୁରାଗର

ହ୍ରାସ ଘଟାଇ ପାରେ ନାହିଁ! ୧୧୩ ।

ଭଲପାଇବାରେ ବିପରୀତ ସଂଘାତରେ ଉଦ୍ଦାମତା

ଭାବ, ଭକ୍ତି, ଭଲପାଇବା

ଯଦି ତା'ର ବିପରୀତ ସଂଘାତରେ

ଉଦ୍ଦାମ ନହେଲା,

ତେବେ ତାହା ଆଦୌ ଥିଲା କି ନାହିଁ

ସନ୍ଦେହଯୋଗ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ! ୧୧୪ ।

ସାହସରେ ମଙ୍ଗଳ ଓ ଉନ୍ନତି

ଯେଉଁ ସାହସ

ସ୍ଥିର ବୋଧକୁ ନେଇ

ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିର ପରିପକ୍ବୀକୁ

ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ, ନିରୋଧ ବା ବିଧୂତ କରି

ନିଜ, ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ବା ଜଗତର ମଙ୍ଗଳର ସହିତ

ଉନ୍ନତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ

ସ୍ବାଭାବତଃହିଁ ଦକ୍ଷ,

ତାହାକୁହିଁ ପ୍ରକୃତ ସାହସ କୁହାଯାଏ ! ୧୧୫ ।

ସନ୍ଦେହରେ ସଙ୍କୋଚ

ସନ୍ଦେହ ଯେଉଁଠାରେ ସହାସ୍ୟ,

ସଙ୍କୋଚ ସେଠାରେ

ସ୍ବାଭାବିକ ! ୧୧୬ ।

ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତାରେ ବୀର୍ଯ୍ୟ

ଆଦର୍ଶରେ ତୁମର ପ୍ରାଣ

ଯେତେହିଁ ଆପ୍ରାଣ ହେବ,

ବୀର୍ଯ୍ୟ, ସାହସ ଓ ବୀରତ୍ବ

ସେତେହିଁ ତୁମକୁ ଅଭିନନ୍ଦିତ କରିବ! ୧୧୭ ।

ବୀର

ଉନତିମୂଳକ ଉଦ୍ୟମ ଯାହାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବସିଦ୍ଧ
ଯାହାଙ୍କର ସାହସ, କୌଶଳ ଓ ଦକ୍ଷତାରେ
ବିଶ୍ୱଜିତା ଓ ବିପଥ

ସୁଶୃଙ୍ଖଳ ସୁପଥରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୁଏ,—
ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧି ଯଦ୍ୱାରା ମୁନ ହୁଏ
ତାହା ଖିନ ଓ ନଷ୍ଟ କରି,
ସମର୍ଥନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଦିଏ—
ସେହି ବୀର! ୧୧୮ ।

ଅନ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେହିଁ ଆତ୍ମପ୍ରତିଷ୍ଠା

ସ୍ମରଣ ରଖ—

ଅନ୍ୟର ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ
ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାହିଁ
ତୁମର ଜୀବନ, ଯଶ, ବୃଦ୍ଧି
ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଲାଭର
ଏକମାତ୍ର ପଥ;—

କିନ୍ତୁ ତାହା କରି,
କେବଳ ଭାବି, କହି ବା ଇଚ୍ଛାକରି ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ!
ଏହାର ଭୁଲହେଲେ
ତୁମର ସବୁ ଚେଷ୍ଟା, ସବୁ ଇଚ୍ଛା, ସବୁ କର୍ମ
ଭୁଲରେହିଁ ଅବସାନ ହୋଇଯିବ! ୧୧୯ ।

ସେବା ଓ ସମ୍ପଦ
ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ-ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେହିଁ ଭାବେ
ତାହାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ତାହାର ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ,—

ଏହା ଠିକ୍ ଯେ,
ତା'ର ସେବା ଓ ସଂପଦ ଏତେ ବେଶୀ ନୁହେଁ
ବା ଏତେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ନୁହେଁ

ଯାହାକି
ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକର ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ
ଉଚ୍ଛଳ କରି
ତାହାକୁ ଅନୁଚ୍ଛଳ କରି ତୋଳିବ! ୧୨୦ ।

ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ ଦୁର୍ବଳତା

ଯେ-ଶକ୍ତିମାନ୍ ଦୁର୍ବଳକୁ
ଆଉରି ଦୁର୍ବଳ କରିପାରେ,
ଶକ୍ତିର ଦୁର୍ବଳତା ତାହାର
ଆଉରି ହୋଇ
ଦୁର୍ବଳତାକୁ
ସେ ଶକ୍ତିସଂପନ୍ନ କରିତୋଳେ! ୧୨୧ ।

ପ୍ରକୃତ ଓ ଆହମ୍ମକୀ ଦୀନତା

ଆହମ୍ମକୀ ଦୀନତା
ମଣିଷକୁ ହୀନ କରିତୋଳେ;—
ପ୍ରକୃତ ଦୀନତା ସେଇଠାରେ ହିଁ
ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବ ଓ ସମ୍ମାନକୁ ଅକ୍ଷତ ରଖି,
ସତ୍ୟକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରେ ଯେଉଁଠାରେ;
ଏବଂ ସତ୍ୟ ମାନେ ତାହାହିଁ
ଯାହା ମଣିଷର ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ
ମଙ୍ଗଳରେ ଉଚ୍ଛଳ କରିଦିଏ! ୧୨୨ ।

‘ମାଛି-ମଣିଷ’

ସାବଧାନ ହୁଅ

‘ମାଛି-ମଣିଷ’ ଠାରୁ!

ତୁମେ ଯେତେ ଭଲ କିଛି କରନା କାହିଁକି,
ଯେତେ ଭଲ କିଛି କୁହ ନା କାହିଁକି,—

ସେମାନେ ସବୁଟାକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ

‘କୁ’ର ଶ୍ରୀବୁଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ

ଯେତେଟିକର ପ୍ରୟୋଜନ

ଠିକ୍ ସେଇଟିକକ ନେଇ

ଅନ୍ୟକୁ ଦୁଷ୍ଟ କରି ତୋଳିବେହିଁ;

ଏହାର ଔଷଧ—

ଯଦି ଏପରି ଘଟିଥାଏ—

ସାବଧାନ ହୋଇ ମୁକାବିଲା ବା ଯାଞ୍ଚ କରିନେବା! ୧୨୩ ।

‘ମହୁ-ମଣିଷ’

ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି—

ସେମାନେ ‘ମହୁ-ମଣିଷ’;—

ତୁନିଆରେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରାହରୀବ ବଡ଼ ବେଶୀ ହୁଅଁ କିନ୍ତୁ,—

ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଏପରି—

ଯାହା ଯେତେ ବିଶ୍ରୀ ହେଉନା କାହିଁକି,

ସେମାନେ ଠିକ୍ ହୁଅଁ ପାରନ୍ତି, ଏହା ଭିତରେ

କେତେଟିକେ ବା କେଉଁଟିକକ ମଧୁ ପରି ଉପାଦେୟ,—

ଏବଂ ତାହା ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଏମାନେ ଅଦ୍ବିତୀୟ;

ତୁମେ ଦଂଶିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର

ଅନୁସନ୍ଧାନ କର,—

ଯଦି ପାଅ, ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ଏପରି ପୁଷ୍ଟି ପାଇବ

ଯେଉଁଥିରେ ତୁମର ଜୀବନ ଓ ମନକୁ

ମଧୁମୟ କରି ତୋଳିବ;—

ତାହୁଁ ତ ଖୋଜ ନିଅ! ୧୨୪ ।

ଦରିଦ୍ରତାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ

ତୁମେ ଦରିଦ୍ର ଥାଅ କ୍ଷତି ନାହିଁ

କିନ୍ତୁ ତୁମର ଚରିତ୍ରର ସଂପଦରେ

ବଞ୍ଚିତ ହୁଅ ନା,—

ସେବା, ସହାନୁଭୂତି, ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା

ନୈମୁଣ୍ୟ, ଦକ୍ଷତା, ରକ୍ଷଣ, ଓ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନ ଇତ୍ୟାଦି

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଯେପରି ତୁମକୁ ତ୍ୟାଗ ନକରେ,—

ଦେଖିବ

ଦରିଦ୍ରତା କେତେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ

କୁଆଡ଼େ ପଳାୟନ କରିଛି! ୧୨୫ ।

କାପୁରୁଷତା ନାରୀବରଣରେ

କାପୁରୁଷତା ଯେତେବେଳେହିଁ

ପୁରୁଷର ବୟସ୍ୟ ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୁଏ,—

ପୁରୁଷ ସେତେବେଳେହିଁ କେବଳ

ନାରୀକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ବା

ବରଣ କରିପାରେ;

ନଚୁବା ନାରୀହିଁ ପୁରୁଷକୁ ବରଣ କରିଥାଏ,

ଏବଂ ଏହା ନାରୀରହିଁ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ! ୧୨୬ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠର ତାତ୍ତ୍ୱଲ୍ୟରେ ଆତ୍ମବନ୍ଦନା

ଯେଉଁ ଭ୍ରାତୃଭାବ

ଶ୍ରେଷ୍ଠକୁ ବନ୍ଦନା କରି ଜାଣେ ନା—

ଆଉରି ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠକୁ ତାହଲ୍ୟ କରି

ବନ୍ଦିତ ହେବାକୁ ଚାହେଁ,—

ତାହାଠାରୁ ସାବଧାନ!—

ସେ ହୀନତାରହିଁ ଜନକ! ୧୨୭ ।

ମୃତ୍ୟୁର ଦୂତ

ଯାହାଠାରୁ ପୁଷ୍ଟି ମିଳିଥାଏ

ତାହାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରକାରେ

ପୁଷ୍ଟ ନ କରି

ଯେ ଆହୁରି ଚାହେଁ

ସେ ମୃତ୍ୟୁର ଦୂତ!

ସାବଧାନ ହୁଅ ତା ଠାରୁ;—

ଆଉ ଏହା ଉଭୟତଃ ! ୧୨୮ ।

ଅହଂକାରର ତାହଲ୍ୟରେ ହୋଲିର ରାଜା

ତୁମେ ସେତେବେଳେହିଁ ଗର୍ବିତ ଅହଂକାରୀ

ଯେତେବେଳେହିଁ ତୁମର ପାରଙ୍ଗମତା, ଦକ୍ଷତା ବା ନିପୁଣତା

ଅନ୍ୟର ପାରଙ୍ଗମତା, ଦକ୍ଷତା ବା ନିପୁଣତାକୁ

ଜବତ କରି, ଅସ୍ୱୀକାର କରି,

ତାହଲ୍ୟ କରି ନିଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହେଁ;

ଏବଂ ତୁମେ ଯେତେହିଁ ଏପରି କରିବ

ତୁମର ପାରଗତା ତୁମକୁ ସେତେହିଁ

ହୋଲିର ରାଜା କରି,

ଗଧ ଉପରେ ଚଢ଼ାଇ

ପଥେ ପଥେ ହୁଲାଇବ! ୧୨୯ ।

ମଣିଷ ଜୀବନର ସମ୍ରାଟ

ଛୋଟ ବା ନିମ୍ନ ହୁମ ପାଖକୁ ଆସି

ଯେପରି କୌଣସିପ୍ରକାରେ ହୁଏ ନ ପାରେ

ସେ ବା ସେମାନେ ଛୋଟ ଓ ନିମ୍ନ;—

ବରଂ ତୁମର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାହାଯ୍ୟରେ

ସେମାନେ ଯେପରି ଦେଖିବାକୁ ପା'ନ୍ତି

ସମ୍ମୁଖରେହିଁ ବିସ୍ମୃତ ରାଜପଥ—

ଯାହା ଧରି ଚଳିଲେ

ମଣିଷ ଅବଳୀଳାକୁମେ

ବଡ଼ ଓ ପ୍ରବୀଣ ହୋଇପାରେ;

ଏବଂ ଏହା ତୁମର ସ୍ୱଭାବସିଦ୍ଧ ହେଉ!—

ଦେଖିବ

ମଣିଷର ଜୀବନରେ

ତୁମେ ସମ୍ରାଟ ହୋଇ ରହିବ! ୧୩୦ ।

ସହାନୁଭୂତି-ଉଦ୍ରେକ କରିବାରେ

ଯଦି ବଞ୍ଚିରହିବା ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାର ସ୍ଥା

ମଣିଷକୁ ଆକ୍ରମ କରି ନ ତୋଳନ୍ତା,

ତେବେ କାହାର ପ୍ରୟୋଜନରେ କେହି ଲାଗନ୍ତା କି ନା ସନ୍ଦେହ;—

ତୁମ ପାଖକୁ କେହି ଆସିଲେ

ତାହାକୁ ଦୁଃଖର କଥା ଶୁଣାଇ

ତାହାର ବଞ୍ଚିରହିବା ଓ ବୃଦ୍ଧିପାଇବାକୁ

ଅବସନ କରି ତୋଳନା,—

ବରଂ ତାହାହିଁ କର,

ତାହାହିଁ କୁହ
 ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେ ଉଦ୍‌ଘାତ ଓ ଉନ୍ନତ ହୁଏ,
 ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ
 ନିୟତ ଦୁଃଖର କଥାରେ
 କାହାରି ମଧ୍ୟ ସହାନୁଭୂତିର
 ଉଦ୍ରେକ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ;
 ମଣିଷର ସ୍ୱତଃ-ଉସାରିତ ସହାନୁଭୂତିହିଁ
 ତୁମକୁ ଅଭିନନ୍ଦିତ କରିବ,—
 ତୁମର ଏତେତିକେ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ
 ମଣିଷ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ନାରାଜ ହୋଇ
 ତାହାର ଅପମୋଦନ ପାଇଁ ଆପ୍ରାଣ ହୋଇ ଉଠିବ! ୧୩୧ ।

ଅନ୍ୟାୟକାରୀର ଅପଦସ୍ଥକରଣରେ

ତୁମେ ଦୋଷ ବା ଅନ୍ୟାୟକୁ
 ତାହୁଲ୍ୟ କର—
 କିନ୍ତୁ ଦୋଷୀ ବା ଅନ୍ୟାୟକାରୀକୁ ଘୃଣା କର ନା;
 ତାହା ଯଦି କର, ଦେଖିବ,
 ଯେପରି ଭାବରେ ଘୃଣା କରିଛ
 ଯେପରି ଭାବରେ ଅନ୍ୟାୟକାରୀକୁ ଅପଦସ୍ଥ କରିଛ—
 ସେସବୁ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ ହୋଇ,
 ତୁମକୁ ଓଗାଳି ଧରି
 ସେଇ ସେଇ ପ୍ରକାରେ
 ଅପଦସ୍ଥ, ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ, ନିର୍ଯ୍ୟାସିତ
 ଓ ଘୃଣିତ କରି ତୋଳିବ;—
 ଭାବ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ
 ବେଶ୍ ସାବଧାନ ହୁଅ ! ୧୩୨ ।

ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିର ଚଣମାତୋର

ଯେ ଲୋକକୁ ଖରାପ ଦେଖି ଜାଣେ—
 ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିର ଚଣମାତୋର ସହିତ
 ତାହାର କୃତିତ୍ୱ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୁଏ! ୧୩୩ ।

ଘୃଣାର ଅପଘାତରେ

ଯଦି କେବେ କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଘୃଣା କରି
 କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅପଘାତ ଘଟାଇ ଆଅ,
 ତେବେ ଏକ୍ଷଣିହିଁ ତାହାର ସେବା, ସହାନୁଭୂତି
 ଓ ଅନୁସରଣ ଦ୍ୱାରା
 ତାହାକୁ ମୁକ୍ତ କରି
 ମଙ୍ଗଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ତୋଳ;
 ନଚେତ୍ ସେଇ ଘୃଣାପୂର୍ବକ ଅପଘାତ କରିବାହିଁ
 ତୁମକୁ, ତୁମ ଜଗତରେ
 ଏପରି ଅପଘାତ କରିବ,—
 ଦେଖିବ,
 ଅଦୃଷ୍ଟକୁ ଶତ ଧ୍ୱଜକାର ଦେଇ ମଧ୍ୟ
 ପଥ ପାଇବ ନାହିଁ! ୧୩୪ ।

ଦୋଷ ଦେଇ ଦୋଷ ପରିଷ୍କାର

ଯିଏ ଦୋଷ ସାଉଁଟି ନେଇ
 ଦୋଷ ଦେଇ ଦୋଷ ଘଷି
 ପରିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଚାହେଁ,—

ଭାବନା ନାହିଁ—

ତା'ର ଦୋଷ ବେଶ୍ ଭଲରୂପେ

ପରିମାର୍ଜିତ ହେବ:

ଦୋଷଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବାର ଝାମେଲା

ତା'କୁ ବହନ କରିବ ନାହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ! ୧୩୫ ।

ବେଦନା ବା ଶାନ୍ତିରେ

ଯେତେବେଳେହିଁ ବେଦନା କିମ୍ବା ଶାନ୍ତି

ମଣିଷର ମନକୁ

ଭରପୁର କରି ଦିଏ ନା, ଉନ୍ନତ ମଧ୍ୟ କରେ ନା,

ସେତେବେଳେ ହିଁ ତାହା ସଂକ୍ରାମକ ମାଛି ପରି

ପାରିପାର୍ଶ୍ବକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି

ଅପକର୍ମର ସୃଷ୍ଟି କରେ! ୧୩୬ ।

ବଡ଼ତ୍ବରେ ଧର୍ମାନ୍ବୁସରଣ

ଯେ ଯେଉଁଦିଗରେ ବଡ଼ ହୋଇଛି,—

ହୁଏ,

ସେ ସେଦିଗ ଦେଇ

ବଡ଼ ହେବାର ଧର୍ମକୁ ଅନୁସରଣହିଁ କରିଛି,

ତେଣୁ ସେ ବଡ଼;—

ଏବଂ ଯେ ତାହା କରିନାହିଁ

ତା'ର ବଡ଼ହେବା

ଅବଶୋଷରେହିଁ ଚୁକି ପାଇଛି! ୧୩୭ ।

ଚିରରୁଗ୍‌ଶ ଯଶ

ମାନ ଯାହାର ଯଶଭଙ୍ଗୁର

ଯଶ ତା'ର ଚିରରୁଗ୍‌ଶ! ୧୩୮ ।

ଆଦର୍ଶ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଉନ୍ନତିର ଅଭିନନ୍ଦନ

ତୁମେ ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ

ଯେପରି ତାଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାର

ଅପତ୍ନାତ ନ ଆସେ ଏପରିଭାବରେ

ଯାହାହିଁ କିଛି କରିବ,

ଉନ୍ନତି ନାନାପ୍ରକାର ଉପତ୍ୟୋଜନ ନେଇ,

ଅଭିନନ୍ଦନରେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ

ତୁମକୁ ବରଣ କରିବାକୁ

ଅନୁସରଣ କରିବହିଁ କରିବ—

ଛାଡ଼ କରି ଜାଣ! ୧୩୯ ।

ପ୍ରକୃତ ବୀରତ୍ବ-ବାଧାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

ତୁମେ ଶକ୍ତିମାନ୍ ସେତେବେଳେହିଁ

ଯେତେବେଳେହିଁ ଦେଖିବ

ବାଧା ତୁମକୁ ଆଉ

ଧମକ ଦେଖାଇ ପାରୁ ନାହିଁ,

ବରଂ ବାଧାକୁ ଏପରିଭାବରେ

ବିନ୍ୟସ୍ତ କରି ନେଇ ପାରୁଛ

ଯଦ୍ବାରା ସେ ତୁମକୁହିଁ ପୁଷ୍ଟ କରି ଚୋକ୍ତୁଛି;

ତୁମର ଜ୍ଞାନ ଯେତେବେଳେହିଁ ତୁମର ଚରିତ୍ରକୁ

ଏଇପରିଭାବରେ ଅନୁଲେପନ କରିବ

ପ୍ରକୃତି ସେତେବେଳେହିଁ ତୁମକୁ

ପ୍ରକୃତ ବୀର ବୋଲି

ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବ! ୧୪୦ ।

ଅନ୍ଧର ବୀରତ୍ବ

ବୀରତ୍ବ ଓ ପାରଗତା

ଯାହାର ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଖରେ

ମୁଖର ହୋଇ ଫୁଟିଉଠେ,

ବହିର୍ଜଗତରେ-ବାସ୍ତବଜୀବରେ ଆସିଲେହିଁ—

ସୂର୍ଯ୍ୟତାପରେ ସେ ଯେ ମଳିନ ହୋଇ

ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିବ

ଏହା ନିଶ୍ଚୟ! ୧୪୧ ।

ଦୀନତାର ଛଳନାରେ ଇଷ୍ଟାପଘାତ

ଦୀନତାର ଛଳନାରେ

ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ତାହଲ୍ୟ କରି

ସେବକ, ଭକ୍ତ ବା ସନ୍ତାନଭାବ ପୋଷଣ କରିବାରେ

ଇଷ୍ଟ ବା ଗୁରୁକୁ

ବାସ୍ତବିକଭାବରେ

ହୀନତ୍ବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାହିଁ ହୁଏ; —

ଏହାଠାରୁ ତାକୁ ଅପଘାତ କରିବାର

ପ୍ରକୃତ ପନ୍ଥା ଆଉ କ'ଣ ଅଛି? ୧୪୨ ।

କୃପା

କୃପା ପାଇବା ତାକୁହିଁ କୁହାଯାଏ—

କରିବା ବା ସେବାର ଫୁରସତ୍

ଯେଉଁଠାରେ ମୁକ୍ତ;—

ଏବଂ ତାହା ପାଇଲେହିଁ

ପାଇବାର ପଥ

ଆପେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୁଏ! ୧୪୩ ।

କେବଳ ଯୌନ-ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ବାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ

କେବଳ କାମପ୍ରବୃତ୍ତି

କେବେହେଲେ

କାହାକୁ ମଧ୍ୟ

ପ୍ରକୃତ ସ୍ବାମୀ

ବା ସ୍ତ୍ରୀ

କରି ପାରେ ନା—

ପାରି ନାହିଁ! ୧୪୪ ।

ଦୁଷ୍ଟଶୀଘ୍ର କାମକ୍ରୋଧ

କାମକ୍ରୋଧାଦି ସେତେବେଳେହିଁ ଦୋଷଯୁକ୍ତ

ଯେତେବେଳେହିଁ ସେମାନେ

ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାରେ

ବାଧା ଜନ୍ମାନ୍ତି;

ଏବଂ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର

ବଞ୍ଚିବା ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ

ଅବସର

ଓ

ଅପଘାତ କରନ୍ତି। ୧୪୫ ।

କାମଲିପ୍ସାର ଡାହାଣୀ-ଡାକରା

ଯେତେବେଳେହିଁ ଦେଖିବ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଇଷ୍ଟ ବା ଆଦର୍ଶର ସଂସର୍ରୁ

ଦୂରକୁ ହଟି ଯାଉଛ,

ପାଖକୁ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ

ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ

ସେମାନଙ୍କ ସଂସର୍ଗର ଆକର୍ଷଣ

ତୁମକୁ

ଆକୃଷ୍ଟ କରି ପାରୁନାହିଁ—

ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ—

କାମଲିପ୍ସାର ତାହାଣୀ-ତାକ ବା କଳ୍ପନା

ତୁମକୁ

ମୁଗ୍ଧ ବେକୁବ୍ ପରି

ଲୋଲୁପ କରି

ଚଳାର ପଥ

ବିଭ୍ରାନ୍ତ ତମସାବରଣରେ

ଚିନ୍ତା-ବିହ୍ୱଳ-ବ୍ୟର୍ଥଗର୍ବରେ

ମୃତ୍ ମତିଛନ୍ନ-ଆବେଗସଜ୍ଜଳ କରି

କଳୁଷ-ହସ୍ତରେ

ତୁମର ଉନ୍ନତିର ଗଳାଟିପି ଧରୁଛି—

ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ହୁଏ;—

ସାବଧାନ,

ପାରତ ଦୂରେଇ ଛିଡ଼ାହୁଅ! ୧୪୬ ।

କାମଲୋଲୁପତାରେ ମାତୃଚିନ୍ତା

ତୁମେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କାମଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି

ବା ଭାବସମ୍ପନ୍ନ ହୁଅ ନା;—

ତୁମେ ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଏପରି କୁକ୍ରିୟାଶୀଳ

ନ ବି ହୋଇଥାଅ,—

ତୁମର ଏଇ ଧାରାବାହିକ କାମଲୋଲୁପତା

ତୁମର ଚଳନ, ଚରିତ୍ର, ଆଚାର,

ବ୍ୟବହାର ଓ ଲାଗିରହିବାକୁ

ତଥାପି ଦୂର୍ବଳ କରି ପକାଇବ;—

କାରଣ, କାମଚିନ୍ତା ମଣିଷର ସତ୍ତାକୁ

ଏପରିଭାବରେ ଅଧିକାର କରିପାରେ

ଯଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ତାହାକୁ ହଟାଇ

ତୁମର ସତ୍ତାକୁ

ସେଇଦିଗରେ ଆନତ କରାଇବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୁଏ ନା;

ତେଣୁ, ତୁମର ଉନ୍ନତିର ବହୁ ସମ୍ଭାବନା

ଓ ଉପକରଣ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ

ତୁମେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟତା ବା କୃତାର୍ଥତାକୁ

ଧରି ଯାରିବ ନାହିଁ;—

ଏହାର ଔଷଧ—

ଦୂରରେ ଥାଇ

ଭାବ ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ମାତୃଚିନ୍ତାରେ ଅନୁରଞ୍ଜିତ

କରିତୋଳିବା;

ହୁଏ ଦେଖ

ଏପରି ହେଲେ ଏବେହିଁ ସାବଧାନ ହୁଅ! ୧୪୭ ।

କାମ-କୁହୁକ

ଉନ୍ନତି ବା ଅଧିଗମନ ପଥରେ

ଯେତେବେଳେହିଁ ଦେଖିବ

ବିଶେଷ ଆସି ସହସା

କ୍ରମାଗତିକୁ ରୁଷ୍ଟ କରିଛି ବା କରୁଛି,

ପ୍ରାୟ ନିଶ୍ଚିତଭାବରେ ହୁଏ

ଯହିଁରେ ଏପରି ଘଟିଲା ବା ଘଟୁଛି,

ତାହା କାମିନୀଠାରେ କାମ ପ୍ରଲୋଭନ—

ସାଧାରଣତଃ ପୁରୁଷଠାରେହିଁ ଏଇପରି ଘଟିଥାଏ,

ଏବଂ ଏହାର ଯେତେହିଁ ପ୍ରାରୁଣ୍ୟ
 ଅଧୋଗତି ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଦୁର୍ବିନୀତ;—
 କିନ୍ତୁ ଡିଅମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ—
 ସେମାନେ ଯେତେବେଳେଯାଏ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟକଠାରେ
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବରେ ସଂସ୍ପର୍ଶ ନ ହୋଇ
 ଚିନ୍ତାର ଉଦ୍‌ବେଳନରେ
 କଳ୍ପନାର ପରିଷ୍କାରେ ବିସ୍ତୃତ,
 ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଉଚ୍ଚରୂପ ହିଁ ହୋଇଥାଏ;—
 କିନ୍ତୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରଣୋଦିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ
 ସଂସ୍ପର୍ଶର ଅନୁରୂପ
 ଉନତି ବା କ୍ରମାଧିଗମନର ବର୍ଦ୍ଧନହିଁ
 ଯତିଥାଏ—
 ନିଜେ ବେଶ୍ କରି ହୁଅନ୍ତି ଚଳ! ୧୪୮ ।

କାମିନୀପରାୟଣତାରେ ବଂଶହାନୀ

ତୁମେ ଯଦି ଆବଶ୍ୟକପରାୟଣ ନ ହୋଇ
 କାମଲୋଲୁପ କାମିନୀପରାୟଣ ହୁଅ,—
 ଆଉ, ଏହା ଯେତେହିଁ ନୀତଭାବାପନ ହେବ,
 ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ
 ତୁମର ଶିଶୁ କେତେ ସଦୃଶ
 ତୁମର ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତା (heredity)ରୁ
 ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ
 ପାଶବିକତାରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହେଉଛି;—
 କାରଣ, ଏଇ କାମହିଁ
 ତୁମର ସତ୍ତାକୁ
 ଆନତ କରାଇ
 ଜୀବନକୁ ଉପ୍ର କରିଦିଏ;—

ଯଦି ସନ୍ତାନସନ୍ତତି ଓ ନିଜର ମଙ୍ଗଳ ଚାହିଁ
 ତେବେ ଏକ୍ଷଣିହିଁ ସାବଧାନ ହୁଅ! ୧୪୯ ।

ସ୍ୱାୟତ୍ତଦୌର୍ବଲ୍ୟରେ ଓ କାମରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନତା

ଅନ୍ୟଜ-ଭାବୋଚ୍ଛ୍ୱେଷ
 ଦୁର୍ବଳସ୍ୱାୟତ୍ତ ଓ କାମଲୁପ୍ତମାନଙ୍କର
 ଗୋଟାଏ ଚରିତ୍ରଗତ ଲକ୍ଷଣ ହେଉଛି
 ସେମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ;
 ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ
 ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ବେହୋସ୍ ! ୧୫୦ ।

ଭୋଗଲିପ୍ସାରେ ମୂଢ଼ତା

ଭୋଗଲିପ୍ସାହିଁ
 ମଣିଷକୁ କର୍ମରେ ମୂଢ଼ କରି
 ବାସ୍ତବ ଭୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରେ;—
 ଯଦି ଚାହିଁ—
 ଉନତ, ଅବାଧ ଓ କର୍ମପ୍ରାଣ ହୁଅ;—
 ଭୋଗର ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନାରେ
 ଦେଖିବ. ତୁମେ ନିତ୍ୟହିଁ
 ନନ୍ଦିତ ହୋଇ ରହିବ ! ୧୫୧ ।

ନରନାରୀର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ

ପୁରୁଷର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ନେଇ ପୁରୁଷ,
 ଆଉ ନାରୀର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ନେଇ ନାରୀ;
 ପୁରୁଷ ଯେତେବେଳେ ନାରୀଠାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ,
 ନାରୀ-ସର୍ବସ୍ୱ ହୋଇ,

ନାରୀର ଯାହାକିଛି ନେଇ ନିଜକୁ ସଜାଇବାକୁ ଚାହେଁ,

ସେଇକ୍ଷଣଠାରୁ ପୁରୁଷଠାରେ

ପୁରୁଷତ୍ବର ମରଣ

ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥାଏ,—

ପୁରୁଷ ଅବଶ ଓ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଆଶା-ଭରସା ନେଇ

ଛଟପଟ କରୁ-କରୁ

ନିବିଡ଼ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ତମସାର ଭିତରେ

ନିଜକୁ ହଜାଇ-ହଜାଇ

ପିଚ୍ଛିଳ ଗତିରେ ବିଳୀନ ହେଉଥାଏ;—

ପୁଣି, ନାରୀ ଯେତେବେଳେ ପୁରୁଷକୁ ସଂବୃଦ୍ଧ ନ କରି,

ନିଜର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟକୁ ତାହାଲ୍ୟ କରି,

ପୁରୁଷର ହାବଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ସାଉଁଟିନେଇ

ନିଜକୁ ପୁରୁଷ କରି ଡୋଳିବାକୁ ଚାହେଁ,—

ନାରୀତ୍ବ ସେତେବେଳେ ପ୍ରେତିନୀତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ

ତାହାର ଦୁର୍ବଳ, କ୍ଷୀଣ, ଅବସର

ଓ ଅସଂଯମ୍ୟ ବାହୁ ବିସ୍ତାର କରି,

ବ୍ୟର୍ଥତାରେ ବିକଟ ହୋଇ,

ତାହାଲ୍ୟ ଓ ଘୃଣାରେ

ଖିଲ-ଖିଲ କରି

ଅବାଧ୍ୟତାବରେ ହସି-ହସି

ଅନନ୍ତ ଦୁର୍ଗତିରେ ଅବସାନ ଲାଭ କରୁଥାଏ! ୧୫୭ ।

ଶିକ୍ଷାରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ

ମଣିଷର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସଂବର୍ଦ୍ଧିତ, ଉନ୍ନତ ଓ

ପରିପୁଷ୍ଟ ହୁଏ ଏଇପରି ଶିକ୍ଷାହିଁ

ଜୀବନ ପକ୍ଷେ

ଅପ୍ରତିହତତାବରେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ;—

ତେଣୁ, ଶିକ୍ଷାର ଧାରା ମଧ୍ୟ ଏପରି ହେବା ଉଚିତ

ଯଦ୍ୱାରା ମଣିଷ

ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟରେ ବର୍ଦ୍ଧନଶୀଳ ହୋଇ

ଉନ୍ନତିପ୍ରବଣ ଓ ଅବ୍ୟାହତ ହୁଏ;—

ସେଇ ଶିକ୍ଷାହିଁ

ଜୀବନ ଓ ସମାଜକୁ ସଂବୃଦ୍ଧ କରି

ଅମୃତର ଯାତ୍ରା କରି ଡୋଳିପାରେ! ୧୫୩ ।

ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟହୀନ ଶିକ୍ଷାରେ ନୟାସକତ୍ବ

ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି

ଶିକ୍ଷାର ଅବତାରଣା କରିବା

ଆଉ ଜୀବନକୁ

ନୟାସକ କରିଦେବା

ଏକା କଥା! ୧୫୪ ।

ଶିକ୍ଷାରେ ଆଦର୍ଶାନୁରକ୍ତି

ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଥମ ଉପକରଣହିଁ ହେଉଛି ଆଦର୍ଶ,—

ଆଦର୍ଶରେ ଅଛି ଅନୁରକ୍ତି;—

ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସଙ୍ଗ, ପ୍ରଶ୍ନ, ସେବା,

ବ୍ୟବହାର ଓ ଉପାସନା ଦ୍ୱାରା

ଆଦର୍ଶଠାରୁ ତାଙ୍କର ଅନୁରକ୍ତିର

ପ୍ରକାଶ ନେଇ,—

ତାହା ଅନୁଭବ କରି

ଚରିତ୍ରରେ ତାହାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବାହିଁ ହେଉଛି

ସମ୍ୟକ୍ ଶିକ୍ଷା! ୧୫୫ ।

ବୋଧହୀନ ଶିକ୍ଷା

ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା

ଅନ୍ୟର ଜଣା ବା ଦର୍ଶନକୁ

ନିଜର ବୋଧରେ ପକାଇ

ଅନୁଭବ କରିବା;—

ଏବଂ ଏଇ ଅନୁଭବ

ଯେଉଁଠାରେ ଯେତେ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଓ ଚୀନ୍ତଣ

ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ସେଇପରି;—

ଶିକ୍ଷା ଯଦି ତୁମର ବୋଧ ଭିତରକୁ

ନ ଆସିଲା

ତା' ହେଲେ ତୁମେ

ସ୍ମୃତିର ବଳଦ ଛଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ? ୧୫୬ ।

ଆଦର୍ଶାନ୍ତର ଶିକ୍ଷାରେ ଚରିତ୍ରାନ୍ତରଜନ

ଇର୍ଷ୍ୟା, ଆକ୍ରୋଶ ବା ହୀନମନ୍ୟତାରୁ

ଉଦ୍‌ଘାସ୍ତ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା

ତାହା ଜୀବନ ଓ ଚରିତ୍ରକୁ

କ୍ଷତିଦ୍ୱ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କରିପାରେ—

ଯଦିଓ ଅବିନୟ ଓ ଅବାଧ୍ୟ

ସଂଗୃହୀତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ ଅଧିଭୁକ୍ତ ହୋଇପାର;

କିନ୍ତୁ ଇଷ୍ଟ, ଆଦର୍ଶ ବା ପ୍ରେମାସ୍ପଦଠାରେ

ଭକ୍ତି ଓ ପ୍ରେମର ଉଚ୍ଚକତା ଓ ପ୍ରୟୋଜନରୁ

ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ

ତାହା ବସ୍ତୁତଃ ଜୀବନ ଓ ଚରିତ୍ରକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି

ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତାକୁ ହିଁ (heredity)

ରଞ୍ଜିତ କରେ! ୧୫୭ ।

ହାତ-କଳମରେ ଶିକ୍ଷା

ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଶିକ୍ଷିତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ

ହାତ-କଳମରେ କର୍ମକୁ ଅବଲମ୍ବନ କର,

ଏବଂ, ଏଇ କର୍ମକୁ ଭିତ୍ତିକରି

ଉପପତ୍ତିର (theory) ଅନୁଧ୍ୟାବନ କର,—

ଦେଖିବ ଜ୍ଞାନୀ ବେଳୁବ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ! ୧୫୮ ।

ଜ୍ଞାନାର୍ଜନରେ ଭକ୍ତି

ପୁଣି, ଜ୍ଞାନକୁ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହେଲେ

ଦେଶ, କାଳ, ପାତ୍ର ଓ ଧାତୁଭେଦରେ

ନାନା ଅବସ୍ଥାରେ,

ନାନାପ୍ରକାରରେହିଁ ତା' ହୋଇପାରେ,—

କିନ୍ତୁ ଭକ୍ତି ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ,

ସମସ୍ତ ଭିତରେ,

ପ୍ରବାହିଁ ଦରକାର! ୧୫୯ ।

ବୁଝାଇବାର ବାଟ

କାହାକୁ ହେଲେ ବି ତାହାର ଅ-ଜଣା ଭିତର ଦେଇ

ବୁଝାଇବାର ବାଟ ପିଟାଇବାକୁ

ପ୍ରୟାସ କରନା;—

ବରଂ ତାହାର ଜଣା ଭିତର-ଦେଇ

ବାଟ କରି ନେଇ

ଅ-ଜଣାରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର;—

ଏବଂ, ଏହାଦ୍ୱାରା ତୁମେ ଏପରିଭାବରେ

ସଫଳକାମ ହେବ

ଯାହା ହୁଏତ ତାହାର ଚରିତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ

ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ! ୧୬୦ ।

ଉତ୍ତାବନୀ

ତୁମେ ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଅଛ
 ତାହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ବେଶ୍ କରି ଦେଖିନିଅ—
 ଏବଂ, ଚେଷ୍ଟା କର ଭାବି ବାହାର କରିବାକୁ
 ତା'ର କ'ଣ କ'ଣ
 କିପରିଭାବରେ
 ମଣିଷର ପ୍ରୟୋଜନକୁ ପୂରଣ କରିପାରେ;—
 ଦେଖିବ ଅସ୍ପଦିନ ଭିତରେହିଁ
 ତୁମ ମନର
 ଉତ୍ତାବନୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଆବିଷ୍କାରିଣୀ ଶକ୍ତି
 ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଉଠିବ! ୧୬୧ ।

ସ୍ମୃତିର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା

ଦୁଇଟି ସମାନ ଆଗ୍ରହ ବା ପ୍ରୟୋଜନ
 ଯେତେବେଳେହିଁ ତୁମର ମନକୁ
 ଏକଯୋଗରେ ଆକ୍ରମଣ କରେ,
 ସେତେବେଳେହିଁ ଦୁହେଁ ବା ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ
 ଭ୍ରାନ୍ତିର ଜଳରେ ମଗ୍ନ ହୋଇଯାଏ,
 ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଖୋଜିଲେ ମଧ୍ୟ ମିଳେ ନାହିଁ;—
 ତେଣୁ, ଯଦି ସ୍ମୃତିକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରଖିବାକୁ ଚାହଁ,
 ଆଗ୍ରହ ବା ପ୍ରୟୋଜନକୁ
 ତୁମର ମନରେ ପରେ-ପରେ
 ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଦିଅ;—
 ସ୍ମୃତି—
 ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯଦି ସୁନ୍ଦର ଥାଏ—
 ଦୀପ୍ତ ରହିବ! ୧୬୨ ।

ପାରିବାରିକ ଶିକ୍ଷାରେ ନିତ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ

ମୋର ମନେହୁଏ
 ସମାଜ ବା ଜାତିକୁ
 ଉନ୍ନତ କରି ପଥରେ ଚଳାଇବାକୁ ହେଲେ
 ଏପରି ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରୟୋଜନ
 ଯଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଭିତରେହିଁ
 ଗୋଟାଏ ଗବେଷଣାଗାର, ଗୋଟାଏ ଶିକ୍ଷକୃତିର,
 ନିତ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ପନି-ପରିବା ଉତ୍ପାଦନୋପଯୋଗୀ କୃଷି
 ଅନାୟାସରେ,
 ଅବ୍ୟାହତଭାବରେ ଚାଲିପାରେ;—
 ଏବଂ, ଏଇ ଶିକ୍ଷା
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରର
 ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ନିର୍ବିଶେଷରେ ! ୧୬୩ ।

ଶିକ୍ଷକ

ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଯଦି ଦୀର୍ଘପୂର୍ଣ୍ଣ କିଛି ଥାଏ
 ତେବେ ତାହା ଶିକ୍ଷକତା—
 ଶିକ୍ଷକର ଚରିତ୍ର
 ଛାତ୍ରର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତର ଦେଇ
 ଅଜ୍ଞାତସାରରେ ତାହାକୁ
 ଏପରିଭାବରେ ଆକ୍ରମଣ କରେ
 ଯାହା ତାହାର ପରଜୀବନକୁ
 ଅବଶି ଭାବରେ
 ଚଳାଇ ନେଇ ହୁଏ;
 ଶିକ୍ଷକ ଯଦି ଆଦର୍ଶରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନ ଥାଏ,
 ତାହାର ଚରିତ୍ର ଯଦି ଆଦର୍ଶର ଭାବରେ
 ଅନୁଲିପ୍ତ ଥାଉ

କର୍ମମୁଖର ନ ହୁଏ,
ତାହାର ଚରିତ୍ର ଯଦି ଛାଡ଼ିବ :
ତାହାଦାର ଦ୍ଵାରକୁ ଉନ୍ମୋଚନ କରି,
ପ୍ରାଣକୁ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକରି ଉନ୍ନତିରେ ଅବାଧ କରି ନ ଚୋଲେ
ସେ-ଶିକ୍ଷକତା
ଯେ ଅଧର୍ମର ପରମାଶ୍ରୟ
ତହିଁରେ ବିହ୍ୱଳାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ;—
ଯଦି ଶିକ୍ଷକତା କରିବାକୁ ଚାହଁ
ସାବଧାନ ହୋଇ ନିଜକୁ
ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କର—
ନତୁବା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା କୁଞ୍ଚିତହାସ୍ୟ କରି
ତୁମର ଜୀବନ ଓ ଜାତିକୁ
ଗ୍ରାସ କରିବ,
ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ୧୬୪ ।

ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଗବେଷଣା

ତୁମର ଯଦି ଆବଶ୍ୟାନୁସରଣ ନ ଥାଏ
ଗବେଷଣା କରିବା
ତୁମ ପକ୍ଷେ
ଗୋଟାଏ ଭେକ୍ଟର କଣ୍ଠ ଛଡ଼ା
ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ;
ତୁମର ଅସଂଲଗ୍ନ ଜଣା
ଶୃଙ୍ଖଳିତ ହୋଇ
ପୂର୍ବ ଓ ପରର ସହିତ
କୌଣସି ଅର୍ଥରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ,—
ଏବଂ, ଭୂଯୋଦର୍ଶନ ତୁମକୁ
ଚିନ୍ତା ଓ କର୍ମର
ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତାରେ ନେଇ

ହଠାତ୍ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନ ପରି ବୁଲୁଛନ୍ତି ଆଲୁଅ ଦେଖେଇ
ବାଟ ବଣା କରି
ଆଉରି ବେଳୁବ୍ ଓ ଭବନ୍ନୁରା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଛଡ଼ା
କିଛି ବି କରି ପାରିବ ନାହିଁ—
ଦେଖ, ବଜାଇ ନିଅ;—
ତେଣୁ, ଯଦି ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ
ଗବେଷଣାହିଁ ତୁମର ଜୀବନର
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୁଏ,
ତାହାହେଲେ ଏପରି ବିଜ୍ଞାନକୁହିଁ
ଅନୁସରଣ କର
ଯାହାର ପାରମ୍ପରିୟ
ଗୋଟାଏ ଅର୍ଥ ଓ ଦର୍ଶନ ନେଇ
ସାର୍ଥକତାକୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି—
ଦେଖୁବ ଧନ୍ୟ ଓ ନିନ୍ଦିତ ହେବ
ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ! ୧୬୫ ।

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ

ଯେପରି ଚଳିଲେ
ମଣିଷ ବୃଦ୍ଧିରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇ
ଦାସ୍ତ୍ର ପାଏ
ତାହାହିଁ କରିବା,—
ଯାହା କଲେ ମଣିଷ
ପ୍ରାଣନ, ବ୍ୟାପନ ଓ ବର୍ଜନରେ ଉଦ୍‌ଘାସ୍ତ ହୋଇ
ବାର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇପାରେ
ତାହାହିଁ ଭାବିବା, କହିବା ଓ କରିବାକୁହିଁ
ପ୍ରକୃତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ;—
ଏବଂ, ଏହା ନକରି
କେବଳ ରେତୋଧାରଣବୃଦ୍ଧିସଂପନ୍ନ ହୋଇ

ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟାରେ, ଭାବିବାରେ ଓ କରିବାରେ

ଭର୍ତ୍ତ ବା ରୁଦ୍ଧରେତା ତ ହୋଇଛି ପାରେନା,

ପରନ୍ତୁ ଧାତୁଦୌର୍ବଲ୍ୟର ବିଶ୍ରୀ ଭୁକୁତିରେ

ପୁଣିତ ଓ ଲାଞ୍ଜିତହିଁ ହେବାକୁ ହୁଏ;—

କିନ୍ତୁ ଯେ ପ୍ରକୃତ ବ୍ରହ୍ମଚରଶିଖୀଳ

ବୃହତ୍ତର ଚିନ୍ତା ଓ କର୍ମରେ ବ୍ୟାପୃତ ଥିବାରୁ

ତାହାର ମନରେ ସେ-ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନହିଁ ଉଠି ପାରେନା,—

ଫଳରେ ଭର୍ତ୍ତରେତା ହେବା

ତାହା ପକ୍ଷେ

ସହଜ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ! ୧୭୭ ।

ଭଲପାଇବାର ସାଧନା

ଯଦି କିଛି ବା କାହାକୁ ବି

ଭଲପାଇବାକୁ ଚାହଁ—

ଭଲପାଅ, ତାହାହିଁ ଭାବ

ଏବଂ ତଦନୁରୂପ କର୍ମରେ

ନିଯୋଜିତ ହୁଅ—

ଏବଂ ଏହାର ଅନ୍ତରାୟ ଗୁଡ଼ିକୁ

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଦିଅନାହିଁ;—

ଏଇପରି ଚିନ୍ତା ଓ ଚଳନରୁ

ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ—

ତୁମର ଭଲପାଇବା

କିପରି ତାହା ହୋଇ

କର୍ମରେ ଉତ୍କଳ ହୋଇ

ପ୍ଲାବନ ପରି ତଳି ପଡ଼ୁଛି—

ତୃପ୍ତ ହେବ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ! ୧୭୭ ।

ଇଚ୍ଛାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ

ଯଦି ତୁମର ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିକୁ

ସୁସ୍ଥ, ସବଳ ଓ ଜାଗ୍ରତ ରଖିବାକୁ ଚାହଁ—

କର୍ମ ଭିତର ଦେଇ

ତାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟହହିଁ

କିଛି ନା କିଛି କରି

ଅନ୍ୟର ମଙ୍ଗଳ-ସଂପାଦନରେ

ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବହିଁ;—

ଦେଖିବ ତୁମର ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି

କେତେ କ୍ଷିପ୍ର, କର୍ମକୁଶଳ

ଓ ଜୀବନୀୟ

ହୋଇ ଉଠୁଛି! ୧୭୮ ।

ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିର ଜାଗରଣ

ତୁମ ଅନ୍ତରରେ ଯେତେବେଳେହିଁ

ଭଲ କିଛି କରିବାର ଆବେଗ ଆସୁଛି,

ତାହାକୁ ରୁଦ୍ଧ ନ କରି

ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ କର୍ମମାଧ୍ୟମରେ

ତାହାକୁ ମୂର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ

ଲାଗି ଯାଅ—

ଦେଖିବ, ଏହାଦ୍ୱାରା

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧନ ମଧ୍ୟରେହିଁ

ତୁମର ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି

କେତେ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିବ! ୧୭୯ ।

କୁ-ଅଭ୍ୟାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

ତୁମର କୌଣସି କୁ-ଅଭ୍ୟାସ କିମ୍ବା

କାମ, କ୍ରୋଧ ଇତ୍ୟାଦି—

ଯାହା ତୁମକୁ ଦୁର୍ବଳ ଓ ଖିନ କରିବାକୁ ଚାହେଁ

ତାହା ଯଦି ତ୍ୟାଗହଁ କରିବାକୁ ଚାହଁ—

ଯେତେବେଳେହଁ ତାହାର ସମ୍ମେଳ ଯେ-ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ

କାର୍ଯ୍ୟରେ ରତ କରିବାକୁ ଯାଉଛି

ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍

ତାହାଠାରୁ ବିରତ ହୁଅ,

କିମ୍ବା ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିରତ ହୋଇ

ସେଇ ସମ୍ମେଳକୁ

ଏପରି କୌଣସି ଚିନ୍ତା ଓ କର୍ମରେ

ନିଯୋଜିତ କର

ଯାହା ତୁମ ପକ୍ଷେ ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦ—

ଏବଂ, ଏହା ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଳାଅ

ଯେତେଦିନ ଏହା ତୁମର ସମ୍ୟକ୍

ଆୟତ୍ତ ଭିତରେ ନ ଆସିଛି;—

ଦେଖିବ, କିଛିଦିନ ଅଭ୍ୟାସ କଲେହଁ

ଅଭ୍ୟାସ ବା ରିପୁରୁଡ଼ିକୁ

ଏପରି ଆୟତ୍ତ କରି ପାରିବ ଯେ

ସେମାନେ କ୍ରୀତବାସ ପରି

ନତଜାନ୍ତି ହୋଇ

ତୁମର ଉପାସନାରେ ମୁଗ୍ଧ ରହିବେ;—

ଏହା ନ କରି କେବଳ ତ୍ୟାଗ କରିବାର ଚିନ୍ତାରେ

ତ୍ୟାଗ ତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ

ବରଂ

ଆଉରି ଆଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିବ! ୧୭୦ ।

ଆତ୍ମା ଓ ବିଶ୍ୱାସର ସ୍ଥଳ

ଯାହାକଠାରେ ତୁମର ଜୀବନଠାରୁ ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ଯାହା କିଛି

ନ୍ୟସ୍ତ କରିଅଛି,

ଯାହାକୁ ତୁମର

ପ୍ରାଣନ, ବ୍ୟାପନ ଓ ବର୍ତ୍ତନର

ଧାରକ ବୋଲି ଜାଣ,—

ଯାହା ବିଦିତ ବେଦ,—

କେବଳ ତାହାହିଁ ବା ସେହିଁ

ତୁମର ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣେ ବିଶ୍ୱାସର ସ୍ଥଳ;

ତାହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ବା କାହାଠାରେ ମଧ୍ୟ

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ରଞ୍ଜିତ ନ ହୋଇ

ନିରପେକ୍ଷ ଥାଇ—

ଯେ ଅବସ୍ଥା ତୁମ ସମ୍ମୁଖରେ

ଯେପରି ହୋଇ ଛିଡ଼ାହେବ

ତୁମର ବୋଧ ଓ ବିବେଚନାର ସହିତ

ଅଭିନିବେଶ ସହକାରେ

ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରି

ଯେପରି ବୁଝିବ,

ତତ୍ପ୍ରତି ତୁମର ଆତ୍ମା ଓ ବ୍ୟବହାରକୁ ମଧ୍ୟ

ସେହିପରି କରି ନିଅ—

ଦୁନିଆରେ ଖୁବ୍ କମ୍ ଠକିବ! ୧୭୧ ।

ସାହିତ୍ୟ

ଯାହାର ଅଧିଗମନରେ, ସଙ୍ଗରେ

ବା ଆଲୋଚନାରେ

ମଣିଷ ହିତରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ

ବା ଉନ୍ନୀତ ହୋଇପାରେ

ତାହାକୁହିଁ

ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ

ସାହିତ୍ୟ କୁହାଯାଏ! ୧୭୨ ।

ସହଜ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ

ସଂଗୀତ ପରି

ସହଜ ଚିତ୍ତବିନୋଦନକାରୀ

ପ୍ରାଣାୟାମ

କୃତିତ୍ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ,

ପୁଣି, ନୃତ୍ୟ ପରି

ଉତ୍କୃଷ୍ଟକାରୀ ବ୍ୟାୟାମ ମଧ୍ୟ

ବିରଳ;—

ତେଣୁ, ସଭାବର ଉଦ୍ଦୀପନା କରୁଥିବା

ଏପରି ନୃତ୍ୟଗୀତ

ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ଉଭୟଙ୍କର

ଜୀବନକୁ

ସହଜ ଓ ସୁନ୍ଦର କରିତୋଳେ ! ୧୭୩ ।

ମନ୍ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

ଯଦି ପାର ମନ୍ଦକୁ ମଧ୍ୟ ଏପରିଭାବରେ

ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କର

ଯାହା ତୁମର

ଓ ସମ୍ଭବ ହେଲେ

ତୁମର ପାରିପାଶ୍ୱିକ ପ୍ରତି

ମଙ୍ଗଳପ୍ରସ୍ତୁ ହୁଏ! ୧୭୪ ।

ବିବାହ

ବିବାହ ମଣିଷର

ପ୍ରଧାନ ଦୁଇଟି କାମନାକୁ

ପରିପୂରଣ କରେ,—

ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍‌ବର୍ଦ୍ଧନ,

ଅନ୍ୟଟି ସୁପ୍ରଜନନ;—

ଅନୁପମୁକ୍ତ ବିବାହ

ଏଇ ଦୁଇଟିକୁହିଁ କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରିତୋଳେ;

ସାବଧାନ!

ବିବାହକୁ ଖେଳନା ଭାବନାହିଁ—

ଯହିଁରେ ତୁମର ଜୀବନ ଓ ଜନନ ଜଡ଼ିତ! ୧୭୫ ।

ନାରୀ-ଜନନରେ

ନାରୀଠାରୁହିଁ ଜାତି ଜନ୍ମେ ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ,

ତେଣୁ, ନାରୀ ଯେପରି ବ୍ୟସ୍ତର ଜନନୀ

ସେଇପରି ସମସ୍ତର ମଧ୍ୟ;—

ଆଉ, ଏଇ ନାରୀ ଯେପରି ଭାବରେ ଆବିଷ୍ଟ ଥାଇ

ଯେପରି ଭାବେ ପୁରୁଷକୁ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ କରେ

ପୁରୁଷଠାରୁ ସେଇ ଭାବହିଁ

ନାରୀଠାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ;

ତେଣୁ, ନାରୀ ମଣିଷକୁ ପ୍ରକୃତିରେ

ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ପରିମିତ କରେ ବୋଲି

ଜୀବ ଓ ଜଗତର ମା;—

ତାହେଲେହିଁ ବୁଝ—

ମଣିଷର ଭରତୀ

ନାରୀହିଁ ନିରୂପିତ କରିଦିଏ;

ତେଣୁ, ନାରୀର ଶୁଦ୍ଧତାର ଉପରେହିଁ

ଜାତିର ଶୁଦ୍ଧତା, ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧି

ନିର୍ଭର କରୁଛି—

ହୁଏ,

ନାରୀର ଶୁଦ୍ଧତା

ଜାତି ପକ୍ଷରେ କେତେ ପରିମାଣରେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ! ୧୭୬ ।

ନାରୀର ବିବାହରେ ବରଣାଧିକାର

ନାରୀ ଯେତେବେଳେ ଗର୍ଭଧାରଣକ୍ଷମ ହୁଏ,

ସେତେବେଳେହିଁ ପ୍ରକୃତି ତାହାକୁ

ପୁରୁଷ ମନୋନୟନର କ୍ଷମତାରେ

ଅଧିଭୁକ୍ତ କରିତୋଳେ;—

ଏବଂ ନାରୀ ଯଦି ସ୍ୱେଚ୍ଛାମତେ

ମନୋନୟନ କରିବାକୁ ଚାହେଁ—

ସେତେବେଳେହିଁ ତାହା କେବଳ ପାରେ ସେ;

ନହୁଏ ପିତାମାତା ସର୍ବତୋଭାବରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖି

ଯାହାକୁ ବରଣ କରିବେ ସେମାନଙ୍କର କନ୍ୟା ପାଇଁ,

ସେ-ହିଁ କନ୍ୟାର ବର ରୂପେ

ପରିଗଣିତ ହେବ;—

ଏହାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ରର ନୀତି! ୧୭୭ ।

ବିବାହରେ ବହନ

ଯେ ତୁମକୁ ବହନ କରିବ

ତୁମକୁ ସର୍ବତୋଭାବରେ ବହନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ କି ନା

ହୁଏ ଦେଖ;—

ସର୍ବତୋଭାବରେ ବହନ କରିବା ମାନେହିଁ ହେଉଛି—

ତୁମର ପୂର୍ବ-ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଠାରୁ

ତୁମର ଧାତୁ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟକୁ ନେଇ

ତୁମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା-କିଛି

ସହ୍ୟ କରି—

ବୁଦ୍ଧି ବା ଉନ୍ନୟନରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିବା;—

ଆଉ, ଏହା ନହେଲେ

ବିବାହ ସାର୍ଥକ କିପରି ହେଲା? ୧୭୮ ।

ସାର୍ଥକ ବଧୂତ୍ୱ

ଯାହାକୁ ବହନ କରି

ସର୍ବତୋଭାବରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ

ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ପାରିବ,—

ଏବଂ, ଏଇ ବହନ କରିବାର ପ୍ରରୋଚନାରେ

ତୁମେ ଯେଉଁଠାରେ ମୁଗ୍ଧ ଅଥଚ ହୁଅ,

ତୁମର କୋମଳ ଓ ଉଚ୍ଚ ଭାବଗୁଡ଼ିକ

ଯେଉଁଠାରେ ଆଲୁକାୟିତ ଓ ଅବନତ,

ତୁମେ ତାଙ୍କରି ବଧୂ ହୁଅ,—

ସମାଜରେ ବରଣୀୟା ହେବ,—

ସତୀ ହେବ,

ଗରିମାମୟୀ ହେବ! ୧୭୯ ।

ବରଣାଦର୍ଶ

ଯଦି କୌଣସି ପୁରୁଷର

ଆଦର୍ଶାନୁପ୍ରାଣତା ଓ ସର୍ବପ୍ରକାରର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା

ତୁମକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଭକ୍ତିରେ

ଅବନତ ଓ ନତଭାବୁ କରି

ତାଙ୍କର ସେବାରେ କୃତାର୍ଥ ହୁଏ,

ଅନ୍ତରଠାରୁ ମୁଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହାଙ୍କର ସ୍ମୃତିଗାନ

ଉଚ୍ଛ୍ୱଳି ଉଠେ,

ତାହାକୁ ତୁମେ ବରଣ କରିପାର,
ଆତ୍ମଦାନ କରିପାର—
ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଲାଭ କରି
ସୁତି ଓ ସେବାରେ
ଧନ୍ୟହେବ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ! ୧୮୦ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ

ପୁରୁଷ ଯେଉଁଠାରେ ଜନ୍ମ, ଯଶ
ଓ ଗୌରବର ଉପକୌକନ ନେଇ
ଆଦର୍ଶକୁ ସାର୍ଥକ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ହୁଏ,—
ଏବଂ, ନାରୀ ଯେଉଁଠି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ,
ଧାରଣ, ସଂରକ୍ଷଣ, ପ୍ରେରଣା ଓ ସେବା ନେଇ
ତାଙ୍କରି ଅନୁସରଣ କରେ,—
ତାହାଠାରେ ସେଠାରେ
ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀରହିଁ
ଆବିର୍ଭାବ ହୁଏ! ୧୮୧ ।

ବିବାହରେ ବୟସ

ସ୍ବାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ
ପନ୍ଦରଠାରୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ
ବୟସର ପାର୍ଥକ୍ୟରେ
ସ୍ତ୍ରୀର ଉଚ୍ଚଳ ଜୀବନୀ-ଶକ୍ତି
ପୁରୁଷଠାରେ ସଂକ୍ରାମିତ ହୋଇ
ସମତାରେ
ଉଭୟଙ୍କ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟକୁ
ଅନେକାଂଶରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥାଏ,
ଏବଂ, ଜୀବନରେ, ଉଦ୍ୟମରେ ଓ ବର୍ଦ୍ଧନରେ

ଉନ୍ନୀତ କରି
ଆନନ୍ଦରେ, ପ୍ରମୋଦରେ, ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତିରେ
ଅଧିଭୁକ୍ତ କରାଇ
ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ସନ୍ତାନର ଅଧିକାରୀ କରିଦେଲେ—
ତେଣୁ ଏହା ଧର୍ମପ୍ରଦ! ୧୮୨ ।

ସ୍ବାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେପରି
ତୁମକୁ ନେଇ
ତୁମର ପରିବାର, ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଓ ଜଗତରେ,
ତୁମେ ଠିକ୍ ଜାଣ—
ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ ନେଇ
ପରିବାର, ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଓ ତୁମର ଜଗତରେ;—
ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ
ବ୍ୟତିକ୍ରମାନୁଯାୟୀ ଫଳ ମଧ୍ୟ
ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ତାଙ୍କର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟାନୁଯାୟୀ
ଆକ୍ରମଣ କରିବ,—
ସାଂଘାତିକ ହୋଇ
ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ତୁମର ବିଶେଷତ୍ବ ଅନୁଯାୟୀ
ଅନୁରୂପ ଆକ୍ରମଣ କରିବ! ୧୮୩ ।

ଭଗବାନଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ

ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ
ଉଭୟର ସଂଘାତରେ ଯେତେବେଳେ ଉଭୟ

ନିଜ ନିଜ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟରେ ଉଦ୍ଦାମ ଓ ଅବାଧ ହୁଅନ୍ତି,
 ଉଭୟଙ୍କର ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ
 ଯେଉଁଠାରେ ଉଭୟଙ୍କୁ ମୃତ୍ କରନ୍ତି ନ ତୋଳି
 ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ,
 ଆଦର୍ଶରେ ଆପ୍ରାଣ ହୋଇଉଠେ—
 ସେଇପରି ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷରେହିଁ
 ଭଗବାନ ମୂର୍ତ୍ତିହୋଇ ଆବିର୍ଭୂତ ହୁଅନ୍ତି,
 ଏବଂ ଜୀବ ଓ ଜଗତକୁ
 ସଂବୃଦ୍ଧି ପଥରେ ଆକର୍ଷଣ କରି
 ଅମୃତକୁ ପରିବେଷଣ କରନ୍ତି! ୧୮୪ ।

ଆଦର୍ଶତ୍ବ୍ୟତିରେ ପାତିତ୍ୟ

ତୁମେ ଯଦି ଆଅ—
 ତୁମର ପତିବ୍ରତା ସ୍ତ୍ରୀ ଯେପରି
 କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରେ ନା,—
 ସେଇପରି ତୁମର ଆଦର୍ଶ ଲକ୍ଷ
 ବା ଗୁରୁ ଯଦି ଆ'ନ୍ତି,
 ଏବଂ ତାଙ୍କଠାରେ ତୁମର ଭକ୍ତି
 ଯଦି ଅତୁଟ ହୋଇ ତୁମଠାରେ ତାହାକୁ
 ନିବନ୍ଧ ରଖି ପାରେ,—
 ନଷ୍ଟ ତୁମଠାରୁ ଦୂର—କେତେଦୂର ପଳାଇଯିବ,
 ଖୋଜିଲେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧାନ ମିଳିବ ନାହିଁ!—
 ଏବଂ ତୁମର ଏଥୁରୁ ପତନ ହେଲେହିଁ
 ଦୂରଦୃଷ୍ଟ ଲୋକଜିହ୍ଵାରେ
 ତୁମକୁ ତ ଆକ୍ରମଣ ନିଶ୍ଚୟ କରିବ,
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତୁମର ପତିବ୍ରତା ମଧ୍ୟ
 ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ପକାଇବ! ୧୮୫ ।

ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ପ୍ରେମରେ

ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ବା ଲାଞ୍ଜିତ ପ୍ରେମହିଁ
 ହାନଦ୍, ନୃଶଂସତା ଓ ଜଡ଼ତ୍ବର ପ୍ରଧାନ ଆମନ୍ତ୍ରକ!—
 ଯଦି କେହି ତୁମକୁ ଭଲହିଁ ପାଇଥାଏ
 ତାହାକୁ ସର୍ବପ୍ରକାରେ
 ସଂବର୍ଦ୍ଧନ କର, ପ୍ରତିଷ୍ଠା କର,
 ଉନ୍ନତିରେ ଅବିରାମ କରିବାର ପ୍ରୟାସଶୀଳ ହୁଅ,
 ସଂଯମଶୀଳ, ସ୍ଵାଧୀନ ହେବାକୁ ଦିଅ;—
 କିନ୍ତୁ ଚିକିତ୍ସା ଦୂରେଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଅ,—
 ତାହା ପାଖରେ ନିତାନ୍ତ ସହଜପ୍ରାପ୍ୟ ହୁଅନା,
 ତା ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରନା,—
 ଧନ୍ୟ ହେବ ଓ ଧନ୍ୟ କରିବ! ୧୮୬ ।

ନାରୀମୁଖୀନତାରେ ଶଇତାନର ଆକ୍ରମଣ

ଯେଉଁଠାରେ ପୁରୁଷ
 ନାରୀକୁ ତା'ର ପ୍ରିୟତମା କରିବାର ଆକୃତିରେ
 ନିଜକୁ ବିକିଦିଏ,—
 ଶଇତାନ ତାହାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି
 ସମାଜକୁ ଆକ୍ରମଣ କରେ,—
 ଜାଗ୍ରତ ଆଅ! ୧୮୭ ।

ସଂଯମର କସରତ୍

କେବଳ କସରତ୍-ସାପେକ୍ଷ ସଂଯମ
 ଅନେକ ସମୟରେ
 ବନ୍ଧୁଜ୍ଞା ଉଚ୍ଛ୍ଵଳିତାର
 ବନ୍ୟା ଆଣି ଥାଏ! ୧୮୮ ।

ବରଣ ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ

ବହନ କରିବାର ସର୍ବବିଧି ଲେଖକୁ
ସୁଖ ମନେକରି
ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତିରେ ଅବନତ ହୋଇ,
ସାଥକ ବିବେଚନାରେ
କେହି ଯଦି ତୁମଠାରେ ନିଜକୁ ନ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ,
ଏବଂ ତାହା ଯଦି ନ୍ୟାୟତଃ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟତଃ
ତୁମକୁ ଅଭିନନ୍ଦିତ କରି
ତୁମର ଆଦର୍ଶରେ ତୁମକୁ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ କରିତୋଳେ
ତୁମେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କର ନା;
ଏବଂ, ଏପରି ଯଦି କିଛି ରହିଯାଇ ଆଏ
ଯାହା ଅଶୁଭକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରେ,—
ଏପରିଭାବରେ ନିରସ୍ତ କର
ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାରେହିଁ
ସେ ତୁମପ୍ରତି କ୍ଷୁଦ୍ଧ ନ ହୋଇ
ଭକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ
ଚିରଦିନ ନନ୍ଦିତ ରହିପାରେ! ୧୮୯ ।

ଅନୁଲୋମ ବିବାହ ଓ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବରେ ଜାତିର ଅଧଃପତନ

କେଉଁ କୁଳକ୍ଷଣରେ
କିପରି ଭାବରେ
ଅନୁଲୋମ ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହ ଓ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷା
ପାଡ଼ିତ, ବିଧିସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା,
ଏବଂ
ସେଇ ସମୟରୁହିଁ

ଜାତି, ସମାଜ ଓ ଦେଶ
ଅଧଃପତନର ଅଭିମୁଖେ
ଅବାଧ ବେଗରେ ଛୁଟିଅଛି:—
ଦୁଃଖ ଠିଆ ହୁଅ,—
ଏବେବି ସମୟ ଅଛି! ୧୯୦ ।

ଅନୁଲୋମରେ ପୁଣ୍ୟ ଓ ପ୍ରତିଲୋମରେ ପାପ

ପ୍ରତିଲୋମରେ ଯେପରି ଉଚ୍ଚ ସହଜ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ
ଅପହତ ଓ ଅନାଦୃତ ହୋଇ
ନିମ୍ନ ସଂସ୍କାରରେ ବାଧ୍ୟ ଓ ବି-ନୀତ ହୁଏ,—
ତେଣୁ, ସେ ଯେପରି ନିମ୍ନକୁ ଆଉରି ଦୁର୍ବଳ କରି ମୂର୍ତ୍ତ କରେ
ଅବସନ କରି ତାହାର ଶିଶୁକୁ,—
ତାହାର ପିତା ଓ ମାତାର ସହଜ ଓ ପୁଷ୍ଟ ସଂସ୍କାରରୁ—
ଏବଂ ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଅସମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପାପ;—
ଅନୁଲୋମ ସେଇପରି
ପୁରୁଷର ଉଚ୍ଚ ସହଜ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ
ଆଗ୍ରହରେ ଆନନ୍ଦରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ
ଧାରଣ କରେ ବୋଲି
ସେ ମୂର୍ତ୍ତ କରି ପାରେ ତା'ର ଶିଶୁକୁ—
ଅଧିକତର କରି—
ତାହାର ପିତା ଓ ମାତାର ଉଚ୍ଚ ସହଜ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକରେ—
ତେଣୁ, ସେ ବିଷମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ
ପୁଣ୍ୟ ଓ ପବିତ୍ର! ୧୯୧ ।

ପ୍ରେମର ବିକୃତି

ପ୍ରେମର ଗନ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ

କାମୋଦୀୟା କାମିନୀ,

ଲାଞ୍ଛନା-ମାଲ୍ୟ

ତାହାର କଣ୍ଠକୁ

ଶୋଭିତ କରିଛି ଆସ! ୧୯୨ ।

ଆଦର୍ଶହୀନର ବରଣରେ ହୀନତ୍ବରେ ପର୍ଯ୍ୟବସାନ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତା (heredity) ଅଛି—

କିନ୍ତୁ ଅହଂ ଆହତ ହୋଇ,

ଆକ୍ରୋଶରେ ଓ ଈର୍ଷାରେ କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ

ଉନ୍ନତିକୁ ଅର୍ଜନ କରିଛି,—

ଅଥଚ ଆଦର୍ଶପ୍ରାଣତା

ତାହାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ଡୋଳିନାହିଁ,—

ସଂବୃଦ୍ଧ କରି ନାହିଁ,

ସାର୍ଥକ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ନାହିଁ,—

ତୁମେ ବରଣ-ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ

ତାହାଠାରୁ ଦୂରେଇ ଥାଅ,—

କାରଣ, ଏଇ ବରଣ

ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ

ଉତ୍ତମକୁ ମୂର୍ତ୍ତି କରି ପାରିବ ନାହିଁ,—

ବରଂ ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତାକୁ

ନିକୃଷ୍ଟତର କରି—

ହୀନତ୍ବରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ କରିବ,

ହୁଈଁ ତାଲା! ୧୯୩ ।

ସ୍ତ୍ରୀର ଉଦ୍‌ଘାପନାରେ ଜନକତ୍ବ

ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀର ଭାବ

ତୁମକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଉଦ୍‌ଘାପିତ କରି

ତାହାଠାରେ ଆନତ କରାଇବ,

ତୁମେ ତୁମର

ମୂର୍ତ୍ତି ଉକ୍ତ ଭାବରେ

ଜନକ ହେବ—

ଠିକ୍ ଜାଣ! ୧୯୪ ।

ସ୍ତ୍ରୀର ଭାବ ହିଁ ସନ୍ତାନର ଜନନୀ

ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀର ଉନ୍ନତ ଭାବ

ଓ ଆକାଂକ୍ଷା-ଆଲୋଚନା

ତୁମକୁ ଯେତେହିଁ ଉନ୍ନତ

ଓ ଉଦ୍‌ଘାପିତ ଭାବାବିଷ୍ଣୁ କରି ଡୋଳିବ,

ଏବଂ ତତ୍ତ୍ବାବଗ୍ରହ ହୋଇ

ତୁମେ ତା'ଠାରେ ଆନତ ହେଲେ

ତୁମର ସନ୍ତାନ ଯେ

ସେଇପରି ଓ ତାହାହିଁ ହେବ

ତହିଁରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ,

ହିସାବ କରି ତଳ! ୧୯୫ ।

ବିଦ୍ୱେଷଭାବାପନ୍ନା ସ୍ତ୍ରୀ-ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ କ୍ଷୀଣ ଶିଶୁର ଉଦ୍‌ଭବ

ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ତୁମପ୍ରତି

ବିଦ୍ୱେଷଭାବାପନ୍ନ ହୋଇ ଥା'ନ୍ତି,

ସେଇ ବିଦ୍ୱେଷଭାବର ପ୍ରଶ୍ନମନୋଦେଶ୍ୟରେ

ତାହାର ପରିଚୟା କରି ଚାହାଁଠାରେ
 କାମପରାୟଣ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହୁଅନା;—
 ଏହାଦ୍ୱାରା ତୁମର ଶିଶୁ ନିଶ୍ଚୟ
 ଦେହ, ମନ ଓ ପ୍ରାଣରେ
 ଯେ କ୍ଷୀଣ ହେବ
 ତାହାର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ! ୧୯୬ ।

ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିସମ୍ପନ୍ନା ସ୍ତ୍ରୀର ସଂସ୍ରବତ୍ୟାଗ

ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ତୁମଠାରେ ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିସମ୍ପନ୍ନା,
 କ୍ଷାପ୍ତା, କ୍ଷୀଣମତିସମ୍ପନ୍ନା,
 ଦୁଃଖ ଓ ଦୁଃଖଭାବସମ୍ପନ୍ନା, ଅସନ୍ନତା ଇତ୍ୟାଦି ହୋଇଥା'ନ୍ତି
 ତୁମେ ତାଙ୍କର ସୁଖ, ସୁବିଧା,
 ଭରଣପୋଷଣ ଇତ୍ୟାଦିର ସମ୍ୟକ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି
 ଦୂରରେ ଥାଅ,—
 ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ତୁମକୁ
 ବେଶ୍‌କରି ବୁଝି
 ତୁମଠାରେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ, ଆସକ୍ତ ଓ ସ୍ତୁତିବାଦସମ୍ପନ୍ନା ନ ହୁଅନ୍ତି;—
 ତାହାହେଲେ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ତୁମେ
 ଏଇ ଦୁର୍ଦ୍ଦେବଠାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ
 ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିରେ
 ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ହୋଇ ପାରିବ ! ୧୯୭ ।

ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀର ସଂସ୍ରବତ୍ୟାଗରେ କଲ୍ୟାଣ

ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି
 ତୁମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇପାର,
 ହୁଏତ ତା ଠାରୁ
 ତୁମେ ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାରେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇପାର;

କିନ୍ତୁ ସାବଧାନ
 ସାଂଘାତିକ କୌଣସି କାରଣ ଛଡ଼ା
 ତାହାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେହିଁ ଶାସନ କରନା,
 ତାହାକୁ ତୁମର ସାମର୍ଥ୍ୟାନୁଯାୟୀ
 ଆହାର, ଲୁଗାପଟା
 ଓ ସମ୍ଭବମତ ଉପଯୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦାନ କରିବାରେ
 ବିମୁଖ ହୁଅ ନା,—
 ବା ଅନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବହାରରେ ଆତ୍ମାତ କରନା;—
 ବରଂ ସଂସ୍ରବ ତ୍ୟାଗ କରି ଦୂରରେ ଥାଅ,—
 ଅଶାନ୍ତି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ
 କଲ୍ୟାଣ ତୁମର ସେବା କରିବ—
 ନିଶ୍ଚୟ ! ୧୯୮ ।

ରାଜ-ମକ୍ଷୀ (Drone)

ଯେଉଁଠାରେ ପୁରୁଷ
 ସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ରଞ୍ଜିତ ଓ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ
 ସ୍ତ୍ରୀଠାରେହିଁ ସାର୍ଥକ ହେବାକୁ ଚାହେଁ,
 ଅଥଚ ତା'ର ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧତାରେ
 ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଓ ଜଗତକୁ ରଞ୍ଜିତ ବା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ
 କରିବାର ଆକୃତି
 ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠି ଛିଡ଼ାହୁଏ ନା,—
 ସେଠାରେ ପୁରୁଷର ତେଣା କଅଁଳିଲେ ମଧ୍ୟ
 ରାଜ-ମକ୍ଷୀ (Drone) ନିଶ୍ଚୟ ! ୧୯୯ ।

ପିତାମାତାଙ୍କ ସେବାରେ ସ୍ତ୍ରୀ

ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖ ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀର
 ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟହିଁ ଯେପରି ହୁଏ

ତୁମର ପିତାମାତା ବା ଯାହାଠାରୁ ପୁଷ୍ପ ହୋଇଛି

ଏପରି ସମ୍ବନ୍ଧ ମଙ୍ଗଳକାମୀର ସେବା କରିବା:

ଏଇ ସେବାବିମୁଖ ହୋଇ

ତୁମର ସେବା କରିବାକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଦିଅନା:—

ବରଂ ତୁମେ ଯଦି ମୋତେହିଁ ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀ

ସେବାର ଆକାଂକ୍ଷା ନକର ତା ମଧ୍ୟ ଭଲ,

କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେବାରେ ସାଧ୍ୟମତ

ତିଳେମାତ୍ର ତୁଟି ନହୁଏ;—

ଦେଖୁବ ଅତୀତ ଜୀବନ

କିପରି ରଙ୍ଗୀନ୍ଦ୍ରାବରେ ଉଦିତ ହୋଇ,

ରଙ୍ଗୀନ୍ ଆଲୋକରେ

କିପରି ତୁମକୁ ଉଦ୍ଭାସିତ କରି ଚୋଲିଛି! ୨୦୦ ।

ନାରୀର ଏକଗାମିନୀତ୍ବ ଓ ପୁରୁଷର ବହୁଗାମିତ୍ବ ଧାତୁଗତ

ଧାତୁ ବା temperament ହେଉଛି ବୈଧାନିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ
(characteristics of the system)

ଯାହାକି ଅନେକାଂଶରେ ମଣିଷର ବୋଧ,

ଚିନ୍ତା, ଚରିତ୍ର ଓ ଚଳନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରେ;

ତେଣୁ, ପୁରୁଷର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି

ଜୀବନକୁ ଉପୁ କରିବା,

ନାରୀ ସେଠାରେ ଧାରଣ କରି ମୂର୍ତ୍ତି କରେ

ଓ ବୃଦ୍ଧିରେ ନିୟୋଗ କରେ,

ଏବଂ ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଏକକାଳୀନ ଏକକକୁ;—

ପୁରୁଷ ଏଇ ସମୟରେ ବହୁରେ ଉପୁ କରିପାରେ,

ତେଣୁ ନାରୀର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟହିଁ ହେଉଛି ଏକଗାମିନୀ ହେବା,

ଏବଂ ଏହା ତା'ର ସୁସ୍ଥ ମନର ସମ୍ପଦ—

ପୁରୁଷ କିନ୍ତୁ ସ୍ୱଭାବତଃହିଁ

ବହୁଗମନ-ପ୍ରବଣତା ନେଇ ଜୀବନ ଧାରଣ କରେ:

ତେଣୁ,

ତୁମର ସ୍ୱାମୀ ଆଦର୍ଶରେ, ଚରିତ୍ରରେ,

ଜ୍ଞାନରେ ଓ ସେବାରେ ଉତ୍କଳ ଥାଇ ମଧ୍ୟ

ଯଦି ବହୁଭାର୍ଯ୍ୟାସମ୍ପନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି,

ଏବଂ, ତାହା ଯଦି ତୁମର ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପକ୍ଷେ

ଅମଙ୍ଗଳପ୍ରଦ ନହୁଏ,—

ଦୁଃଖିତ ହୁଅନା,

କର୍ଷାଦ୍ୱିତା ହୁଅନା,

ବରଂ ଭଲପାଅ, ଯଦି ନିଅ;—

ଦେଖୁବ

ତୁମଠାରେ ତୁମର ସ୍ୱାମୀ

ଆଉରି ତୁମେ-ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି,—

ଚିନ୍ତା କରନା! ୨୦୧ ।

ବହୁ-ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରହଣର ସାମର୍ଥ୍ୟ

ଯିଏ ଆଦର୍ଶରେ ଅଚଳ,

ଆଦର୍ଶ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଆପ୍ରାଣ,—

ନାରୀ ଯାହାଙ୍କର ତାହାହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ହେବା ଛଡ଼ା

ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ତାହାଙ୍କୁ ନିଜପ୍ରତି

ଅବନତ କରି ପାରେ ନା,

ଏଇପରି ପୁରୁଷହିଁ ବହୁତଃ ବହୁ-ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରହଣରେ ସମର୍ଥ;—

ନହୁବା

ଏହା ଯାହାର ନାହିଁ

ବହୁ-ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରହଣରେ ସେ କ୍ଷୀଣ, ଦୁର୍ବଳ ଓ ମୂଢ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିବ

ତାହାହିଁ ଆଶା କରାଯାଏ;—

ତେଣୁ ଆଦର୍ଶରେ ଯିଏ କଠୋର ଓ ଅତୁଟ—

ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ମନୋନୟନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ,—

ଏଇପରି ପୁରୁଷକୁହିଁ କର—

ସାର୍ଥକ ହେବ! ୨୦୨ ।

ଏକାନ୍ତପ୍ରାଣୀତାରେ ଏକତା

ଏକ-ରେ ଯେଉଁମାନେ ବାସ୍ତବିକଭାବରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ

ପ୍ରକୃତ ଏକତା ସେଠାରେହିଁ ଅଧିଷ୍ଠିତ,—

ଆଉ, ଏହି ଭାବରେ—

ଯୁକ୍ତି-ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ;—

ଭାବ ବା ବୋଧ ଯୁକ୍ତିକୁ ସୃଷ୍ଟି କରେ,

ଯୁକ୍ତି ବୋଧ'ର ପଥକୁ

ପରିସର ଓ ପ୍ରସାର କରେ ମାତ୍ର ! ୨୦୩ ।

ସମାଜ

ଯେତେବେଳେହିଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ

ଏକ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ

ଦଳବନ୍ଧ ହୋଇ

ତାଙ୍କୁହିଁ ସାର୍ଥକ କରିବାକୁ ଚାଲନ୍ତି,—

ସେତେବେଳେହିଁ ସେଇ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜନମଣ୍ଡଳୀକୁହିଁ

ସମାଜ କୁହାଯାଏ! ୨୦୪ ।

ଏକତାରେ ଆଦର୍ଶ ଓ ବିବାହ-ବନ୍ଧନ

ଜନମଣ୍ଡଳୀ ଉନ୍ନତ

ଓ

ଏକତାବନ୍ଧ ରହିବାର

ହୁଇଁ ପ୍ରଧାନ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ—

ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶ,

ଆଉ ଗୋଟିଏ

ଉତ୍ତମରେ ବିବାହ-ବନ୍ଧନ! ୨୦୫ ।

ବିଭିନ୍ନତାର ଐକ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର

ଯେତେ ବିପରୀତ ଓ ବିସଦୃଶ ଗୁଣଯୁକ୍ତ ମଣିଷ

ତୁମଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ପାଇ,

ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି

ତୁମେ-ସର୍ବସ୍ୱ ହେବେ,—

ତୁମେ ସେତେହିଁ ବିଭିନ୍ନତାର ଐକ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର ହେବ,

ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପ୍ରୀତି

ତୁମକୁ ଉପାସନା କରିବ! ୨୦୬ ।

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକର ସ୍ୱାର୍ଥ-କେନ୍ଦ୍ର

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ହୁଏ

ସେତେବେଳେହିଁ ସ୍ୱାର୍ଥପର ହୋଇଉଠେ,

ଏବଂ ଏଇ ପ୍ରୟୋଜନହିଁ

ପ୍ରୟୋଜନୀୟକୁ ନେଇ

ନିଜଠାରେ ଯୁକ୍ତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ

କାମନାର ସୃଷ୍ଟି କରେ;

ପୁଣି, ଯେତେବେଳେହିଁ ତାହାର ଏଇ

କାମନା ପୂରଣ ହୁଏ

ସେତେବେଳେହିଁ ତା'ର ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ହୁଏ

ବା କାମନା ଚରିତାର୍ଥ ବା ଯୁକ୍ତ ହୁଏ;—

ତାହାହେଲେହିଁ ଦେଖାଯାଏ

ମଣିଷଠାରେ ଅଛି ନିଜର,

ଏବଂ, ନିଜର ପୁଣି ପାଇଁ ଅଛି

ଅର୍ଥ ବା ପ୍ରୟୋଜନ,—

ଏବଂ, ପ୍ରୟୋଜନହିଁ କାମ ବା କାମନାକୁ ସୃଷ୍ଟି କରେ,

ଏବଂ, ତାହାର ସିଦ୍ଧି ହେଲେହିଁ

ସେଇ କାମନାର ମୋକ୍ଷ ହୋଇଥାଏ,—

ଏବଂ, ଏଗୁଡ଼ିକର ସବୁହିଁ ତା'ର ଆତ୍ମପୁଣି ପାଇଁ!

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ବୁଝିପାରେ ନା

କ'ଣ କ'ଣ ନେଇ ତା'ର ନିଜର,

ସେତେବେଳେହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥ

ତାହାକୁ, ତାହାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକୁ

ବଞ୍ଚିତ କରି,

ତାହାଠାରୁ ତାହାର ଜୀବନ, ପୁଣି

ଓ ବୃଦ୍ଧିର ଉପକରଣ ସଂଗ୍ରହ କରି

ନିଜର ଜୀବନକୁ ପୁଣି ଓ ବୃଦ୍ଧିରେ ସମୃଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଏ;

ଅଥବା ଯାହାକିଠାରୁ ବା ଯେଉଁମାନଙ୍କଠାରୁ

ଏଇ ପୁଣି ବା ବୃଦ୍ଧିର ଉପକରଣ ସଂଗ୍ରହ କରେ,

ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ, ପୁଣି ଓ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରତି

ନିଜର ମଧ୍ୟ ଦିଏ ନା;—

ତେଣୁ, ବଞ୍ଚନା ଓ ବ୍ୟର୍ଥତା

ତାହାକୁ ବଞ୍ଚିତ ଓ ବ୍ୟର୍ଥ କଞ୍ଜି-କରି

ଆଜୀବନ ଅନୁସରଣ କରେ:

ତୁମେ ଯଦି ଜୀବନ, ପୁଣି ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ

ପ୍ରକୃତହିଁ ତାହୁଁ,—

ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକୁ ସ୍ୱାର୍ଥକେନ୍ଦ୍ର କରିତୋଳ,—

ବଞ୍ଚନା ଓ ବ୍ୟର୍ଥତା, ଦେଖିବ

ତୁମକୁ ଆଉ ଅନୁସରଣ କରିବ ନାହିଁ! ୨୦୭ ।

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକରେ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ କ୍ଷୟ

ମଣିଷ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକ ଛଡ଼ା

ବଞ୍ଚେ ନା ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ନା,—

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକ ନେଇ ତା'ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ;—

ଆଉ, ଏଇ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକର ଆଦର୍ଶ

ଯଦି ତାହାର ଅନୁକୂଳ ନ ହୁଏ,

ତାହାହେଲେ ମଧ୍ୟ କ୍ଷୟ ଅତି ସମ୍ଭବ ! ୨୦୮ ।

କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗ

କର୍ମ କରି ଯାହା ଲାଭ କରାଯାଏ

ତାହା ଦାନ କରି

ଅନ୍ୟକୁ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞତାଗୀ କରିବାକୁହିଁ

ପ୍ରକୃତ କର୍ମଫଳତ୍ୟାଗ କୁହାଯାଏ;

ତେଣୁ, କର୍ମଫଳତ୍ୟାଗରେ

ବହୁଭାବରେ ତାହା ଗୁଣିତ ହୋଇ

ସେଇ ତ୍ୟାଗକର୍ତ୍ତାକୁ

ଫଳବାନ୍ କରିତୋଳେ ! ୨୦୯ ।

ପ୍ରାଣହୀନ ସମାଜ

ସମାଜର ଯଦି ଆଦର୍ଶ ନଥାଏ

ତାହା ପ୍ରାଣହୀନ, ଅତ୍ୟବ ଚଳନହୀନ,—

ତେଣୁ କ୍ଷୟରେ

ନିଃଶେଷ ହୋଇଯାଏ! ୨୧୦ ।

ସମାଜ-ବିଧାନରେ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ

ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସମାଜହିଁ ଯେପରି

ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଧାନ (system)—

ଏବଂ, ଏଇ ବିଧାନର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗହିଁ ହେଉଛି—

ବିପ୍ର, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଶୂଦ୍ର:—
 ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେହିଁ ହେଉ
 ଯେଉଁ ସମାଜ ବଞ୍ଚି ରହିଛି
 ଓ ଉନତି ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛି
 ସେଠାରେହିଁ ଏଇ ଚତୁର୍ବିଧ କ୍ରିୟା (function) ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ଅଛି;
 ଏବଂ, ତାହା ଯେପରି ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ହେବ,
 ସମାଜର ଉନତି ମଧ୍ୟ ତଦନୁରୂପ ହେବ! ୨୧୧ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ବ

ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ
 ଇଷ୍ଟରେ ଉପାସନା ଓ ଅନୁରକ୍ତିକୁ
 ଅନୁଷ୍ଠ କରନ୍ତି—
 ଅଧ୍ୟୟନ, ଗବେଷଣା, ଅଧ୍ୟାପନା, ତାଙ୍କର ଓ ତାହାର ଯଜନ
 ଓ ଯାଜନ, ଦାନ ଏବଂ ପ୍ରତିଗ୍ରହର ସହିତ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିଜରୁହିଁ ବିଭିନ୍ନ ମୂର୍ତ୍ତି ବୋଧରେ,
 ତାହାର ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିର ସେବା କରି
 ବ୍ରହ୍ମ ବା ବୃହତ୍ତର ଭାବରେ ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି
 ସେ ବା ସେମାନେ ହିଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ;—
 ଯଦି ସାର୍ଥକ ହେବାକୁ ତାହା—
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର,—
 ଏବଂ, ତାହା ଏପରି ଭାବରେ
 ଯହିଁରେ ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ବ ତୁମର
 ସ୍ୱଭାବ ଓ ଚରିତ୍ରରେ ଅନୁପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ
 ତୁମକୁହିଁ ମୂର୍ତ୍ତିବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି
 ମଣିଷ ବୋଧ କରିପାରେ! ୨୧୨ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟତ୍ବ

ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ
 ଇଷ୍ଟରେ ଉପାସନା ଓ ଅନୁରକ୍ତିର ସହିତ
 ଜ୍ଞାନ, ଗବେଷଣା ଇତ୍ୟାଦିର ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରି,
 ଜୀବକୁ କ୍ଷତ ଓ ବେଦନାରୁ
 ଟ୍ରାଣ ଓ ନିରାମୟ କରି
 ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିର ସେବାରେ
 ଜୀବନକୁ ବାସ୍ତବଭାବରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଛନ୍ତି—
 ସେ ବା ସେମାନେହିଁ କ୍ଷତ୍ରିୟ କୁହାଯାଏ;—
 ଯଦି ବୀରତ୍ବହିଁ ତୁମର କାମ୍ୟ ହୁଏ,
 ନିଷ୍ଠାର ସହିତ
 କ୍ଷତ୍ରିୟତ୍ବକୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କର! ୨୧୩ ।

ବୈଶ୍ୟତ୍ବ

ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ ଇଷ୍ଟପ୍ରାଣ ହୋଇ
 ଉପାସନା ଓ ଅନୁରକ୍ତିର ସହିତ
 ଜ୍ଞାନ, ଗବେଷଣା ଇତ୍ୟାଦିର ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରି
 ତାହାର ଉତ୍କର୍ଷ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
 ସେବାରେ
 ମଣିଷର ପ୍ରୟୋଜନ ପୂରଣ କରି,
 ଅର୍ଥ ଓ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଆହରଣ କରି,
 ତତ୍-ଉନତିକଳେ ମଣିଷର ଉଦ୍‌ବର୍ଦ୍ଧନ ପାଇଁ ଦାନ କରି
 ସାର୍ଥକତାକୁ ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି
 ସେ ବା ସେମାନେହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ବୈଶ୍ୟ;—
 ଯଦି ତୁମର ଇଷ୍ଟପ୍ରତିଷ୍ଠାଦ୍ୱାରା
 ଜନସେବାରେ ମଣିଷକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରି
 ନିଜେ ସମୃଦ୍ଧ ହେବାକୁ ତାହା,—

ତେବେ ବୈଶ୍ୟଦ୍ୱର ଆରାଧନାଠାରୁ

ବିମୁଖ ହୁଅନା! ୨୧୪ ।

ଆର୍ଯ୍ୟ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ମନେରଖ

ଉଞ୍ଚବୃତ୍ତି-ଅବଳମ୍ବୀ ଆର୍ଯ୍ୟ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ଅର୍ଥ ଓ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର

ଲୋଭୁପ ନୁହନ୍ତି ବା ନଥିଲେ;—

ସେମାନେ ବେଦ (ଜ୍ଞାନ), ଆରାଧନା, ଜନସେବା

ଓ ସଂରକ୍ଷଣର

ପୂଜକ, ସେବକ ଓ ନିୟାମକ—

ଏବଂ ଏହାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ, ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ,—

ତେଣୁ ସେମାନେ ଜାତିର ପ୍ରଭୁ! ୨୧୫ ।

ଦ୍ୱିଜର ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ଯାଜନ

ଦ୍ୱିଜର ନିତ୍ୟ-ନୈମିତ୍ତିକ କର୍ମ ଭିତରେ

ଗୋଟାଏ ପ୍ରଧାନ କର୍ମ ହେଲା

ଯାଜନ କରିବା;—

ତୁମର ଯଦି ବିହୁ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟ

ବାସ୍ତବିକ ଆଦର୍ଶାତ୍ମରୁ ଥାଏ,

ତେବେ ଏଇ ଯାଜନ-ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ

ତ୍ୟାଗ କରନା,—

ଉପଭୋଗ ଓ ବୃଦ୍ଧି

ହୁହେଁ ହୁମର ନିତ୍ୟସହଚର ହେବେ! ୨୧୬ ।

ବିକ୍ଷତ ସମାଜ-ଜୀବନ

ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୂଢ଼ ନ ହେଲେ

ଯେପରି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରାଯାଏ ନା,

ସେଇପରି ମୂର୍ଖତା ବିରାଟ ନ ହେଲେ

ଏଇ ବିଧାନ (system) ଓ କ୍ରିୟାକୁ (functionକୁ)

ଛିନିଭିନି କରାଯାଏ ନା;—

ଯେ କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଭିତର-ଦେଇ

ବିଷ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହେଉ ନା କାହିଁକି

ଜୀବନ ସଙ୍କଟାପନ୍ନ—ଅତି ନିଷ୍ଠୁର,—

ସେହିପରି ଯେ-କୌଣସି ବର୍ଷ ଭିତର ଦେଇ

ଉଚ୍ଛ୍ୱାଳିତା ଆସୁନା କାହିଁକି,

ସମାଜ-ଜୀବନ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ଓ ବିକ୍ଷତ ହେବ

ଏହା ଅତି ନିଷ୍ଠୁର,

ଏବଂ, ତାହା ବ୍ୟତି ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଯେପରି,

ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି! ୨୧୭ ।

ଶଇତାନର ପିଛିଳ ବର୍ମ

ଅର୍ପିତ କ୍ଷମତା

ଯାହାକି ମଣିଷକୁ

ଦ୍ରାଣ, ତୃପ୍ତ ଓ ବର୍ଦ୍ଧନ କରେ ନା,

ତାହା ଶଇତାନର

ତମସାହୁଳ ପିଛିଳ ବର୍ମ! ୨୧୮ ।

ନୀଚର ଆଶ୍ରୟରେ ସଂସ୍କୃତ ନୀଚତା

ଯେ ନୀଚର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ

ନୀଚତାର ସଂସ୍କାର କରିବାକୁ ଚାହେଁ,

ସଂସ୍କୃତ ନୀଚତାରେ ଯେ

ସେ ସଂସ୍କୃତ ହେବ

ତହିଁରେ ଆଉ ଚିନ୍ତା କ'ଣ? ୨୧୯ ।

ପାଇବାର ପଥ

ଠିକ୍ ଜାଣି—

ଯଦି ତୁମର କିଛି ଚାହିଦା ଥାଏ,

ତାହାହେଲେ ଏପରିଭାବରେ କିଛି କରିବାକୁ ହେବ

ଯେପରିଭାବେ କଲେ

ଯାହା ଚାହୁଁଛ ତାହା ପାଇପାର;—

ଏବଂ, ତାହା ନ କରି ପାଇବାର ଆଶା କରିବା

ବିତ୍ତମନା ମାତ୍ର!

ତୁମର କରିବା ଯେତେବେଳେହିଁ

ଯେପରିଭାବରେ ପାଇପାର

ତାହାର ଅନୁସରଣ କରିବ ନାହିଁ,

ଯାହା ଯେପରି କରି ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁ

ତାହା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଘଟିଉଠିବ ନାହିଁ;

ତେଣୁ କହେ—ଯଦି ଚାହୁଁଛ

ତେବେ ତୁମର କରିବାକୁ

ବାସ୍ତବରେ ଏପରିଭାବରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କର,

ଯହିଁରେ ପାଇବାଟା

ଘଟି ଉଠିବ! ୨୨୦ ।

ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିର ପରିଣାମ

ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିର ଅବ୍ୟର୍ଥତା

ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରହେଳିକାରେ

ଜୀବନକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରେ! ୨୨୧ ।

କୃତକାର୍ଯ୍ୟତାର ଧାରା

ଯଦି କରିବାକୁହିଁ ଚାହୁଁ

ଯେଉଁ କାମ କରିବାକୁ ହେବ

ତାହା କିପରି ଭାବରେ, କ'ଣ କ'ଣ ଦେଇ—

ପାରମର୍ଯ୍ୟ ହିସାବରେ, ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ ଚିନ୍ତାକରି ନିଅ,—

ତାପରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତୁମର

ଅବସ୍ଥା ଓ ସାମର୍ଯ୍ୟର ଆନୁପାତିକ କରି

ମିଳାଇ ନିଅ,—

ଏବଂ ଏହା ସହିତ ବେଶ୍‌କରି ଦେଖି ନିଅ

କେତେ ସହଜରେ, କେତେ କମ୍ ସମୟରେ,

କେତେ କମ୍ ଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି

ତା'ର ସଂପତ୍ତିର ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ;—

ଏବଂ ଏହାର ଅନ୍ତରାୟଗୁଡ଼ିକୁ

ଯେପରି ସମ୍ଭବ ବଶୀଭୂତ କରି—

ଅନୁକୂଳ କରି କିମ୍ବା ଅବହେଳା କରି,

କରିବାର ଉପାୟଗୁଡ଼ିକ ତୁମ ପରି ଭିତରକୁ ଆଣି,

କ୍ଷିପ୍ରତାର ସହିତ ଜାମବେଗରେ ଲାଗିଯାଅ,—

କୃତକାର୍ଯ୍ୟତା ଯେ ତୁମକୁ

ଦାସୀ ପରି ସେବା କରିବ,

ସେଥିରେ ଆଉ ସନ୍ଦେହ କଣ? ୨୨୨ ।

ଜୀବନର Elixir

ଜୀବନର elixir—ଯାହା ଉପଭୋଗ୍ୟ

ଅର୍ଥାତ୍, ଯାହା ଦେଇ ଜୀବନକୁ

ଉପଭୋଗ କରାଯାଇପାରେ—

ତା' ହେଉଛି ଏକାଗ୍ର,

ରହି ଯାଏନା ଏପରି ଅଶାନ୍ତ—

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମିନୀ ଆସନ୍ତୁ! ୨୨୩ ।

ଜୀବନର ସାଧ୍ୟ

ଆଉ, ସାଧ୍ୟ ଯଦି କିଛି ଥାଏ ତାହାହିଁ

ଯେଉଁଥିରେ କି ମୋର

ଆସକ୍ତି ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ

ଆଦର୍ଶରେ ସମ୍ୟକ୍ ସନ୍ନିବନ୍ଧ ହୋଇ

ବୁଦ୍ଧି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବିଚ୍ଛେଦ ଓ ବିକ୍ଷେପକୁ ଭାଙ୍ଗି,

ସହଜ ବିଜ୍ଞାନରେ ତାଙ୍କଠାରେ ସ୍ୱାର୍ଥକ ହୋଇ—

ମୋର ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟ ସମକ୍ଷରେ

ସେ ଭଗବାନ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି! ୨୨୪ ।

ଅଧିଗମ୍ୟ

ଆଉ, ଅଧିଗମ୍ୟ ଯଦି କିଛି ଥାଏ

ତା ହେଉଛି

ସ୍ମୃତିବାହୀ ଚେତନା—

ଯାହା ଜୀବନ ଓ ମରଣକୁ ଭେଦ କରି

ପରବର୍ତ୍ତୀରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଏ । ୨୨୫ ।

ଅଶାନ୍ତିର ଶାନ୍ତି

ଏକାଗ୍ର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମିନୀ ଆସକ୍ତିର

ଉଦ୍‌କ୍ଷେପଣୀ ଅଶାନ୍ତିକୁ ଦୂର କରିବାହିଁ ହେଉଛି—

ବିକ୍ଷିପ୍ତଭାବରେ,

ଜଡ଼ତ୍ୱରେ ସାତ ଓ ଶାନ୍ତ ହୋଇ

ଚିର-ଅଶାନ୍ତିକୁ

ଆଲିଙ୍ଗନ ଓ ବୁଲ୍‌ନ କରିବା! ୨୨୬ ।

ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତାର ବିକୃତିରେ ଗୋଲାମୀ

ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତା (heredity)

ଯେତେବେଳେ, ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବି

ବିକୃତ ଓ ବିଧୂସ୍ତ ହୁଏ,

ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତିର ଉଦ୍ଭାବନୀ କ୍ଷମତା

ସେଇ ସମୟରୁହିଁ ଜର୍ଜରିତ

ଓ ଅବସନ୍ନ ହେଉଥାଏ—

ସେତେବେଳେହିଁ ମଣିଷର

ବଞ୍ଚି ରହିବାର ପ୍ରୟୋଜନ

ଗୋଲାମୀରେ ଉପସଂହୃତ ହୁଏ—

ନଜର ରଖିବ! ୨୨୭ ।

ଆଦର୍ଶ-ବିସର୍ଜନରେ ଗୋଲାମୀ

ବୁଝିବ ତାହା କରିବାହିଁ ଗୋଲାମୀ

ଯାହା କରିବାକୁ ଯାଇ

ପ୍ରାପ୍ୟର ଖାତିରରେ

ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ

ବିସର୍ଜନ ଦେବାକୁ ହେଉଛି ! ୨୨୮ ।

ଆଦର୍ଶ-ବିରୂପିତରେ

ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତାର ଅପଘାତ

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଆଦର୍ଶକୁ ପୁଷ୍ଟ ନ କରି

ଆତ୍ମପୁଷ୍ଟି ପାଇଁ ଏପରି କିଛି କରେ,

ଯେଉଁଥିରେ କି ଆଦର୍ଶ-ବିରୂପିତ ଘଟିବାର

ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ ବା ଘଟେ,—

ସେଇ କର୍ମ, ସେଇ ଆଚରଣ ବା ସେଇ ଚିନ୍ତା

ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତାକୁ (heredity-କୁ)

ଅପଘାତ କରେ:

ଚିକିତ୍ସା ନକର ରଖିଲେହିଁ ତଳି ପାରିବ! ୨୨୯ ।

ଦକ୍ଷିଣା (Honorarium)

ଯେତେବେଳେହିଁ ତୁମର ଆଦର୍ଶକୁ ବିସର୍ଜନ ନଦେଇ

କାହାରି ହେଲେ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସେବା ପାଇଁ

ତୁମେ ଆହୁତ ହୁଅ,—

ଏବଂ ତାହା ଫଳରେ,

ତାହାର ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି ପାଇଁ

ଯଦି ତୁମକୁ କୌଣସିପ୍ରକାର କିଛି ଦାନ ବା ସାହାଯ୍ୟ କରେ,

ଯାହାକି ତୁମର ଜୀବନ ଓ ଚଳନର ଅନୁକୂଳ,—

ତାହାକୁ ସାଧାରଣ କଥାରେ

ଦକ୍ଷିଣା (honorarium) କୁହାଯାଏ;—

ଏବଂ, ଏପ୍ରକାର କର୍ମରେ

ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତା (heredity)

ସାଧାରଣତଃ ବିକୃତ ହୁଏନା! ୨୩୦ ।

ପାପର ବଞ୍ଚନା

ତାହାକୁହିଁ ପାପ ବୋଲି ଜାଣ

ଯାହା ତୁମକୁ

ଜୀବନ, ଯଶ ଓ ବୃଦ୍ଧିରୁ

ବଞ୍ଚିତ କରି

ଅଜ୍ଞତା, ହୀନତା ଓ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ନେଇ

ମରଣ-ପଥର ଯାତ୍ରୀ କରିତୋଳେ! ୨୩୧ ।

ଧର୍ମରେ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ

ଧର୍ମର ମୂଳଭିତ୍ତି ହେଉଛି

ବଞ୍ଚି ରହିବା ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା,—

ଏବଂ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ହେଲେହିଁ

ପ୍ରଥମ ଏବଂ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରୟୋଜନ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ;—

ତୁମର ଆଚାର, ବ୍ୟବହାର, ଚାଲି-ଚଳନ ଇତ୍ୟାଦି

ଏପରି ହେବା ଉଚିତ୍ ଯେଉଁଥିରେ

ତୁମର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟପ୍ରତି କୌଣସିପ୍ରକାର

ଅପଘାତ ନ ଆସେ;—

କର,

ଚାଲ,

ଏବଂ ଚଳାରେ ଅବାଧ ହୁଅ! ୨୩୨ ।

ଆହାର୍ଯ୍ୟରେ ଭାବ-ସଞ୍ଚାରଣ

ରକ୍ଷି, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି

ଅନ ବା ଆହାର୍ଯ୍ୟ-ବସ୍ତୁ

ଏପରି କି ଦାତାର ମାନସିକ ଭାବକୁ ମଧ୍ୟ

ବହନ କରିଥାଏ,

ତାହା ହେଲେହିଁ—

କାହାରିଠାରୁ ଅନଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ

ଯେପରି ଉନ୍ନତ ମାନସିକ ଭାବକୁ

ପାଇ ହୁଏ

ତାହାହିଁ କରିବା ଉଚିତ୍,—

ତାହା ନୁହେଁ କି? ୨୩୩ ।

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଭଙ୍ଗରେ ଅସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ଆହାର୍ଯ୍ୟ

ଯହିଁରେ ଘୃଣା, ଅପ୍ରବୃତ୍ତି, ଅସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦତା

ବା ମାନସିକ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ

ଏପରି ସ୍ଥାନ, ପାତ୍ର ଓ ଆହାର୍ଯ୍ୟରୁ

ବିରତ ଥାଅ,

ଏପରି ଆହାର କଲେ—

ମଣିଷ ସହଜରେ ଭରସାଧ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ,—
ସାବଧାନ! ୨୩୪ ।

କ୍ଷୁଧାହିଁ ଆହାରୀୟର ପରିମାପ

ଯଦି ଉଦ୍ୟମୀ ଓ ନିରଳସ ହେବାକୁ

ଇଚ୍ଛା ଥାଏ,

କ୍ଷୁଧାକୁ ବିସର୍ଜନ ଦିଅ ନା,—

କ୍ଷୁଧାହିଁ ଭୁକ୍ତ ଆହାରୀୟକୁ

ପୂର୍ଣ୍ଣର ଉପଯୋଗୀ କରିନିଏ,

ଏବଂ, ଏଇ ପୂର୍ଣ୍ଣହିଁ

ଶକ୍ତିର ଇନ୍ଦ୍ରନ! ୨୩୫ ।

ଆହାରରେ ଉତ୍ତେଜନା ଅବସାଦହୀନ କର୍ମତତ୍ପରତା

ବିନା କାରଣରେ ଏପରି ଆହାର କରନା

ଯହିଁରେ ଅନ୍ୟାୟ ଉତ୍ତେଜନା

ବା ଅବସାଦ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ;—

ଏପରି ଆହାର କର

ଯେଉଁଥିରେ କ୍ଷୁଧାର ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଅବସାଦ

ଅପନୋଦିତ ହୋଇ

ତୁମକୁ ସୁସ୍ଥ ଓ ସୁସ୍ଥ କରିତୋଳେ—

ତୁମେ ଅନାୟାସରେ

କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇ ରହିପାର! ୨୩୬ ।

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ମନ ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଯେପରି ମନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିପାରେ

ମନ ମଧ୍ୟ ସେଇପରି ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକୁ ବଶୀଭୂତ କରିପାରେ;—

ତୁମର ମନ ଯେତେ ଶୁଦ୍ଧ, ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ରହିବ,

ତୁମର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନେକାଂଶରେ

ତାହାର ଅନୁସରଣ କରିବ;—

ଏବଂ, ଏଇ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେହିଁ

ନିଜର ରଖିବାକୁ ହେବ

ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକର ପରିଶୁଦ୍ଧତା ପ୍ରତି;

ଅଶୁଦ୍ଧ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ମନକୁ

ଯେତେ ବିଚାଡ଼ି ଦେଇପାରେ,

ଏପରି ଆଉ କୃତ୍ରିମ କେହି କରିପାରେ—

ନିଜର ରଖ! ୨୩୭ ।

ରୋଗ

ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଯେତେବେଳେ ତୁମେ

ଜନ-ସଂସର୍ଗରୁ ଯେତେତୁର ସମ୍ଭବ ଦୂରରେ ରୁହ,—

ନିଜର ରଖ, ତୁମଠାରୁ ଯେପରି କେହି ସଂକ୍ରାମିତ ନହୁଏ;

ଯେଉଁମାନେ ତୁମର ସେବା-ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ ନିରତ ଅଛନ୍ତି

ସେମାନେ ଯେପରି ଶୁଦ୍ଧ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ନହୋଇ

ଜନ-ସଂସର୍ଗକୁ ନୟା'ନ୍ତି;

ଏବଂ, ଶୋଇବା, ବସିବା, ଆଳାପ ଇତ୍ୟାଦିରେ ମଧ୍ୟ

ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ଥିବ,—

ଯେପରି ଏହାଦ୍ୱାରା ତୁମର ରୋଗ

ଅନ୍ୟଠାରେ ସଂକ୍ରାମିତ ନ ହୁଏ—

ତୁମର ଏଇ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥା

କଟିଗଲେ ହିଁ

ପୁନରାୟ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବାର ଭୟ

କମି ହିଁ ରହିବ:

ତାହା ବୋଲି ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ! ୨୩୮ ।

ମାନସିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅସୁସ୍ଥତା

ସାଧାରଣତଃ ଯେତେପ୍ରକାର ଅସୁସ୍ଥତାର ଉତ୍ପତ୍ତି

ମାନସିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହୋଇଥାଏ,—

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକୁ ଅସୁସ୍ଥତା ହାତରୁ

ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲେହିଁ

ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରୟୋଜନ ମନଃଶୁଦ୍ଧି—

ତେଣୁ, ରକ୍ଷିମାନେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର

ପ୍ରତଳନ କରିଥିଲେ! ୨୩୯ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତରେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ମାନେ ଚିତ୍ତରେ ଗମନ କରିବା

ଅର୍ଥାତ୍, ଅସୁସ୍ଥତାର କାରଣ ଯାହା ମନରେ ଘଟିଛି

ଅନୁଧ୍ୟାବନ ଓ ଆବିଷ୍କାର କରି

ତାହାର ଅପନୋଦନ କରିବା;—

ଏବଂ, ଆହାର, ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସାକୁ

ସଂଯତ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରି

ସୁସ୍ଥ ଓ ସୁସ୍ଥ ହେବା;—

ତେଣୁ, ମୋର ମନେ ହୁଏ

ବର୍ଷରେ ଅନ୍ତତଃ ଥରେ

ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ ବା ତତ୍ତ୍ୱଲ୍ୟ କିଛିର ଅନୁଷ୍ଠାନ

ଯଥାବିହିତ ରୂପେ—

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଜୀବନ ପକ୍ଷେ

ଅନୁତତ୍ତ୍ୱଲ୍ୟ! ୨୪୦ ।

ଅସୁସ୍ଥତାରେ ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍କେତ

ତୁମକୁ ତୁମେ ସୁସ୍ଥ ଓ ସୁସ୍ଥ ବୋଲି ସେତେବେଳେହିଁ ଜାଣିବ

ଯେତେବେଳେହିଁ କର୍ମପ୍ରବଣତାର ସହିତ

ତୁମର ଅସ୍ଥିତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ

ତୁମେ ପ୍ରଶ୍ନହୀନ ହେବ

ଅର୍ଥାତ୍, ସୁସ୍ଥ ଓ ସୁସ୍ଥ ରହିବାର ଲକ୍ଷଣହିଁ ହେଲା

ପ୍ରେରଣା ଓ କର୍ମପ୍ରବଣତା;—

ଏବଂ, ଏହାର ଅପଳାପ ହେଲେହିଁ

ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ

ଆପେ ଆପେ ତୁମର ଶରୀର

ଓ ସୁସ୍ଥତା ପ୍ରତି ତୁମର ଦୃଷ୍ଟି ଯିବ;—

ଏବଂ ଏହାହିଁ ହେଲା ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍କେତ ଯେ

ତୁମେ ଅସୁସ୍ଥତା ଅଭିମୁଖେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛ—

ଯଦି ନିଆ

ସାବଧାନ ହୁଅ! ୨୪୧ ।

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଲାଭରେ ପରିଶ୍ରମ

ଯେପରି, ଆହାର କରିଲେହିଁ

କୋଷଶୁଦ୍ଧିର ପ୍ରୟୋଜନ

ସେଇପରି ପୁଣି ପାଇବାକୁ ହେଲେହିଁ

ବିଧାନ (system)-ର ତ୍ୟକ୍ତ ପଦାର୍ଥର ନିଃସରଣ

ଅତି ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ;—

ଏବଂ, ଏଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଶ୍ରମ

ଅନ୍ତତଃ ଯେତେକ୍ଷଣ ଯଥାରୀତି ସ୍ୱେଦୋଦ୍ଗମ ନ ହୋଇଛି—

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷେ

ଅନୁଲ୍ୟ ଓ ଅନୁତ-ତତ୍ତ୍ୱଲ୍ୟ! ୨୪୨ ।

ନିଦ୍ରା

ଚେତନ ରହିବା ଭଗବାନଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ;

ଏବଂ, ଏଇ ଚେତନାହିଁ ଜୀବନ;—

ତୁମେ ବୁଝା ନିଦ୍ରାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଆଶନା—

ସେତେଟିକେ ଶୁଅ

ଯାହା ଫଳରେ

ଆଉରି ଉଦୀପ୍ତ ହୋଇପାର! ୨୪୩ ।

ମାଦକତା

ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟର ବ୍ୟବହାର ବିଧାନକୁ

ଏପରି ଅସଂଯତଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ କରେ ଯେ

ଉତ୍ତେଜନାର ଅଭାବ ଘଟିଲେହିଁ

ବିଧାନ ଅତିରିକ୍ତଭାବରେ ଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ ହେବା ଯୋଗୁ

ଜୀବନ କ୍ଷୟର ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହୁଏ,

ତେଣୁ, ମାଦକତାର ଅଭ୍ୟାସ

ଏପରିଭାବରେ ଜୀବନକୁ ଗ୍ରାସ କରି ବସେ,

ପୁନଃ-ପୁନଃ ତାହାର ବ୍ୟବହାର ଛଡ଼ା

ଗତ୍ୟନ୍ତର ନଥାଏ—

ଯାହାର ଫଳରେ ଜୀବନରେ କ୍ଷୟର ରାଜତ୍ବ

ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ପ୍ରବଳ ହୋଇଉଠେ;—

ସେଥିପାଇଁ ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ ପାପ, ମହାପାପ;—

ଯଦି ତ୍ରାଣ ତାହିଁ—

ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟାଦିକୁ ତାହଲ୍ୟ କରି

ପୁଷ୍ଟିପ୍ରଦ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଖୋଜିନିଅ

ଏବଂ, ସେଥିରେ ମାଡ଼ିଉଠ! ୨୪୪ ।

କୃପଣତା

କୃପଣ ହୁଅନା

ବରଂ କରିବା ପାଇଁ ପଣ କର,—

କୃପଣତା ନିଜକୁ ଦୁର୍ବଳ କରି

ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକକୁ ମଧ୍ୟ

ଅନେକାଂଶରେ ଅବସନ୍ନ କରି ପକାଏ,

ଫଳରେ ଦୁର୍ବଳତା

ଅଧିକ ହୋଇ

ଆକ୍ରମଣ କରେ! ୨୪୫ ।

ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ଓ ଖୁଆଇ ବଞ୍ଚିବା

ଯେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଖାଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ,

କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟକୁ ଖୁଆଇ ପୁଷ୍ଟ କରିବା ଧନ୍ଦା

ଯାହାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରିତୋଳେ ନାହିଁ:—

ଶୁଧା ଯେ ତାକୁ ଖାଇ ପକାଇବ

ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଛଡ଼ା

ଆଉ ଉପାୟ କ'ଣ? ୨୪୬ ।

ଉପଭୋଗ୍ୟର ନିତ୍ୟ-ନବୀନତାରେ

ମଣିଷ ନିଜକୁ ନିଜେ କେବେହେଲେ

ଉପଭୋଗ କରିପାରେ ନା

ଯେତେବେଳେଯାଏ ତାହାର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ

ତାହାକୁ ଉପଭୋଗ କଲା ଭଳି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୋଇ

ସମ୍ବୃଦ୍ଧ କରି ନ ଚାଲିଛି:—

ତୁମେ ଯଦି ତୁମର ଜୀବନକୁ

ସାର୍ଥକ ଓ ଉପଭୋଗପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଚାହଁ,

ତୁମର ଯାହାକିଛି

କାହାରିକୁ ହେଲେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ

ପ୍ରୟୋଗ କର:—

ଦେଖିବ ତୁମର ଜୀବନକୁ

କେତେ ନିତ୍ୟ-ନବୀନଭାବରେ

ନବୀନ ରହି,

ଉପଭୋଗ କରି ପାରିବ! ୨୪୭ ।

ପ୍ରୟୋଜନ-କ୍ଲିଷ୍ଟର ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନାରେ ସଫଳତା

ପ୍ରୟୋଜନ-କ୍ଲିଷ୍ଟକୁ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ବନ୍ଧ

ତାହାର ଓ ତୁମର ସାମର୍ଥ୍ୟାନୁସାରେ

ସୁବିଧା କରିଦିଅ:—

ଦେଖିବ—ତୁମ୍ଭେ ହୁଏ, ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୁଏ,—

ଠକିଯିବା ଭାବି ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ

ଅନୁତପ୍ତ ନ ହୋଇପାରେ,

ବିଫଳତାର ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର

ତୁମର କ୍ଷତି ଘଟିବ! ୨୪୮ ।

ସାଫଲ୍ୟରେ ଗୁରୁ ଓ ଗଣ

ଗୁରୁ ଓ ଗଣର ପୂଜାରେ

ଯଦି ତୁମେ ଆତ୍ମତହିଁ ନହୋଇ ପାରିଲ

ତେବେ ତଦ୍‌ଭାବ ତୁମର ପୂଜା, ବ୍ରତ ଓ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ

ତୁମପାଇଁ କେତେବେଳେ

ସାଫଲ୍ୟ ଆଣିପାରେ

ତାହା ବିବେଚନା କର,—

ତେଣୁ, ସବୁ ପୂଜାରେ, ସବୁ ବ୍ରତରେ

ସବୁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତରେହିଁ

ଆଗେ ଗୁରୁ ଓ ଗଣେଶର

ଅର୍ଥାତ୍, ଜନହିତରତ ଦେବତାର

ପୂଜାହିଁ

ଶାସ୍ତ୍ରର ନୀତି! ୨୪୯ ।

ବ୍ୟବସାୟରେ ପ୍ରୟୋଜନ-ପୂରଣରେ ଲାଭ

ବ୍ୟବହାରରେ, ଯତ୍ନରେ, ସହାନୁଭୂତିରେ

ପ୍ରୟୋଜନ-କ୍ଲିଷ୍ଟକୁ ତାହାର ଉପଯୁକ୍ତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଭିତରେ

ଯଦି ତୁମର ସେବା

ତାହାର ପ୍ରୟୋଜନ ପୂରଣର ସହିତ ତୁମର ଲାଭକୁ

ଓତଃପ୍ରୋତଭାବରେ ନିବନ୍ଧ କରି ଦେଇପାରେ,

ତେବେହିଁ ବ୍ୟବସାୟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କର—

ନବୁବା ତାହା ଧୂଷ୍ଠତା ମାତ୍ର! ୨୫୦ ।

ବ୍ୟବସାୟରେ ବ୍ୟବହାର

ଯଦି ବ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ତାହିଁ

ଆଗେ ବ୍ୟବହାର ଶିକ୍ଷା କର,—

ତାହା ଏଇରୂପ ଯେଉଁଥିରେ ସେବା ଓ ସଂବର୍ଦ୍ଧନାରେ

ମଣିଷ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ଓ ତୃପ୍ତି ପାଏ:—

ଏବଂ, ଏଇଟି ଚରିତ୍ରଗତ କରିବାହିଁ ହେଲା

କୃତକାର୍ଯ୍ୟତାର ମୂଲଭିତ୍ତି! ୨୫୧ ।

ମଣିଷର ଉନ୍ନତିର ନିୟାମକତାରେ ବ୍ୟବସାୟ

ଜିଜ୍ଞାସା, ଭୂଯୋବର୍ଦ୍ଧନ, କର୍ମ

ଓ ଲାଗିରହିବା ଇତ୍ୟାଦି ଭିତର ଦେଇ—

ଏପରି ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କର

ଯେପରିକି ତୁମେ ମଣିଷର

ଅବ୍ୟର୍ଥ ଉନ୍ନତିକର ନିୟାମକ ହୋଇପାର:—

ଦେଖିବ ବ୍ୟବସାୟରେ କ୍ଷତି ପାଇଁ

ଅବସରହେଁ ମିଳିବ ନାହିଁ ! ୨୫୨ ।

ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରିୟଚରିତ୍ର

ଘୋଷଣାରେ ପରିବ୍ୟାପନ,

କର୍ମରେ ଦକ୍ଷତା ଓ ନିପୁଣତା,

ବ୍ୟବହାରରେ ସେବା ଓ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା—

ଏଇପରି ଚରିତ୍ରହେଁ ହେଉଛି

ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରିୟଚରିତ୍ର;—

ଚରିତ୍ରଗତ କରି ପକାଅ,

ତୁମେ ସାର୍ଥକତାରେ ଉନ୍ନୀତ ହେବ ! ୨୫୩ ।

. ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତୁଳତାରେ ବ୍ୟବସାୟ

ଆଦର୍ଶକୁ ପ୍ରତୁଳ କରିବାର ଇଚ୍ଛାରୁ

ଯଦି ତୁମେ ଏପରି ଜ୍ଞାନକୁ

ଅର୍ଜନ କରିଥାଅ,

ଏବଂ, ଏଇ ଅର୍ଜନ ଯଦି ତୁମର ଚରିତ୍ରକୁ

ଏପରିଭାବରେ ଅନୁରଞ୍ଜିତ କରିଥାଏ

ଯଦ୍ବାରା ତୁମର ସହାୟତାପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର ଓ ଯତ୍ନ

ପ୍ରୟୋଜନ-କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପୂରଣ ଓ ବୃଦ୍ଧି କରି,

ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ଲାଭ ତାହାଠାରୁ ନିଃସୂତ ହୁଏ,—

ଏବଂ, ଲାଗିରହିବା, ଦକ୍ଷତା, ଲାଭଜନକ ପରିଚାଳନା

ସହିଷ୍ଣୁତା ସହିତ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ

ବୃଦ୍ଧିକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରେ—

ତେବେଯାଇଁ ସାହସର ସହିତ ବ୍ୟବସାୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ପଦାର୍ପଣ କର,—

ତୁମର ଶଙ୍ଖନିନାଦରେ

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସିଂହାସନ ଚଳି ଯାଇ

ତୁମଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ! ୨୫୪ ।

ସ୍ବାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ

ସ୍ବାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ ମାନେ

ପାରିପାର୍ଶ୍ବକର ସେବାରେ

ଆତ୍ମପୁଷ୍ଟିକୁ ସ୍ବତଃ କରି ତୋଳିବା,—

ତେଣୁ, ଯିଏ ସେବାରେ—

ସ୍ବାର୍ଥକୁ ସ୍ବତଃ କରି ତୋଳିପାରନ୍ତି ନାହିଁ

ବା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ,

ତାଙ୍କର ସ୍ବାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ

ବିତ୍ତମୟ ମାତ୍ର ! ୨୫୫ ।

ସ୍ମୃତି ଓ ଖୋଶାମତ

ଲାଭର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ

ନିଜେ ବୋଧରେ ରଞ୍ଜିତ ନହୋଇ

କିମ୍ବା ବିପରୀତ ଧାରଣାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ

ସ୍ବାର୍ଥ-ପ୍ରେରଣାରେ ଅବାଧ୍ୟତାବରେ ବାହାଡ଼ିରି ଦେବା

ବା ଗୁଣରାଶିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁହଁ

ଖୋଶାମତ କୁହାଯାଏ;—

ଏବଂ, ସ୍ମୃତି ସେତେବେଳେହଁ ହୁଏ

ଯେତେବେଳେହଁ ଗୁଣମୁଗ୍ଧ ହୋଇ

ତୃପ୍ତିର ସହିତ କାହାରି ଗୁଣଗାନରେ ହୃଦୟ ଭରିଉଠେ,—

ତେଣୁ, ଖୋଶାମତ ଉଭୟକୁ

ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କରିତୋଳେ,

ସ୍ମୃତି କିନ୍ତୁ ହୃଦୟକୁ

ପ୍ରସାରିତ, ପୁଣ୍ୟୋଦ୍ଧୃତ

ଓ ସୁନ୍ଦର କରିତୋଳେ

ତାହା କିନ୍ତୁ ଉଭୟତଃ ! ୨୫୬ ।

ଫଳାଶାରେ କର୍ମ-ଲାଞ୍ଚନା

ଫଳର ଆଶା

କିମ୍ବା ପ୍ରାପ୍ତିର ପ୍ରରୋଚନା

ଯେତେବେଳେହିଁ କର୍ମକୁ ଶିଥିଳ କରିଦେଲେ,

ବିଫଳତାର ମୁହଁକୁ ହସ

ସେତେବେଳେହିଁ ବେକୁବ୍ କରିଦେଲେ

ନିରର୍ଥକ ପ୍ରଣୟରେ

ନିଃଶେଷ କରିବାକୁ ଚାହେଁ! ୨୫୭ ।

ଓକିଲ

ଅଭିଯୁକ୍ତ ବା ଅଭିଯୋଗୀ

ଯିଏ ହେଉନା କାହିଁକି—

ବିପନ୍ନ ହୋଇ, ବଞ୍ଚିବାର ଆଶାରେ

ତୁମଠାରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କଲେ

ତାହାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାହିଁ ଯେପରି ତୁମର

ତାବ୍ତ ଓ ଅକାତ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ହୁଏ,

ଏବଂ ତୁମେ, ଯେତେ ପ୍ରକାରେ ସମ୍ଭବ

ତାହାହିଁ ମନନ କରି

ବିପଦକୁ ଅତିକ୍ରମ କରାଇ

ସାମାଜିକସ୍ୱର ସହିତ ନ୍ୟାୟରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ କରାଅ,

ଆଶା ଭରସା ଦେଇ ଅବସନତାରୁ ରକ୍ଷାକର,

ଅନ୍ୟାୟ ବ୍ୟୟବାହୁଲ୍ୟ ଘଟି ଯେଉଁ ଅବସନ ହୋଇ ନ ପଡ଼େ

ବିଶେଷ ନଜର ରଖ, - ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକର ନ୍ୟାୟ ଓ ଶାନ୍ତିର ପ୍ରରୋହିତ ହୋଇ

ସର୍ବଦା ସେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଅ,

ଅର୍ଥ-ସ୍ୱାର୍ଥ ନହୋଇ

ପରିତ୍ରାଣ-ସ୍ୱାର୍ଥ ହୁଅ,

ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ନହୋଇ

ଦ୍ରାଶ ଓ ଉନତିରୁ ଯାହା ପାଅ

ସେଇଥିରେହିଁ

ସନ୍ତୁଷ୍ଟର ସହିତ

ମଣିଷକୁ ନନ୍ଦିତ କରିଦେଲେ,—

ଚଳାଅ ଏପରିଭାବରେ,—

ଦେଖିବ! ଅର୍ଥ ଓ ଯଶ ତୁମର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ପାଇଁ

ନତକାହୁଁ ହୋଇ ରହିବହିଁ ରହିବ! ୨୫୮ ।

ଫଳହିଁ କର୍ମର ମୋସାହେବ

କର୍ମ ଯାହାଙ୍କର ପ୍ରିୟ

ଫଳପ୍ରାପ୍ତି ତାଙ୍କର ମୋସାହେବ! ୨୫୯ ।

କଥାଦେବୀ

କାହାକୁ ଯଦି କୌଣସି ବିଷୟରେ କଥାଦେଇ ଥାଅ,

କଥାହୁଏ କାର୍ଯ୍ୟକରିବାକୁ ଚିକିଏ ବି ଚୁଟି କର ନା—

ତଥାପି ଯଦି ତାହା ସଂପାଦନ କରି ନ ବି ପାର,

ଯେତେଶୀଘ୍ର ପାର

ତାହାକୁ ଜଣାଇ

ଦାନତା ଓ ବିନୟର ସହିତ

ତାହାକୁ ଉଦ୍‌ଘୁଲ୍ଲ କରି;—

ଏବଂ, ନଜର ରଖ

ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରକାର ପଥ ଥାଏ

ସେଇ ପଥରେ ତାହାକୁ

ଯଥାସମ୍ଭବ ଆପ୍ରାଣ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ,—

ତେଣୁ, କାହାକୁ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କଥା ଦେବାକୁ ହେଲେ

ବେଶ୍ ହିସାବ କରି—

ତୁମର ସାମର୍ଥ୍ୟରେ

ସହଜ ଦେଖିଲେ—

ଦିଅ! ୨୬୦ ।

ଚିକିତ୍ସକ

ଯଦି ସାର୍ଥକ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ

ଆତ୍ମାଭିମାନକୁ ଏକଦମ୍ ବିଦାୟ ଦେଇ

ଚାନ୍ଦୁ ଓ ସହଜ ବିବେଚନାରେ

କଠୋର ହୋଇ

ସ୍ନେହଶୀଳ ରହିବାକୁ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୁଅ,—

ବିରକ୍ତି, ନିନ୍ଦାବାଦ, ଶ୍ଳେଷ୍ୟହାନୀ

ଅସହାନ୍ତଭୂତିଶୀଳତା

ଯେପରି ତୁମ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ

ଆଧିପତ୍ୟ କରି ନପାରେ,

ଆଶା, ଭରସା, ସୁଖଶ୍ରମଶୀଳତା ଓ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର

ଯେପରି ତୁମ ଚରିତ୍ରରେ

ଓତପ୍ରୋତଭାବରେ ସମବେଦନାରେ ଝଙ୍କାରିତ ହୁଏ,

ରୋଗ-ନିରାକରଣହିଁ ତୁମର ପରମ ସ୍ୱାର୍ଥ ହେଉ

ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମର ରୋଗୀର ସୁସ୍ଥତା ସଂପର୍କରେ

ତୁମେ ପରିତ୍ରପ୍ତ ନ ହୁଅ—

ସ୍ୱପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ପୂର୍ବକ ନଜର ରଖ, ମନନ କର,

ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ ପଶ୍ଚାତ୍ତପଦ ହେବାକୁ,

ଉକ୍ତୁଷାକୁ ବିରକ୍ତି ଓ ବେଦନାର ସହିତ

ତାହାଲ୍ୟ କରିବାକୁ,

ତୁମର ମନକୁ ଚିକିତ୍ସା ବି ଅବସର ଦିଅ ନା;

ଚିକିତ୍ସା ସମୟରେ

ଅର୍ଥ ଯେପରି ତୁମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ନ କରେ

ଖୁବ୍ ନଜର ରଖ,—

ଏବଂ ନଜର ରଖ

ରୋଗୀର ମେରୁ ଓ ମଣ୍ଡିଷକୁ,

ଶ୍ୱାସ ଓ ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ର

ଓ ପରିପାକ ତଥା ନିଃସ୍ରାବ-ବିଧାନ ପ୍ରତି,—

କୌଣସି ଭରସାହିଁ ଯେପରି

ବା କୌଣସି ନିରାଶାହିଁ ଯେପରି

ତୁମକୁ ଏହାଠାରୁ ବିହୃତ ନ କରେ,—

ନଜର ରଖ ଜୀବନର ଆଧାର ତୁମର

ଭୟ ବା ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ,—

ମନନରେ, କର୍ମରେ ଓ ଆଚରଣରେ ତାକୁ ସାଉଁଟି ଆଣି—

ତୁମର ଦୁଃଖ ଓ ଅବସନ୍ନତାର ଭିତରେ

ଔଷଧ, ନିୟମ ଓ ପରିଚର୍ଯ୍ୟାର ସହିତ

ଉପ୍ର କରିବାକୁ ଜାଗ୍ରତ ଥାଅ,—

ତୃପ୍ତି, ଯଶ ଓ ଅର୍ଥ

ତୁମକୁ ପୂଜା ନକରି

ଜଳଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ! ୨୬୧ ।

ଶୁଶ୍ରୂଷାର ସାର୍ଥକତା

ତୁମେ ଆଗ୍ରହ ଓ ସହାନ୍ତଭୂତିର ସହିତ

ମଣିଷର ବେଦନା ଓ ପ୍ରୟୋଜନର କଥା ଶୁଣି

ତୁମର ଶୁଶ୍ରୂଷାକୁ ସାର୍ଥକ କରିତୋଳ,—

ତା'ପରେ ସମବେଦନାରେ ତାହାକୁ ଅନୁଭବ କରି,

ତାହାର ବେଦନା ଓ ପ୍ରୟୋଜନକୁ ଅପନୋଦନ କରି

ଜୀବନ ଓ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଉନ୍ନୟନମୁଖର କରି ତୋଳ,

ଏବଂ, ଏହାକୁହିଁ ସେବା କୁହାଯାଏ;—

ଦେଖିବ—ତୁମର ସେବା ଯେପରି

ସାର୍ଥକତାମଣ୍ଡିତ ହୁଏ! ୨୬୨ ।

ସେବାର ହାତୁଡ଼ିପିଟା

ଶୁଣୁଣା ଯେତେବେଳେ ସେବାକୁ
ପରିଚିତ କରାଇଦିଏ ନା,
ସେବା ସେତେବେଳେହିଁ ପ୍ରାୟ ବ୍ୟର୍ଥ ମନୋରଥ ହୋଇ
ବିସ୍ତୃତ ହୋଇଉଠେ,—
ତେଣୁ, ବେଦନା ଓ ପ୍ରୟୋଜନକୁ ନଜାଣି
ହାତୁଡ଼ି ପିଟି ତୁମର ସେବାକୁ
ପ୍ରୋତ୍ସାହ କରିବାକୁ ଯାଅ ନା,—
ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ ଓ କରିବ! ୨୬୩ ।

ବେକାର-ସମସ୍ୟାରେ

ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେଲେହିଁ ଆହରଣ ଓ
ଆହାରର ଯେପରି ପ୍ରୟୋଜନ
ସେଇପରି ଆହରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ
କର୍ମର ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ—
ତୁମେ ନିଜର ଓ ତୁମର ପାରିପାର୍ଶ୍ବକର
ପ୍ରୟୋଜନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରି
ତାହାର ପରିପୂରଣ ହୋଇପାରେ
ଏପରି କିଛି-ନା-କିଛି କରିବ ଅବଶ୍ୟ—
ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା କର୍ମର ପଥ ମଧ୍ୟ ଦିନକୁ ଦିନ
ପରିସର ଓ ପରିସାର ହୋଇଉଠିବ
ଦେଖିବ—
ଏହାକୁ ଚରିତ୍ରଗତ କରି ପକାଇ ପାରିଲେହିଁ
ବେକାର ସମସ୍ୟା ଭୟଙ୍କର ହୋଇ
ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପରି
ଶକିତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ! ୨୬୪ ।

ରଣଗ୍ରହଣ

ଯଦି ଧାରହିଁ କରିବାକୁ ହୁଏ
ତେବେ ତୁମର ପ୍ରୟୋଜନକୁ
ଉପଯୁକ୍ତଭାବରେ କ୍ଷୀଣ କରି ମଧ୍ୟ
ତାହା ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଅ—
ନତୁବା ପାଇକରି
ପୁଷ୍ପ ହେବାର ପଥ
କ୍ରମେ ନିରୁଦ୍ଧ
ହେବହିଁ ହେବ! ୨୬୫ ।

ବେକାର ଅବସ୍ଥାରେ ଉପାର୍ଜନର ପଥ

ଦି'ଟା ଖାଇ ଯଦି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହିଁ
ତେବେ ଆହରଣ କର—
ଏବଂ ଆହରଣ କରିବାକୁ ହେଲେହିଁ
ଦେଖିବାକୁ ହେବ ପାରିପାର୍ଶ୍ବକର ପ୍ରୟୋଜନ;
ତୁମର କର୍ମ ଯଦି ଏଇ ପ୍ରୟୋଜନ-ପୂରଣରେ
ସେବା କରିପାରେ
ତେବେହିଁ ତାର ବିବର୍ତ୍ତନରେ ତୁମର ଆହରଣ
ବାସ୍ତବରେ ସାର୍ଥକ ହୋଇ ଉଠିବ,—
ଏହା କରିବାକୁ ଯାଇ ପ୍ରଥମେହିଁ ଯଦି
ପଇସା ପାଇବାର କାଳ୍ପନିକ ପର୍ଦ୍ଦାରେ
ତୁମର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ରୁଷ୍ କରି ଚୋରୁଥାଅ—
ଆହରଣ ତ ହେବହିଁ ନାହିଁ,
ଚାଲୁଚାଲୁ ଝୁଣି ପଡ଼ିଯିବହିଁ ନିଶ୍ଚୟ,—
ଏବଂ ପଇସାର ଆବରଣକୁ ଡାଗ କରି ଯଦି ଚାଲ,—

ଏଇ ପ୍ରୟୋଜନର ସେବାର ସମ୍ବେଗରେ—
 ଠିକ୍ ଜାଣି, ପଇସା ତୁମକୁ ପୂଜା କରିବୁ—
 ତେଣୁ, ଅମାନୀ ହୋଇ ଅଭିନିବେଶର ସହିତ
 ପାରିପାର୍ଶ୍ବକର ସେବାରେ
 ନିତ୍ୟହିଁ ତୁମର କର୍ମକୁ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ କରି ରଖ—
 ବେକାରର ଉକ୍ତତା
 ତୁମର କ'ଣ କରିବ? ୨୬୬ ।

ରଣଦାନ

ସାମର୍ଥ୍ୟ ହୁଅ ଧୀର ଦିଅ,—
 ଦେଖିବ, ନ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି
 ତାହା ତୁମର ସହ୍ୟଶକ୍ତିକୁ
 ବିଦ୍ରୁପ ନ କରେ;—
 କିନ୍ତୁ ନଜର ରଖ—
 ସାଧ୍ୟାକୁସାଧୀ
 କାହାକୁ ବି ଫେରାଅ ନାହିଁ! ୨୬୭ ।

ବାଧାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା

ବାଧା ହେଲେହିଁ ବିରୋଧ ଆସିବ;—
 କେଉଁଠି ମଧ୍ୟ ଯଦି ବାଧା ଦିଆହିଁ ଯାଏ
 ଏପରିଭାବରେ ତାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କର,
 ଯାହା ଫଳରେ ସେ ଯଶ
 ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ,
 ଦେଖିବ, ବିରୋଧିତା ତୁମକୁ
 ଅଳ୍ପହିଁ ଅତିଷ୍ଠ କରିବ! ୨୬୮ ।

ବଡ଼ ନିନ୍ଦୁକ

ଅନ୍ୟର ନିନ୍ଦାକରି ବଡ଼ ହେବାକୁ ଚାହିଁବା,
 ଏବଂ
 ବଡ଼ ନିନ୍ଦୁକ ହେବା
 ଏକା କଥା! ୨୬୯ ।

ଇଚ୍ଛା-ଅଧିକାରର ଦାବୀ

କାହାର ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ବା ଚଳନକୁ
 ଅନ୍ୟାୟଭାବରେ ଅଧିକାର କରିବାର
 ଦାବୀକୁ ପୋଷଣ କରି
 ଅନ୍ୟାୟ୍ୟ ଦୁଃଖର ସୃଷ୍ଟି କରନା,—
 ହୁଅ ଦେଖ
 ଯେପରି ତୁମର ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତି ବା ଇଚ୍ଛା ଓ ଚଳନରେ
 ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ କେହି ନାହିଁ,—
 ସେଇପରି ଅନ୍ୟର ମଧ୍ୟ ସବୁଟା ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ତୁମେ ନାହିଁ!
 ଅନ୍ୟର ଓ ତୁମର ସଂଯୋଗ କେବଳ ସେଇ-ସେଇ ସ୍ଥଳରେ
 ଯେଉଁଠି,—ଯାହାର ପ୍ରୟୋଜନ-ପୂରଣରେ,—
 ତୁମଠାରେ ଅନ୍ୟ ବା ଅନ୍ୟଠାରେ ତୁମେ ଅଛ;
 ତେଣୁ, ଆଶା କରନା ଯେ, ଅନ୍ୟମାନେ ସବୁ ବିଷୟରେହିଁ
 ତୁମ ସହିତ ଆକାଂକ୍ଷା-ଆଲୋଚନା କରି
 କିଛି ଶିର କରିବେ,—
 ବା ତୁମର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ
 କିଛି ସଂପାଦନ କରିବେ;
 କିନ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଥ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଇଁ—
 ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବା ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତଭାବରେ,
 ଯେତେବେଳେ ତାହାର ତୁମକୁ ପ୍ରୟୋଜନ—

ତୁମର ସେବାମୁଖର ହୃଦୟ, ହସ୍ତ ଓ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ନେଇ:—

ଦେଖିବ

ସମୃଦ୍ଧ ହେବ, ସାର୍ଥକ ହେବ,—

ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବେଦନାରୁ ତ୍ରାଣ ପାଇବ! ୨୭୦ ।

ମତ ପ୍ରକାଶ

ଅନ୍ୟର ମତବାଦର ବାଧା ହୁଅ ନା,—

ନତ ହୋଇ ନିଜର ମତକୁ

ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେଲେ କର,—

ଶତ୍ରୁତାର ସାକ୍ଷାତ୍ କୃତିତ୍ୱ ଘଟିବ! ୨୭୧ ।

କଥୋପକଥନରେ ସଫଳତା

ତୁମେ ଯାହାଙ୍କ ନିକଟରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ

କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଛ,

ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ତୁମର ଶ୍ରଦ୍ଧାବାଦ

ତାଙ୍କଠାରେ ଅନୁପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ

ଯଦି ତୁମର ଭାବରେ

ତାହାଙ୍କୁ ଏପରିଭାବରେ ଉନ୍ନତ କରିପାରେ,

ଯେଉଁଥିରେ ସେ ତୁମ କଥା ଶୁଣିବାକୁ

ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ଓ ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ

ଏବଂ ଶୁଣି

ହସ୍ତ, ତୃପ୍ତ ଓ ତୁମପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି—

ଯେପରି ତୁମ କଥା ତାଙ୍କର ଜୀବନକୁ

ଅନେକତା ଉସାହିତ ଓ ଉତ୍ତୁଲ୍ଲ କରି ଚୋଳିଲା,—

ତେବେ ଯାଇଁ ତୁମେ ଓ ସେ ଉଭୟହିଁ

ଉଭୟକୁ ଉପଭୋଗ କରି

ସଫଳକାମ ହେବ,

ନତୁବା ବିଫଳ ମନୋରଥ ହେବାହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ! ୨୭୨ ।

ବଡ଼ତ୍ୱ ବା ପଦସ୍ଥତା

ବଡ଼ତ୍ୱରେ ବା ପଦରେ ଶ୍ରିର ରହିବାକୁ ହେଲେହିଁ

ମଣିଷକୁ ବଡ଼ କରିବାକୁ ହେବ,

ପଦସ୍ଥ କରିବାକୁ ହେବ,

ତଦ୍ଭାରା ତୁମପ୍ରତି ସେମାନେ ଯେତେହିଁ

ଅକୃତଜ୍ଞ ହୁଅନ୍ତୁ;—

କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଜାଣ

ସେମାନଙ୍କର ଏଇ ଅକୃତଜ୍ଞତାହିଁ

ପୁଣି ତୁମକୁ

ପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବ;—

ଚିକିଏ ସତର୍କ ଥାଅ,

ଚଳାଅ,

ଭାବ ନା! ୨୭୩ ।

ଦୟାର ଅପଳାପ

ଅପଳାପରେ ଦୟା

ଅପଳାପକୁହିଁ

ନିବିଡ଼ କରି ତୋଳେ ! ୨୭୪ ।

ଅକୃତଜ୍ଞତା

ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ତୁମେ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଛ,

ପୁଣି ହୋଇଛ,

ଜୀବନ ଓ ଯଶରେ ଉନ୍ନତ ହୋଇଛ,

ଏବଂ ଏଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁଠି ଯେତେବେଳେ ବି ପାଇଥାଅ,—

ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ପ୍ରକାରେ,

ଯେପରି ଭାବରେ ପାର,—

ମଙ୍ଗଳରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଭୁଲିଯାଅ ନା;

ଏବଂ ଏହାର ବିପ୍ଳୁତି, ନ-କରିବା ବା ବିପରୀତ କର୍ମକୁହିଁ

ଅକୃତଜ୍ଞତା କୁହନ୍ତି;—

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଏପରି ପାପ ନାହିଁ

ଯାହାକି ଏହାକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ନ କରି,

ଏକୃଚିଆ ଆସି ମଣିଷର ସର୍ବନାଶ ଘଟାଏ,—

ତୁମେ ସର୍ବତୋଭାବରେ ସାବଧାନ ହୁଅ ଏହାଠାରୁ,—

ତୁମ ଜୀବନକୁ କ୍ଷୟକରି ବିପଦ ଓ ବ୍ୟାହତ କରିବାକୁ

ଏହା ତୁଲ୍ୟ ନିଦାରୁଣ ପାପ

ଆଉ କ୍ୱଚିତ୍ ଅଛି! ୨୭୫ ।

ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଅକୃତଜ୍ଞତା

ଇଷ୍ଟ ବା ମଙ୍ଗଳକାରୀକୁ ଅବହେଳା କରି

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେହିଁ

ସେଇ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ଯାହାଦ୍ୱାରା

ମଙ୍ଗଳ କରିଛନ୍ତି

ତାହାରହିଁ ଅନୁସରଣ କରେ,

ସ୍ୱର୍ଗର ବିତୃପରେ ଉତ୍ସିପ୍ତ ହୋଇ

ସେତେବେଳେହିଁ ସେ

ମୂଢ଼ ତମକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରେ! ୨୭୬ ।

ମାନ'ର ଦୁର୍ବିପାକ

ମାନ ଯାହାର କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର,

ଭାବିହିଁ ଯେ ଦୋଷ ଦେଖିପାରେ,

ନିଜର ଆନୁପାତିକ ବା ବେଶୀ ଅନ୍ୟାୟର ସମର୍ଥନ

ଯେ ତାହାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକଠାରୁ ଖୁଚା ଦେଇ,

ଭାବି, ଆବିଷ୍କାର କରି, ବାହାର କରିହିଁ

ତୃପ୍ତ ହୁଏ,

ନିଜର ଆପଦ-ବିପଦରେ ମଣିଷର ସାହାଯ୍ୟ ତାହେଁ

ଅଥଚ ବିନୀତ କୃତଜ୍ଞ ହେବାକୁ ଦୂରଦୃଷ୍ଟ ମନେକରେ,

ଅନ୍ୟର ଆପଦ-ବିପଦ ବେଳେ ଦୁର୍ବଳ ଓ ଅପାରଣ

କିନ୍ତୁ ନିନ୍ଦା ଓ ଅସହାନୁଭୂତି କରି ତୃପ୍ତ,

ସମବେଦନା ଯାହାର ଉପହାସ,—

ମଣିଷକୁ ପର କରି, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଓ ଦୁର୍ବିପାକରେ

ବିଧିଷ୍ଠ ହେବାରେ ଯେ ସେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ

ସେ-ବିଷୟରେ ତାହାଠାରୁ ବାହାଦୂର

ଆଉ କିଏ ହୋଇପାରେ? ୨୭୭ ।

ଉପଚୟରେ ବକ୍ତ୍ରକପାଟ

ତୁମ ଉପରେ ନିର୍ଭର ଓ ବିଶ୍ୱାସ କରି

ଯଦି କେହି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ନ୍ୟସ୍ତ କରି

ବା ତାହାର ପରିପୂରଣ ପାଇଁ

ଅର୍ଥ ବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଇଥାଏ,—

ଏବଂ ତୁମେ ଯେତେବେଳେହିଁ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ହେଉ

ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ

ତାହାର ଅପଚୟ ଘଟାଇ ଥାଅ,

ତାହାହେଲେ ସ୍ଥିର ଜାଣ

ତୁମର ଅଦୃଷ୍ଟର ଉପଚୟର ପଥ

ବକ୍ତ୍ରକପାଟ ଦେଇ ରୁଷ୍ଟ କଲ;—

କାରଣ ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧି ତୁମର ବିଶ୍ୱସ୍ତତା ବୃଦ୍ଧିକୁ

ଆଘାତ କରି ଅପଚୟ ଘଟାଇଲା,

ତୁମର ହୃଦ୍‌ସ୍ପର୍ଶକୁ ସେଇ ପୁଣି

ଏପରି ଅପଘାତ ଘଟାଇ

ତୁମର ଉପଚୟକୁ ନିରର୍ଥକ କରିଦେବ

ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣି—

ବାରମ୍ବାର କୁହେ—ଏବେ ସାବଧାନ ହୁଅ! ୨୭୮ ।

କୁସା-କୁର୍ବତାକା

କୁସା-କୁର୍ବତାକାରେ

ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଦୀପ କ'ଣ କରିବ?

ଦରକାର ତାହାଙ୍କର ଫର୍କା ଆବାଜ! ୨୭୯ ।

ଅନାହୃତ ଅନୁଧାବନରେ ପାତିତ୍ୟ

କେହି କାହାରି ସହିତ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଷଷ୍ଠରେ

କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ବ୍ୟାପୃତ ଥିଲେ

ଅନାହୃତଭାବରେ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା

ବା ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହେବା

ବା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ଥାଇ

ତାହାର ଅନୁଧାବନ କରିବା—

ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ କ୍ଷତି କରି

ପାତିତ୍ୟକୁ ବରଣ କରିବା—

ଏକା କଥା! ୨୮୦ ।

ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର-ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

ଯେ-କୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ

ତୁମେ ଯଦି ହୃଦ୍‌ସ୍ପର୍ଶ

ତୁମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତୁମକୁ ଜବତ କରିବା ପାଇଁ

ବା ଶାସ୍ତି ଦେବାପାଇଁ କୌଣସି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲିଛି,

ଭାବି ସ୍ଥିର କରିନିଅ

କିଏ, କାହିଁକି, କିପରିଭାବରେ

ତୁମପ୍ରତି ଅସନ୍ନତ ଓ ରୋଷପରବଶ ହୋଇଛି,—

ତୁମେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତା ପାଖକୁ ଯାଇ

ତାହାକୁ ଶାନ୍ତ, ହୃଷ୍ଟ ଓ ତୃପ୍ତ କରି ଆସ,

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିସାବ କରି ଆଉରି ଭାବି ଦେଖ

ତାହାକୁ ଭଲପାଇ, ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରେ

ଏପରି ଶକ୍ତିସଂପନ୍ନ କେହି—

ଯାହାର ଅତ୍ୟାଚାର ତୁମପ୍ରତି କଷ୍ଟପ୍ରଦ କିମ୍ବା

ଅମୋଦ ହେବା ସମ୍ଭବ,—

ସେ ଏହା ସହିତ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ଥା'ନ୍ତୁ ବା ନଥା'ନ୍ତୁ—

ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଏପରିଭାବରେ

ତୁମପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ, ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ, ହୃଷ୍ଟ ଓ ତୃପ୍ତ କରିଦେବ

ଯେପରି ସେ ସର୍ବତୋଭାବରେ ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ,

କିମ୍ବା ଅନ୍ତତଃ ବିରୁଦ୍ଧଭାବ ପୋଷଣ କରି

ତୁମପ୍ରତି ଅସନ୍ନତ ନ ରହନ୍ତି,

ଗୋଟିଏ କଥାରେ, ତୁମପ୍ରତି ଅନ୍ତତଃ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାହୀନ ହୁଅନ୍ତି;—

ଦେଖିବ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର—

ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହେଉନା କାହିଁକି,—

ତୁମର କିଛି ବି କରି ପାରିବ ନାହିଁ! ୨୮୧ ।

କାମହୁଷ୍ଟିର ପୂତିଗଣ

କାମହୁଷ୍ଟି ନହେଲେ

ସତ୍

ଅର୍ଥାତ୍, ଅସ୍ଥିତ ଓ ବିକାଶର ଅନୁକୂଳ ଯାହା

ସୁନ୍ଦର,

ଅର୍ଥାତ୍, ଆବରଣୀୟ ଯାହା

ତାହାର
ଅହେତୁକ ବ ପରୋକ୍ଷହେତୁକଭାବରେ
ନିନ୍ଦା କରାଯାଏ ନାହିଁ—

ଯେଉଁଠାରେହିଁ

ଏହା ଦେଖାଯିବ

ଅଥଚ

ନାରୀ-ବ୍ୟାପାରରେ କୁଟିଳ-ସମବେଦନାଶୀଳ,

ଠିକ୍ ହୁଏ—

ଏହା ପ୍ରାୟଶଃ

କାମଦୁଷ୍ଟିରହିଁ ପୂତିଗନ୍ଧ! ୨୮୭ ।

ନକର ପଥ

ଗୋଟିଏ କଥାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ

ମଣିଷର

ଦୁରଦୃଷ୍ଟ ଓ ନକ ପକ୍ଷରେ—

ତାହା ଆଦର୍ଶରେ ଅକୃତଜ୍ଞତା! ୨୮୩ ।

ଉନତିର ପଥ

ଆଦର୍ଶକଠାରେ ଆପ୍ରାଣ ଯେ-ପ୍ରାଣ

ସେ ଯେତେ ନୀତିହିଁ ହେଉ,—

ଯେତେ ହାନିହିଁ ହେଉ,—

ଉନତିର ଆଲୋକ ଯେ ତାହାକୁ

ବଞ୍ଚିତ କରିବ ନାହିଁ

ଏହା ଶ୍ରେୟ ନିଶ୍ଚୟ! ୨୮୪ ।

ସ୍ବାଧୀନତାର ବିକୃତି

ଆଦର୍ଶ ଯାହାର ଖିଆଲର ଇନ୍ଦନ,

ବୃତ୍ତି ଯାହାର ଚାଳକ,

ସ୍ବାଧୀନତା

ତା'ର ବିକୃତ ଅହଂର

ଅସଂବଦ୍ଧ କଳ୍ପନାମାତ୍ର! ୨୮୫ ।

ସ୍ବାଭାବିକ ସ୍ବାଧୀନତା

ଆଦର୍ଶ ଯାହାର ଅନୁଗ,

ସେବା ଓ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଯାହାର ସ୍ବାଭାବ

ବାକ୍ୟ, ବ୍ୟବହାର ଓ କର୍ମରେ

ପାରିପାଶ୍ଚିକ ଯାହାର

ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଆପ୍ରାଣ ଓ ନିତଜ୍ଞତା,

ସ୍ବାଧୀନତା ଯେ ତା'ର ସହଧର୍ମିଣୀ

ସେଥିରେ ଆଉ ସନ୍ଦେହ କ'ଣ ? ୨୮୬ ।

ପ୍ରକୃତ ନେତା

ଯିଏ ମଣିଷର ଦୁଃଖ, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା, ଅବସାଦ ଇତ୍ୟାଦି—

ଯାହା-କିଛି ହାନିଦୃଶରେ

ବା ମରଣ ପଥରେ ନେଇଯାଏ,—

ସେବା ଓ ସହାନୁଭୂତିର ସହିତ

ବିଶେଷରୂପେ ତାହାର ଅନୁଧ୍ୟାବନ କରି

ଉଦ୍‌ଘୁଲ୍ଲିତାର ସହିତ ସହନପବୁ କରିତୋଳି

ଉନତିର ପଥରେ ନେଇ ଯାଇପାରନ୍ତି,—

ସେହି ପ୍ରକୃତ ନେତା! ୨୮୭ ।

ରାଜା

ଯିଏ—

ବ୍ୟସ୍ତି ଓ ସମସ୍ତିର ଜୀବନ, ଉଚ୍ଚତନ ଓ

ସଂରକ୍ଷଣ ଯେଉଁଥିରେ ଅବ୍ୟାହତ ହୁଏ

ଆତ୍ମଜ୍ଞାନବଳରେ ଏଇପରି ସେବାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ,—

ଏବଂ ଯାହାକର ଏଇ ଅନୁପ୍ରାଣିତା
ବ୍ୟସ୍ତି ଓ ସମସ୍ତି ଭିତରେ
ବସୁତା ଜୀବନ, ବୃଦ୍ଧି ଓ ଉନ୍ନୟନ ଘଟାଇ ଥାଏ,
ପ୍ରକୃତି ନିଜେହିଁ ତାହାକୁ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ଦେଇ
ରାଜା ବୋଲି ଅଭିହିତ କରନ୍ତି! ୨୮୮ ।

ରାଜ-ପାର୍ଷଦ

ଏବଂ ଏଇପରି ପୁରୁଷକୁହି,
ସମାଜରେ ଯେଉଁମାନେ ସେବା, ସହାନୁଭୂତି
ଓ କର୍ମତତ୍ପରତାରେ ପଦସ୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି—
ସ୍ୱଭାବତଃହିଁ ତାଙ୍କରି ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାବନତ ଓ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ
ସାଦରରେ ବହନ କରିଥାନ୍ତି;—
ଜାରଣ, ସେଇମାନେହିଁ ଭଲକରି ବୁଝି ପାରନ୍ତି
କିପରି ଭାବରେ, ମଣିଷ କେଉଁ ପଥରେ
ଉଦ୍‌ବେଗରୁ ନିଷ୍ଠାର ପାଇପାରେ
ଓ ଉନ୍ନତିରେ ଅବାଧ ହୋଇପାରେ;—
ତେଣୁ ସେଇମାନେହିଁ ପ୍ରକୃତ ରାଜାର
ପ୍ରକୃତିଦତ୍ତ ପାର୍ଷଦ! ୨୮୯ ।

ରାଜନୀତି

ସେଇ ନୀତିହିଁ ରାଜନୀତି
ଯାହାକି ମଣିଷକୁ
ବ୍ୟସ୍ତିଭାବରେ ଓ ସମସ୍ତିଭାବରେ
ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ, ଶିକ୍ଷାରେ ଓ ଚରିତ୍ରରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରି
ଜୀବନ ଓ ବୃଦ୍ଧିକୁ
କ୍ରମୋନ୍ନତି ପଥରେ ନେଇଯାଏ;—
ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଏହା ଜୀର୍ଣ୍ଣ, ଜଟିଳ

ଓ ମସାଲିପୁ
ସେଠାରେହିଁ ବ୍ୟଭିଚାର ଓ ବିଦ୍ରୋହ
ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ! ୨୯୦ ।

ରାଜାର ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନତାରେ ବିପତ୍ନୀତ

ଯେଉଁଠି ରାଜାର କର୍ମଦକ୍ଷତା, ସେବାପରାୟଣତା ଇତ୍ୟାଦିରେ
ପଦସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିକ ଉପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା,
ସମ୍ମାନ ଓ ଅନୁରାଗ ନାହିଁ,
ବିପତ୍ନୀତହିଁ ଯେ ସେଠାରେ
ବ୍ୟସ୍ତି ଓ ସମସ୍ତିର ଶାସକ
ଏହା ଅତି ନିଶ୍ଚୟ ! ୨୯୧ ।

ଆଦର୍ଶବିହୀନତାରେ ରାଜାର ପତନ ଓ ମୃତ୍ୟୁ

ରାଜା ଯେତେବେଳେ ଆଦର୍ଶବିହୀନ ହୁଏ—
ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଯେତେବେଳେ ତା'କୁ ତା'ର
ନାନା ଛାଞ୍ଚରେ ପକାଇପାରେ,
ସେତେବେଳେହିଁ ସେ ତା'ର ବଂଶାନୁକ୍ରମିକତାରୁ
ବଞ୍ଚିତ ହେବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହୁଏ;
ଆଦର୍ଶ ଯାହାର ନାହିଁ
ହୁର୍ବଳତାହିଁ ତା'ର ସଦସ୍ୟ,
ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ହୁର୍ବଳତା,
ପତନ ବା ମୃତ୍ୟୁହିଁ ତା'ର ସହାନୁଗତ;
ଏବଂ ଏଇପରି ଯେଉଁଠାରେହିଁ ଘଟିଛି
ରାଜାର ବଂଶପାରମ୍ପର୍ୟର ଅପକାପ
ସେଇଠାରେହିଁ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ହୋଇଛି! ୨୯୨ ।

ଦେଶ

ସମାଜର ସେବା କରି

ଯେଉଁମାନେ ପଦସ୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି

ସେଇମାନେହିଁ ସମାଜପତି;—

ଏବଂ ଏଇ ସମାଜପତିଙ୍କୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି

ଯେଉଁ ଜନମଣ୍ଡଳୀ ଯେଉଁଠାରେ ବାସ କରି

ତାଙ୍କର ଆଦେଶର ଅନୁସରଣ କରିଥା'ନ୍ତି

କିମ୍ବା କରନ୍ତି,

ସେଇ ଛାନକୁହିଁ ସେଇ ଦେଶ ବୋଲି

ଅଭିହିତ କରାଯାଏ! ୨୯୩ ।

ପ୍ରକୃତ ସମ୍ରାଟ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ

ଏବଂ ଏଇ ସମାଜପତିହିଁ ସେଇ ଦେଶର ରାଜା;

ଆଉ, ଏଇ ସମାଜପତିଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଯେଉଁଠାରେ,—

ଅର୍ଥାତ୍, ଏଇ ସମାଜପତି ଯାହାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି,

ଏବଂ ଏପରି

ବହୁ ଅନୁସରଣକାରୀ ଯାହାଙ୍କୁ ବେଞ୍ଚନ କରି

ବହନ କରିଥାନ୍ତି,

ସେହିଁ ପ୍ରକୃତ ସମ୍ରାଟ;—

ଏବଂ ଏଇପରିଭାବରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ

ଯେଉଁ ଦେଶ ବା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ

ତାହାକୁହିଁ ରାଷ୍ଟ୍ର କୁହାଯାଏ! ୨୯୪ ।

ଆଦର୍ଶ, ଆଦେଶ ଓ ଦେଶ

ଆଦର୍ଶ ଯାହାର ନାହିଁ,

ଆଦେଶ ଯାହାକୁ ଅପମାନିତ କରେ,

ଦେଶ ତା'ର ନର୍କରେ ! ୨୯୫ ।

ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଠନରେ

କୌଣସି ଆଦର୍ଶକୁ fulfil କରିବା ପାଇଁ

ଯଦି କେହି ଆପ୍ରାଣ ହୁଅନ୍ତି,

ତାଙ୍କର ଆପ୍ରାଣତାର ଯାଜନରେ

ତାଙ୍କର ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମାନେ

elated ଓ elevated ହୋଇ

ତାଙ୍କରି ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ

ତାଙ୍କରି ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି ବା ଏକସଙ୍ଗେ ଚାଲନ୍ତି,

ସେଇମାନଙ୍କୁ ସମ୍ୟକ୍ ସହକର୍ମୀ କୁହାଯାଇ ପାରେ;

ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ରର ଗୋଟାଏ ସହଜ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ

ଏଇ ହେବା ଉଚିତ୍

ସେମାନେ Ideal-ରେ ଯେପରି ଅତୁଟ,

ଚଳନରେ ସେପରି ଅବାଧ ହେବେ,—

ଏବଂ ସେ-ଅବାଧଗତି

ଯେତେତୁର ସମ୍ଭବ କାହାରିହେଲେ ବିରୋଧ ସୃଷ୍ଟି ନକରି,

ବରଂ ସେମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା supported ହୋଇ

ସେମାନଙ୍କୁ elated ଓ elevated କରେ;

ଏବଂ, ସେମାନେ ଏଇ ଚଳନରେ ବା କର୍ମରେ ଯେପରି

ସ୍ୱଭାବତଃହିଁ ଏପରି ହୁଅନ୍ତି

ଯେପରିକି ଚଳାପଥର ବିପଦବୃଦ୍ଧିକ

ମୁଣ୍ଡଟେକି ଉଠି ନ ପାରେ—

ମୁଣ୍ଡଟେକିଲେ ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏ—

ସମ୍ଭବ ହେଲେ favourable ହୋଇ

forward-ର motion-କୁ

ଆଉରି accelerate କରି ଦିଏ;—

ଏବଂ ଏଇ ଚରିତ୍ରଟି ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ଓ

ସହଗମନକାରୀଙ୍କ ଭିତରେ ଖେଳାଇ ହୋଇ

ଏପରି ଗୋଟାଏ ସହଜ compact body

ଗଠନ କରିପାରେ—

ଯାହାର ଗତି, କର୍ମ, ବ୍ୟବହାର ଓ ସେବା

ଗୋଟାଏ unique position ସୃଷ୍ଟି କରି

ସାର୍ଥକତାର ମୁକୁଟକୁ ଅବାଧରେ ବହନ କରି

ଅସୀମ ଭନୟନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ! ୨୯୬ ।

ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ-ଗଠନରେ ସହଗମନକାରୀ ସମିତି

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ-ଗଠନୋଦ୍ଦେଶ୍ୟ କର୍ମିଗଣଙ୍କର

ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ

ମୁଗ୍ଧ, elated, active ଓ sympathetic

ହୋଇ ଉଠନ୍ତି,

ଅଥଚ personal affairs-ରେ ବ୍ୟାପୂତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ

ସର୍ବତୋଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାଣ ହୁଅନ୍ତି,

ଏବଂ ଅର୍ଥ, ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ

ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଘାତ୍ତ କରି ତୋଳନ୍ତି,

ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଚଳାପଥରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର

ବାଧା-ବିପତ୍ତି ଘଟିପାରେ

ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ

ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ, ଦକ୍ଷତାର ସହିତ

ତାହାର ପ୍ରତିବିଧାନ ନକରିବୁଁ ରହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ

ଏପରି ଯେଉଁମାନେ—

ସେମାନେହିଁ ପ୍ରକୃତିପ୍ରଣୋଦିତ

ସହଗମନକାରୀ ସମିତି—

Adjutant committee. । ୨୯୭ ।

କର୍ମୀ ଓ ସମିତିର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ଯଦି କେଉଁଠି ଆଦର୍ଶକୁ fulfil କରିବା ପାଇଁ

କେତେଜଣ ଏକତ୍ର ହୋଇ

କୌଣସି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି

ବା କରିଥାନ୍ତି

ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ

ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ

sincerely wholetime active

ତାଙ୍କର ବା ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ

Ideal-ଙ୍କ principle fulfil କରିବା ପାଇଁ

ସମସ୍ତ ଭାର ଅର୍ପଣ କରି

ତାଙ୍କୁ ବା ସେମାନଙ୍କୁ

actively engage କରାଇବା;

ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ସେ-ବିଷୟରେ ଏକମତ ଏବଂ ସମ୍ୟକ୍ ଇଚ୍ଛୁକ

ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ

ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ actively engaged ହୋଇଛନ୍ତି

ସେମାନଙ୍କୁ ସର୍ବତୋଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା,—

ଯେପରି ସେମାନେ ଅବାଧଭାବରେ କାମ କରି ଯାଇପାରନ୍ତି;—

ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେ ସମସ୍ତ ବାଧା-ବିପତ୍ତି

ଆସି ହାଜର ହୋଇଛି ବା ହୋଇପାରେ

ବିବେଚନା କରି

କ୍ଷିପ୍ରହସ୍ତରେ ତା'ର ନିରାକରଣ କରିବା,—

ଅର୍ଥ, ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଆଲୋଚନା-ପରାମର୍ଶ ଦେଇ

ତାଙ୍କୁ ବା ସେମାନଙ୍କୁ well-equipped କରି

ଦେବା ଇଚ୍ଛାଦି;—

ଯେଉଁମାନେ ଏଇପରିଭାବରେ actively engaged-ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି

ସର୍ବତୋଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟୋଦ୍ଦେଶ୍ୟ,

ସେହିମାନେହିଁ ସହଗମନକାରୀ ଅର୍ଥାତ୍ ସମିତି

ବୋଲାଯାଇ ପାରେ,—

ଏବଂ, ଏହାହିଁ Adjutant Committee.—

ଏହାଛଡ଼ା ସମିତି ମାନେ

ଆଉ କିଛି ମୁଁ ବୁଝେନା! ୨୯୮ ।

ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ-କର୍ମରେ ଆଦର୍ଶାନୁସରଣ

ଏବଂ ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ

actively engaged

ସେମାନେ ବା ସେମାନଙ୍କର ଉଚିତ ସର୍ବଦା

Ideal ଓ ତାଙ୍କର principle-କୁ

ସର୍ବତୋଭାବରେ ଅନୁସରଣ କରିବା,—

ଯଦିଓ ସେମାନଙ୍କର ସହଗମନକାରୀଗଣଙ୍କର ମଧ୍ୟ

ତାହାହିଁ ହେବା ଉଚିତ୍,

ତଥାତ୍—

ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର personal affairs-ରେ ମଧ୍ୟ

engaged ଆ'ନ୍ତି! ୨୯୯ ।

ଭ୍ରାନ୍ତି ବା ଅନୈକ୍ୟ

ଯଦି ସମିତି ଓ actively engaged person-ମାନଙ୍କ

ଭିତରେ କୌଣସି ଭ୍ରାନ୍ତି ବା ଅନୈକ୍ୟ ଘଟେ,

ତାହାହେଲେ Ideal-ଙ୍କ principle-ର

ମାପକାଠିରେ ମାପି ଠିକ୍ କରିବା,

ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ନହେଲେ Ideal-ଙ୍କ ସହିତ

personal ଆଲୋଚନା କରି ସ୍ଥିର କରିବା;—

କିନ୍ତୁ ଏଇ ଅନୈକ୍ୟ ହେତୁ ବିଶେଷତାବରେ

ନଜର ରଖିବା ଉଚିତ୍—

ଇର୍ଥ୍ୟା, ଆକ୍ରୋଶ, ନିରସ୍ତତା ବା ବ୍ୟାହତ ଅହଂ

କୌଣସିପ୍ରକାରେ ମୁଣ୍ଡ ନଟେକେ:—

ଏବଂ ଏହା ଯେଉଁଠାରେ ଦେଖାଦିଏ—

ଜଣାଇଦିଏ—

Ideal-ଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବା ସହିତ

ତାହାର ଅହଂକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହେଁ—

ତେଣୁ ଏହା ସେବା-ଅପରାଧ! ୩୦୦ ।

ଆଦର୍ଶଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନରେ

Ideal-ଙ୍କ demise-ରେ ଏପରି ଭ୍ରାନ୍ତି

ବା ଅନୈକ୍ୟରେ

ଏପରି ଯଦି କେହି ଆ'ନ୍ତି

ଯାହାଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥହିଁ ସେଇ Ideal,—

ଏବଂ ଯିଏ ତାଙ୍କଠାରେ all along,

actively engaged ଥିଲେ ଓ ଅଛନ୍ତି,

ତାଙ୍କ ସହିତ consult କରିବା:—

ଏବଂ ତା' ମଧ୍ୟ ଯଦି ନମିଳେ,

ତେବେ ସମିତିର ସମଧିକଙ୍କର ମତକୁହିଁ

ଅବଲମ୍ବନ କରି ଚାଲିବା ! ୩୦୧ ।

ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ-ଗଠନରେ ସାଫଲ୍ୟ

ମୋର ମନେହୁଏ, ଆମର ଚାଲିଚଳନ ସବୁ

ଏପରି ସହଜ ଭାବରେ ଓ ପ୍ରାଣରେ ହେଲେହିଁ

ନିର୍ବିରୋଧରେ କମ୍ କଷ୍ଟରେ

ଅନେକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ଉଠିପାରେ:—

ସହଗମନକାରୀମାନଙ୍କର ବା ସମିତିର

ବା Adjutant Committee-ର

ବିଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବା ଉଚିତ—
 actively engaged-ମାନେ—
 ଯେତେବେଳେ towards growing—
 କୌଣସିପ୍ରକାରେ restricted ନ ହୋଇ
 well-managed ହୁଅନ୍ତି;
 ବରଂ ଏହାର reverse-ରେ
 restricted ହୋଇ elated ଓ elevated ହୁଅନ୍ତି,
 ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ ବିପଦର ଧମାରେ
 ବିକ୍ରମ ନହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି! ୩୦୭ ।

ଆଦର୍ଶ ବା ଲକ୍ଷପୂଜାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ

ଆଉ, ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ-ଗଠନୋନ୍ମୁଖ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମୀ ଓ ସହଗମନକାରୀ ସମିତିର
 ବିଶେଷଭାବରେ ନଜର ରଖିବା ଉଚିତ—
 ସେମାନଙ୍କର activity-ରୁ ଜାତ—
 ଯାହାକି ବାସ୍ତବ good ଓ wealth
 ସବୁହିଁ ଯେପରି, ଯେ-Ideal-କୁ ସେମାନେ fulfil କରିବାକୁ
 ଆପ୍ରାଣ ହୋଇଛନ୍ତି
 ତାଙ୍କରିଠାରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସାର୍ଥକ ହୁଏ;—
 ଏବଂ harassment, sufferings, pain,
 punishment and opposition —
 ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଗଲେ ଯାହାକି
 ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହେବ—
 ସବୁହିଁ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର individual and
 collective assets ହୁଏ;—
 ଏବଂ, ଏଇ ହେଲା ପୂଜା in real form.
 —ଏବଂ ଏହାକୁ କୁହାଯାଏ କର୍ମପଳତ୍ୟାଗ;

ଏବଂ, ଏଇଥିରେହିଁ ବାସ୍ତବିକ
 centralization ଘଟିପାରେ—
 both in matter and spirit :
 କାରଣ, ଯଦି କେହି କାହାର ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ହୁଏ
 ପ୍ରକୃତିହିଁ ତାକୁ ତାହାର
 ସ୍ୱାର୍ଥ କରିଦେବ,—
 ଆଉ, ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ଅଛେଦ୍ୟ! ୩୦୩ ।

ଉତ୍ସବ

ଯେ-ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ତାଳରେ
 ଜନସାଧାରଣ
 ଉତ୍ସୁକ ଆନନ୍ଦର ସହିତ
 ଜ୍ଞାନରେ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ,
 ନିଜକୁ ପ୍ରାଣନରେ, ବ୍ୟାପନରେ ଓ ବର୍ଦ୍ଧନରେ
 ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିପାରନ୍ତି
 ଏପରି ମଙ୍ଗଳପ୍ରସ୍ତ
 ଅଭିସମାଗମକୁହିଁ
 ଉତ୍ସବ କୁହାଯାଏ ! ୩୦୪ ।

ନିୟମ—ଅବସ୍ଥାଭେଦରେ

ଯାହାହିଁ ମଣିଷକୁ
 ଭିନ୍ନଭିନ୍ନେ ଅବାଧ କରି
 ନିମ୍ନକୁ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ପଥରେ ଚାଲିତ କରେ
 ଏବଂ
 ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ ଅନ୍ୟର ଅବିରୁଦ୍ଧଭାବରେ
 ପ୍ରାଣନ, ବ୍ୟାପନ ଓ ବର୍ଦ୍ଧନକୁ
 ଉଚ୍ଛଳ କରିତୋଳେ

ତାହାହିଁ ନିୟମ:—

ନିୟମ ତେଣୁ କାହାରି ମଧ୍ୟ ଏକଚାଟିଆ ହୁଏ ନା—

ଦେଶ, କାଳ, ଅବସ୍ଥା ଓ ପାତ୍ର ହିସାବରେ

ଏହାର ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ

କିନ୍ତୁ ଗନ୍ତବ୍ୟ ତାହାର ଆଦର୍ଶପ୍ରତି ଓ ମଙ୍ଗଳରେହିଁ ହେବ

ଏହା ନିଶ୍ଚୟ;

ସହାନୁଭୂତି ଓ ସମବେଦନା ନେଇ

ବିବେଚନା କରି—

ମଣିଷ ଯେପରି ଉନ୍ନତିମୁଖର ହୋଇଉଠେ

ତାହାହିଁ କର,—

ଏବଂ, ମଣିଷକୁ ତଦନୁରୂପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଅ—

ପୁଣ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହେବ! ୩୦୫ ।

ନୀତି କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ କରେନା

ସୁନାତି ବା ସୁନିୟମ

କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଜବରଦସ୍ତି କରି

ନିଜର ଅନୁସରଣ କରାଇବାକୁ ଚାହେଁନା;—

କିନ୍ତୁ ଯେ ମଙ୍ଗଳ ଚାହେଁ—

ସେ ଯଦି ଅନୁସରଣ କରେ

ମଙ୍ଗଳ ତାହାକୁ ନିନ୍ଦିତ କରିବହିଁ—

ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ! ୩୦୬ ।

ଜାତିର ବନ୍ଧନରେ ରଖି ଓ ନୀତି

ଆର୍ଯ୍ୟ-ରକ୍ଷିତଶ ଅନ୍ଧ

ଓ ଅନ୍ୟାୟ ସଂସ୍କାରର ପକ୍ଷପାତୀ ଥିଲେ

ବୋଲି

କୌଣସିପ୍ରକାର ବୁଝି ହୁଏନାହିଁ:—

ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା

ଆଦର୍ଶ ଓ କୃଷ୍ଣର ସହିତ

ଜୀବନ ଓ ବର୍ତ୍ତନ

ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲା

ତାହା ପୁନର୍ବାର ଲାଭ କରିବା

ଯାହା ଦ୍ୱାରା କଠିନ ଓ ଅସାଧ୍ୟ ବୋଲି

ବିବେଚିତ ହେଉଥିଲା

କେବଳ ସେଇଗୁଡ଼ିକହିଁ

ଜାତିପାତର କାରଣ ବୋଲି

ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି

ସେମାନେ ତତ୍ତ୍ୱପ ବ୍ୟବସ୍ଥାଦିର

ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ;

ସାଧାରଣ ଅନୁପାମାନରେ

ଜାତି ବିଧିସ୍ତ ହେଉଥିଲା ବୋଲି

ମନେହୁଏ ନା,—

ତେବେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନଥିଲେ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ

ସାଦର ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନାରେ

ଅର୍ଘ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଅଭ୍ୟର୍ଥିତ ହୋଇ

ତୃଷ୍ଣର ସହିତ

ଶ୍ରେଷ୍ଠତରର ଶୁଚି ଓ ସଦିଚ୍ଛାପ୍ରଣୋଦିତ

ଅନ୍ଧଜଳାଦି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ—

ଏହାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ରର ନୀତି ଦେଖାଯାଏ;

ଏପରିକି ଶୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଯଦି ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ଦ୍ୱିଜଗଣଙ୍କର ପରିବାରରେ

ସେବାରତ ହୋଇ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୁଏ—

ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ଶୁଚି ଓ ସଦିଚ୍ଛାପ୍ରଣୋଦିତ ଅର୍ଘ୍ୟ

ଓ ସମର୍ଥନରେ ଉଦ୍ୟାପୁ ଅନୁପାଳାଦି

ଗ୍ରହଣ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା

ରଖିମାନଙ୍କର ବିଧି ଓ ବଚନର ଭିତରେହିଁ

ସ୍ବସ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମଳିଥାଏ;

ତେଣୁ ମନେହୁଏ

ଗୋଟାଏ ତୁଳ୍ଲ ସଂସ୍କାର ଓ ପୂଜାରରେ ଜାତିପାତ,

ଧର୍ମନାଶ ଇତ୍ୟାଦି ଭୟରେ ଶଙ୍କିତ,

ହୀନତାରେ ଅଭିଷିକ୍ତ

ଦୁର୍ବଳ, ବିଧିନିଷେଧପରାୟଣ ଏଇ ଜାତି ଥିଲା

ବା ଏବେ ଅଛି ବୋଲି

ସ୍ବପ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ଭାବି ହୁଏ ନାହିଁ!—

ଠିକ୍ ଜାଣ—

ତୁମର ଆଦର୍ଶ, କୃଷି, ଜୀବନ, ଜନନ ଓ ବୃଦ୍ଧିର

କ୍ଷତିକାରକ—

ଯହିଁରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଧିସ୍ତ ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ

ଏପରି କିଛି ନ ଘଟିଲେ

କିମ୍ବା

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଦରେ ଅସ୍ଥିତ ରକ୍ଷାର୍ଥ ଯଦି

ଏଗୁଡ଼ିକର କଅଣିତ୍ ଅପଳାପ ମଧ୍ୟ ଘଟେ

ତାହେଲେ ମଧ୍ୟ—

ତୁମର ଜାତି ଅନ୍ଧୁଣ,—

ସ୍ଥିର ସୂର୍ଯ୍ୟପରି ଜାହ୍ନବ୍ୟମାନ—

ଶାସ୍ତ୍ର ତାର-ସ୍ବରରେ

ଅକମ୍ପିତ ଲଙ୍ଘିତରେ

ଏହାହିଁ ଘୋଷଣା କରୁଛି! ୩୦୭ ।

ଅନୁତାପ

ତୁମେ ଯଦି କାହାକୁ ମଧ୍ୟ

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ

ବେଦନା ଦେଇଥାଅ—

ତୁମର ସହାନୁଭୂତିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି,

ତାହାର ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜକୁ ପକାଇ

ସମବେଦନାରେ ତାହାର ବେଦନାକୁ

ହୃଦ୍ଦି ନେଇ

ବେଦନାତପ୍ତ ହୋଇ

ଅନୁତପ୍ତ ହୁଅ,—

ଏବଂ ତୁମକୁ ଏପରିଭାବରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କର

ଯେପରି ତୁମେ ପୁନରାୟ

ଏପରିଭାବରେ—

ଯେଉଁଥିରେ ମଣିଷ କଷ୍ଟ ପାଏ ତାହାଠାରୁ

ଚିରଦିନ ପାଇଁ

ଅପସାରିତ ହୋଇପାର,—

ଦେଖିବ—ଦେବତ୍ବ ତୁମକୁ

ବନ୍ଦନାରେ

ଅଭିଷିକ୍ତ କରିତୋଳିବ! ୩୦୮ ।

ଦୟା

ଦୁର୍ବଳ, ଦୁଃଖ, ଅନାଶ୍ରିତ, କ୍ଷିଣ୍ଣ—

ହତାଶାର ଅବସାଦରେ

ହୃଦୟରେ ଯାହାର

ନିଭିଯିବାର ଯନ୍ତ୍ରଣା

ଦୀର୍ଘ ଦୀର୍ଘ ହୋଇ ଜଳୁଛି,

କାତର କଷ୍ଟରେ, ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଚକ୍ଷୁରେ

ତୁମ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ
ବଞ୍ଚିବାର ଆକୃତିରେ, ବୃଦ୍ଧିରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ନେବାର
ଆକୃଳତା ସହକାରେ

ଦୟା ଭିକ୍ଷା କରୁଛି,—
ତୁମର ଦୟା ତାହାକୁ ହାତ ଧରି,
ସେଥିରୁ ରକ୍ଷା କରି
ପାଳନପୂର୍ବକ ଯଦି ସଂବୃଦ୍ଧି ନକଲ।
ତେବେ କିଏ କହିବ
ତୁମେ ଜୀବନ୍ତ ନା ଜୀବନହୀନ;

ତେଣୁ କହେ—

ତୁମେ ତାର ବିପଦକୁ
ବିଧିସ୍ଥ କରି

ଦୟାର ସମ୍ବେଗରେ

ତାହାକୁ ପାଳନପୂର୍ବକ ବର୍ଦ୍ଧିତ କରିବାକୁ
ପ୍ରାଣ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ତପଦ ହୁଅନା,—
ସ୍ୱର୍ଗର ଆଶୀର୍ବାଦ
ସ୍ୱତ୍ୱିଗାନପୂର୍ବକ
ତୁମକୁ ପୁଣ୍ୟ କରିତୋଳିବ! ୩୦୯ ।

କ୍ଷମା

ଯଦି ଶକ୍ତିମାନ୍ ହିଁ ହେବାକୁ ଚାହିଁ
ତେବେ କ୍ଷମା କର
ଅର୍ଥାତ୍, ସହ୍ୟ କର—
ଆଉ, ନିଜର ରଖ
ଯାହାକୁ କ୍ଷମା କରୁଛ—
ଯେଉଁ ଦୋଷ ତାକୁ ଖିନ୍ନ କରିତୋଳିଛି,
ସେଥିରୁ

ଏପରିଭାବରେ ତୋଳିଥର—

ଆଶାରେ, ଭରସାରେ, ଉଦ୍ୟମରେ
ଯେପରି ସେ ଅନାୟାସରେ

ତୁମକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି
ନିଷ୍ଠାର ପାଇପାରେ,

ଆଉ ତା ନହେଲେ

ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ—

ତୁମର କ୍ଷମା

ଦୁର୍ବଳ, ନିରର୍ଥକ, ଭେଦାଳ ମାତ୍ର:—

ତେଣୁ କହେ—

ଅପରାଧୀକୁ କ୍ଷମାକର

କିନ୍ତୁ ଅପରାଧୀକୁ ନୁହେଁ:—

କ୍ଷମା କର—

କିନ୍ତୁ ଦୋଷକୁ କ୍ଷମା କରି

ଦୋଷୀକୁ ନିର୍ଦ୍ଦଳ ପଠାଅ ନାହିଁ! ୩୧୦ ।

ତେଜ ଓ କ୍ରୋଧ

ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଶିହରଣ-ହୃଷ୍ଟ କ୍ଷୁଧିତ ଆବେଗକୁହିଁ

ତେଜ କୁହାଯାଏ—

ଏବଂ

ଏଇ ତେଜହିଁ

ଉଦ୍ୟମକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି

କର୍ମ-ସାର୍ଥକତାରେ

ମଣିଷକୁ

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକକୁ

ଦୀପ୍ତ କରିତୋଳେ;

ଏବଂ,

କ୍ରୋଧ

ଉଦ୍ୟମକୁ ଭସ୍ମାଙ୍ଗନ କରି
ବିଷ୍ଣୁ-ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ
ମଣିଷକୁ
ଅବସନତାରେ ଅବଶ କରିପକାଏ—
ତେଣୁ,

ତେଜସ୍ବିତା-ଭ୍ରମରେ

କ୍ରୋଧକୁ ଡାକିଆଣି

ନିଜକୁ ବିପନ୍ନ କରି ତୋଳନା ! ୩୧୧ ।

ଆତ୍ମମୁଖୀ ସ୍ଵାର୍ଥରେ ବ୍ୟର୍ଥତା

ସ୍ଵାର୍ଥ ଯେଉଁଠାରେ ନିଜକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ
ଅଥଚ ଯାହାଦ୍ଵାରା ସିଦ୍ଧ ହୋଇଛି
ତାହାର ଜୀବନ ଓ ବର୍ତ୍ତନରେ
ଉଦାସୀନ ଓ ସହାନୁଭୂତିହୀନ
ବା ତତ୍ପ୍ରତି ଭ୍ରାନ୍ତେୟ ମଧ୍ୟ କରେ ନା,—
ତାହା ଯେ ବ୍ୟର୍ଥତା ଓ ମରଣର ଅଭିର-ନିମନ୍ତ୍ରକ
ସେ-ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ କ'ଣ ଭ୍ରାନ୍ତି ଆଇପାରେ ?
ଏବଂ ଏହା ସମସ୍ତକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି,
ବ୍ୟସ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେଇପରି;—
ଯଦି ଜୀବନହିଁ ତାହୁଁ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧିହିଁ ତାହୁଁ
ବା ଶ୍ରୀକୁ ତାହୁଁ—
ତେବେ ଆତ୍ମମୁଖୀ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନକରି,
ପର ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ଵିକର ସ୍ଵାର୍ଥପ୍ରତି,
ଆଶା ନରଖି, କୃତ-ତପ୍ତର ହୁଅ;—
ଦେଖିବ—ନ ପାଇବାର ଦୃଢ଼ତା ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ସର୍ବବିଧ ପ୍ରାପ୍ତିରେ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାଲାଭ କରିବହିଁ କରିବ ! ୩୧୨ ।

ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରତାରକ

ଏପରି ଅନେକ ଦୁଷ୍ଟ
ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ପ୍ରତାରକ ଅଛନ୍ତି
ଯେଉଁମାନେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ
ହୀନବଢ଼ାଇ ବା ବାହାଦୁରିର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ
ତୁମ ପ୍ରତି
ଅହେତୁକ ନିନ୍ଦା, ଅପବାଦ
ଓ
ଜଳ-ଜୀବନ୍ତ ମିଥ୍ୟା ଚାହିଦାର ଆରୋପ
କରି
ସେମାନଙ୍କର ହୀନ ପ୍ରଲୋଭନକୁ
ଚରିତାର୍ଥ କରିବାକୁ
ଅବିଚଳିତଭାବରେ ବଦ୍ଧପରିକର;—
ତୁମେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃକ୍ପାତ ମଧ୍ୟ କରନା—
ତୁମର ଚଳାର ପଥଗୁଡ଼ିକ
ରକ୍ତ ରଖି
ପାରିପାର୍ଶ୍ଵିକ-ବେଷ୍ଟନୀକୁ
ତୁମ ପ୍ରତି ସଜାଗ ରଖ—
ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର—
ଦେଖିବ ତୁମର ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରତାରକ
ପାଇଁ ପରି ଉଡ଼ିଯିବ ! ୩୧୩ ।

ଦାୟିତ୍ଵବୋଧ

କାହାର ବା କୌଣସି ଜିନିଷର
ଦାୟିତ୍ଵ ନେଇ
ତାହା ସମ୍ୟକ୍ ସମାଧାନ ନକରି
ଅବହେଳାରେ

ଅପଳାପ କରନା,—
 ଜୀବନକୁ କ୍ଲାବ୍ କରିବାର
 ଏହା ଏକ ଶକ୍ତି ଓ ସହଜ ଉପାଦାନ;
 ଯେ-ଅବହେଳା
 ଦାୟିତ୍ବକୁ ସମାଧାନ ନକରି
 ଅପଳାପ କଲା,
 ତାହାହିଁ ତୁମର ଚରିତ୍ରରେ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ
 ତୁମର ସମସ୍ତ ଜୀବନକୁ
 ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବ୍ୟର୍ଥତାରେ ଅବସନ୍ନ କରି
 ତୁମର ଉଦ୍ୟମକୁ
 ପକ୍ଷାଘାତରେ ପ୍ରଳୀନ କରି ରଖିବ—
 ଖୁବ୍ ସାବଧାନ! ୩୧୪ ।

ପ୍ରକୃତ ଆକର୍ଷଣର ଅଭାବ

ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣରେ ଯାହାକୁ ନହେଲେହିଁ ଚଳୁନାହିଁ—
 ଯାହାକି ବିନା
 ତୁମର ସକଳ ବୃତ୍ତି କ୍ଷୁଧିତ ଥାଏ,
 ତାଙ୍କପରି ନହୋଇ ପାରିବାର
 ଅବଶୋଷଣ
 ତୁମକୁ ଅଜାକରି କହିଦିଏ
 ସେ ତୁମର ପ୍ରକୃତ ଆକର୍ଷଣ ବା ଚାହିଦାର
 କେହି ନୁହେଁ—
 ତୁମର ସ୍ୱାର୍ଥ-ସଂପାଦନର ଉପକରଣ କେବଳ;—
 ମନକୁ ତନ୍ତ୍ରତନ କରି ଖୋଜି
 ଯାହା ସମାଚୀନ
 ଏକ୍ଷଣିହିଁ କରିନିଅ! ୩୧୫ ।

ଆଦର୍ଶାତ୍ମ ସରଣରେ ସାର୍ଥକତା

ତୁମେ ଯାହାହିଁ ହୁଅ
 ଏବଂ ଯେପରି ବି ହୁଅ,
 ତୁମର ଚାଲି-ଚଳନ, ଆଚାର-ବ୍ୟବହାର
 ଯେତେ ବି ପକ୍ଷିଳ ହେଉ ନା କାହିଁକି—
 ଆଦର୍ଶରେ ଆପ୍ରାଣ ହୋଇ
 ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାରେହିଁ ତାକୁ
 କୌଣସିରୂପେ ଅପଘାତ ସ୍ପର୍ଶ ନକରେ ଏପରିଭାବରେ,
 ତୁମର ଜଗତ ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକରେ
 ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହେବ,—
 ଦେଖିବ—ଯାହା-କିଛି ପାପ, ଯାହା-କିଛି ଆବର୍ଜନା
 ସମସ୍ତହିଁ କ୍ରମେ-କ୍ରମେ ଝଡ଼ି ପଡ଼ିବ,
 ଦୀପ୍ତ ହେବ,
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ତୋଳିବ,—
 ଶୁଣିବାକୁ ପାଇବ
 ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଚେତନା
 ତୁମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
 ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଛି—
 ଶାନ୍ତି! ଶାନ୍ତି! ଶାନ୍ତି! ୩୧୬ ।

